

LITTERAE ENCYCLICAE
CASTI CONNUBII
VENERABILIBUS FRATRIBUS
PATRIARCHIS, PRIMATIBUS, ARCHIEPISCOPIS,
EPISCOPIS ALIISQUE LOCORUM ORDINARIIS
PACEM ET COMMUNIONEM
CUM APOSTOLICA SEDE HABENTIBUS:
DE MATRIMONIO CHRISTIANO SPECTATIS PRAESENTIBUS
FAMILIAE ET SOCIETATIS CONDICIONIBUS, NECESSITATIBUS,
ERRORIBUS, VITIIS.
PIUS PP. XI
VENERABILES FRATRES
SALUTEM ET APOSTOLICA BENEDICTIONEM

Casti connubii quanta sit dignitas, ex eo maxime dignosci potest, Venerabiles Fratres, quod Christus Dominus, Aeterni Patris Filius, carne lapsi hominis assumpta, non solum amantissimo illo consilio, quo universam nostri generis instaurationem peregit, hoc quoque societatis domesticae atque adeo humanae consortionis principium et fundamentum peculiari quadam ratione complecti voluit; sed illum etiam, ad pristinam divinae institutionis integritatem revocatum, ad verum et «magnum» (1) Novae Legis Sacramentum evexit, eiusque propterea disciplinam curamque totam Ecclesiae Sponsae Suae commisit.

Ex hac tamen matrimonii renovatione ut apud omnes totius orbis et cuiusque temporis gentes exoptati colligantur fructus, hominum mentes in primis debent germana Christi de matrimonio doctrina illuminari ; deinde christiani coniuges, interiore Dei gratia infirmas voluntates roborante, omnem suam cogitandi agendique rationem ad purissimam illam Christi legem componant oportet, unde veram sibi ac familiae suae beatitudinem et pacem nanciscantur.

At contra, non modo Nos ex hac Apostolica quasi specula circumspicimus, sed vos ipsi, Venerabiles Fratres, et cernitis et una Nobiscum profecto vehementer doletis complures homines, divinum illud instaurationis opus oblitos, tantam christiani coniugii sanctitatem aut penitus ignorare aut

impudenter negare aut etiam, falsis novae cuiusdam et perversae admodum morum doctrinae principiis innixos, passim conculcare. Qui quidem perniciosissimi errores pravique mores cum etiam inter fideles induci coepti sint et sensim sine sensu altius in dies se se insinuare contendant, pro Christi in terris Vicarii ac supremi Pastoris et Magistri munere, Nostrum esse duximus Apostolicam attollere vocem, ut oves Nobis commissas a venenatis pascuis deterreamus et, quantum in Nobis est, immunes servemus. Vos igitur, Venerabiles Fratres, et per vos universam Ecclesiam Christi, atque adeo humanum genus universum, de christiani matrimonii natura, dignitate, commodis beneficiisque inde in familiam atque humanam ipsam societatem emanantibus, de erroribus gravissimo huic evangelicae doctrinae capiti contrariis, de vitiis eidem coniugali vitae adversis, de praecipuis denique remediis adhibendis, alloqui statuimus, vestigiis inhaerentes fel. rec. [Leonis XIII](#), decessoris Nostri, cuius de matrimonio christiano Encyclicas Litteras *Arcanum* (2), ante quinquaginta annos datas, hisce Nostris et Nostras facimus et confirmamus et, dum nonnulla pro aetatis nostrae condicionibus ac necessitatibus paulo fusius exponimus, non modo non obsolevisse sed plenam suam vim retinere declaramus.

Atque ut ab his ipsis Litteris initium faciamus, quae totae fere sunt invindicanda divina matrimonii institutione eiusque sacramentali dignitate et perpetua fuitate, primum quidem id maneat immotum et inviolabile fundamentum: Matrimonium non humanitus institutum neque instauratum esse, sed divinitus; non ab hominibus, sed ab ipso auctore naturae Deo atque eiusdem naturae restitutore Christo Domino legibus esse communitum, confirmatum, elevatum; quae proinde leges nullis hominum placitis, nulli ne ipsorum quidem coniugum contrario convento obnoxiae esse possint. Haec Sacrarum Litterarum est doctrina (3), haec constans atque universa Ecclesiae traditio, haec sollemnis Sacrae Tridentinae Synodi denitio, quae perpetuum indissolubilemque matrimonii nexum eiusdemque unitatem ac fuitatem a Deo auctore manare ipsis Sacrae Scripturae verbis praedicat atque confirmat (4).

At, quamquam matrimonium suapte natura divinitus est institutum, tamen humana quoque voluntas suas in eo partes habet easque nobilissimas; nam singulare quodque matrimonium, prout est coniugalis coniunctio inter hunc virum et hanc mulierem, non oritur nisi ex libero utriusque sponsi consensu: qui quidem liber voluntatis actus, quo utraque pars tradit et

acceptat ius coniugii proprium (5), ad verum matrimonium constituendum tam necessarius est ut nulla humana potestate suppleri valeat (6). Haec tamen libertas eo tantum spectat ut constet, utrum contrahentes re vera matrimonium inire et cum hac persona inire velint an non; libertati vero hominis matrimonii natura penitus subducitur, ita, ut, si quis semel matrimonium contraxerit, divinis eius legibus et essentialibus proprietatibus subiciatur. Nam Angelicus Doctor de fide et prole disserens, «haec» inquit «in matrimonio ex ipsa pactione coniugali causantur, ita quod si aliquid contrarium his exprimeretur in consensu qui matrimonium facit, non esset verum matrimonium» (7).

Coniugio igitur animi iunguntur et coalescunt, hique prius et arctius quam corpora, nec fluxu sensuum vel animorum affectu, sed deliberato et firmo voluntatum decreto: et ex hac animorum coagmentatione, Deo sic statuente, sacrum et inviolabile vinculum exoritur.

Quae contractus huius natura propria omnino et singularis, eum toto caelo diversum facit cum a coniunctionibus pecudum solo naturae caeco instinctu factis, in quibus nulla ratio est nec voluntas deliberata, tum ab iis quoque hominum vagis coniugiis, quae ab omni vero honestoque voluntatum vinculo remota sunt et quovis domestici convictus iure destituta.

Exinde iam constat legitimam quidem auctoritatem iure pollere atque adeo cogi officio coercendi, impediendi, puniendi turpia coniugia, quae rationi ac naturae adversantur; sed cum de re agatur ipsam hominis naturam consesequente, non minus certo constat id quod fel. rec. [Leo XIII](#) decessor Noster palam monuit (8): «In deligendo genere vitae non est dubium, quin in potestate sit arbitrioque singulorum alterutrum malle: aut Iesu Christi sectari de virginitate consilium, aut maritali se vinclo obligare. Ius coniugii naturale et primigenum homini adimere, causamve nuptiarum praecipuam, Dei auctoritate initio constitutam, quoquo modo circumscribere lex hominum nulla potest : *Crescite et multiplicamini*» (9).

Itaque germani connubii sacrum consortium divina simul et humana voluntate constituitur: ex Deo sunt ipsa matrimonii institutio, fines, leges, bona; Deo autem dante atque adiuvante, ex hominibus est, per generosam quidem propriae personae pro toto vitae tempore factam alteri traditionem,

particulare quodlibet matrimonium cum officiis ac bonis a Deo statutis coniunctum.

I.

Quae vero quantaque sint haec veri matrimonii bona divinitus data dum exponere aggredimur, Venerabiles Fratres; illius Nobis praeclarissimi Ecclesiae Doctoris verba occurrunt, quem non ita pridem, Nostris Encyclicis Litteris *Ad salutem* pleno ab eius obitu saeculo XV datis (10), celebravimus: «Haec omnia, — inquit S. Augustinus, — bona sunt, propter quae nuptiae bonae sunt: PROLES, FIDES, SACRAMENTUM» (11). Quae tria capita qua ratione luculentissimam totius de christiano connubio doctrinae summam continere iure dicantur, ipse Sanctus Doctor diserte declarat, cum ait: «*In fide* attenditur ne praeter vinculum coniugale cum altero vel altera concumbatur; *in prole*, ut amanter suscipiatur, benigne nutriatur, religiose educetur; *in sacramento* autem, ut coniugium non separetur, et dimissus aut dimissa, nec causa prolis, alteri coniungatur. Haec est tamquam regula nuptiarum, qua vel naturae decoratur fecunditas vel incontinentiae regitur privatas» (12).

Itaque primum inter matrimonii bona locum tenet PROLES. Et sane ipse humani generis Creator, qui pro sua benignitate hominibus in vita propaganda administris uti voluit, id docuit cum in paradiso, matrimonium instituens, protoparentibus et per eos omnibus futuris coniugibus dixit: «Crescite et multiplicamini et replete terram» (13).

Quod ipsum Sanctus Augustinus ex Sancti Pauli Apostoli verbis ad Timotheum (14) perbelle eruit, dicens: «Generationis itaque causa fieri nuptias, Apostolus ita testis est: «*Volo*, inquit, *iuniores nubere*. Et quasi ei diceretur: «*Utquid?*, continuo subiecit: *Filios procreare, matres familias esse*» (15).

Quantum vero hoc Dei beneficium sit et matrimonii bonum ex hominis dignitate et altissimo fine apparet. Homo enim vel solius rationalis naturae praestantia omnes alias creaturas visibiles superat. Accedit, quod Deus homines generari vult, non ut solum sint et impleant terram, sed multo magis, ut Dei cultores sint, ipsum cognoscant et ament eoque tandem perenniter fruantur in caelis; qui finis ex mirabili hominis per Deum in

supernaturalem ordinem elevatione, omne superat quod oculus vidit, et auris audivit et in cor hominis ascendit (16). Ex quo facile apparet proles, omnipotenti Dei virtute, coniugibus cooperantibus, orta, quantum divinae bonitatis sit donum, quam egregius matrimonii fructus.

Christiani vero parentes intelligant praeterea se non iam solum ad genus humanum in terra propagandum et conservandum, immo vero, non ad quoslibet veri Dei cultores educandos destinari, sed ad pariendam Ecclesiae Christi subolem, ad cives Sanctorum et domesticos Dei (17) procreandos, ut populus Dei et Salvatoris nostri cultui addictus in dies augeatur. Etsi enim christiani coniuges, quamvis ipsi sanctificati, sanctificationem in prolem transfundere non valent, immo naturalis generatio vitae facta est mortis via, qua originale peccatum transeat in prolem; aliquid tamen quodammodo participant de primaevo illo paradisi coniugio, cum eorum sit propriam subolem Ecclesiae offerre, ut ab illa matre filiorum Dei fecundissima per lavacrum baptismatis ad supernaturalem iustitiam regeneretur, et vivum Christi membrum, immortalis vitae particeps, atque aeternae gloriae, quam omnes toto pectore concupiscimus, heres tandem fiat.

Quae si perpendat mater vere christiana, intelliget profecto, celsiore quodam et pleno solatii sensu, de se illud Redemptoris nostri dictum esse: «Mulier... cum peperit puerum, iam non meminit pressurae, propter gaudium, quia natus est homo in mundum» (18); omnibusque materni officii doloribus, curis, oneribus maior effecta, multo iustius et sanctius quam matrona illa romana, Gracchorum mater, florentissima liberorum corona in Domino gloriabitur. Uterque vero coniux hos liberos, prompto gratoque animo e manu Dei susceptos, ut talentum sibi a Deo commissum intuebitur, quod non in suum neque in terrenae tantum reipublicae commodum impendat, sed in die rationis Domino cum fructu restituat.

Procreationis autem beneficio bonum prolis haud sane absolvitur, sed alterum accedat oportet, quod debita prolis educatione continetur. Parum profecto generatae proli atque adeo toti generi humano providisset sapientissimus Deus, nisi, quibus potestatem et ius dederat generandi, iisdem ius quoque et officium tribuisset educandi. Neminem enim latere potest prolem, ne in iis quidem quae ad naturalem vitam, multoque minus in iis quae ad vitam supernaturalem pertinent, sibi ipsam sufficere et

providere posse, sed aliorum auxilio, institutione, educatione per multos annos indigere. Compertum autem est, natura Deoque iubentibus, hoc educandae prolis ius et officium illorum in primis esse, qui opus naturae generando coeperunt, inchoatumque, imperfectum relinquentes, certae ruinae exponere omnino vetantur. Iamvero huic tam necessariae liberorum educationi optima qua fieri potuit ratione provisum est in matrimonio, in quo, cum parentes insolubili inter se vinculo connectantur, utriusque opera mutuumque auxilium semper praesto est. Cum autem de christiana iuventutis educatione alias copio se egerimus (19), haec omnia nunc iteratis Sancti Augustini verbis complectamur: «In prole [attenditur], ut amanter suscipiatur... , religiose educetur» (20); quod quidem ipsum in Codice iuris canonici quoque nervose edicitur: «Matrimonii finis primarius est procreatio atque educatio «prolis» (21).

Neque id denique silendum quod, cum tantae dignitatis tantique momenti sit utrumque hoc munus parentibus in bonum prolis commissum, facultatis a Deo ad novam vitam procreandam datae honestus quilibet usus, ipso Creatore ipsaque naturae lege iubentibus, solius matrimonii ius est ac privilegium et intra sacros connubii limites est omnino continendus.

Alterum matrimonii bonum, quod diximus ab Augustino commemoratum, est bonum FIDELI, quae est mutua coniugum in contractu coniugali implendo fidelitas, ut quod ex hoc contractu divina lege sancito alteri coniugi unice debetur, id neque ei denegetur neque cuivis permittatur; neque ipsi coniugi concedatur quod, utpote divinis iuribus ac legibus contrarium et a fide coniugali maxime alienum, concedi nunquam potest. Quapropter haec fides in primis postulat absolutam coniugii unitatem, quam in protoparentum matrimonio Creator ipse praestituit, cum illud noluerit esse nisi inter unum virum et mulierem unam. Et quamquam deinde hanc primaevam legem supremus Legislator Deus ad tempus aliquantum relaxavit, nullum tamen dubium est quin illam

pristinam perfectamque unitatem ex integro restituerit omnemque dispensationem abrogaverit Evangelica Lex, ut Christi verba et constans Ecclesiae sive docendi sive agendi modus palam ostendunt. Iure igitur Sacra Tridentina Synodus sollemniter professa est: «Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari et coniungi Christus Dominus apertius docuit, cum ... dixit : *Itaque iam non sunt duo, sed una caro*» (22).

Nec verotantum damnatam voluit Christus Dominus quamlibet, sive successivam sive simultaneam, quae dicitur, polygamiae et polyandriae formam, externumve aliud quodvis inhonestum opus, sed, ut sacra connubii septa inviolata prorsus custodiantur, ipsas quoque de his omnibus cogitationes voluntarias atque desideria prohibuit: «Ego autem dico vobis quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est eam in corde suo» (23). Quae Christi Domini verba ne alterutrius quidem coniugis consensu irrita fieri possunt; Dei enim et naturae exhibent legem, quam nulla unquam hominum voluntas infringere aut flectere valet (24).

Quin et mutua inter ipsos coniuges familiaris consuetudo ut bonum fidei debito splendeat nitore, nota castitatis insigniri debet, ita ut coniuges ad Dei naturaeque legis normam sese in omnibus gerant, et sapientissimi sanctissimique Creatoris voluntatem cum magna erga Dei opus reverentia semper sequi studeant.

Haec autem, quae a Sancto Augustino aptissime appellatur *castitatis fides*, et faciliior et multo etiam iucundior ac nobilior efflorescet ex altero capite praestantissimo: ex coniugali scilicet amore, qui omnia coniugalitatis vitae officia pervadit et quemdam tenet in christiano coniugio principatum nobilitatis. «Postulat praeterea matrimonii fides ut vir et uxor singulari quodam sanctoque ac puro amore coniuncti sint; neque ut adulteri inter se ament, sed ut Christus dilexit Ecclesiam; hanc enim regulam Apostolus praescripsit, cum ait: *Viri, diligite uxores vestras sicut et Christus dilexit Ecclesiam* (25); quam certe immensa illa caritate, non sui commodi gratia, sed Sponsae tantum utilitatem sibi proponens, complexus est» (26). Caritatem igitur dicimus, non carnali tantum citiusque evanescente inclinativae innixam, neque in blandis solum verbis, sed etiam in intimo animi affectu positam atque, — siquidem probatio dilectionis exhibitio est operis (27), — opere externo comprobata. Hoc autem opus in domestica societate non modo mutuum auxilium complectitur, verum etiam ad hoc extendatur oportet, immo hoc in primis intendat, ut coniuges inter se iuventur ad interiorem hominem plenius in dies coformandum perficiendumque; ita ut per mutuam vitae consortionem in virtutibus magis magisque in dies proficiant, et praecipue in vera erga Deum proximosque caritate crescant, in qua denique «universa Lex pendet et Prophetae» (28). Scilicet absolutissimum totius sanctitatis exemplar hominibus a Deo propositum, quod est Christus Dominus, omnes cuiuscumque sunt

condicionis et quamcumque honestam vitae rationem inierunt, possunt ac debent imitari atque, Deo adiuvante, ad summum quoque christianae perfectionis fastigium, ut complurium Sanctorum exemplis comprobatur, pervenire. Haec mutua coniugum interior conformatio, hoc assiduum sese invicem perficiendi studium, verissima quadam ratione, ut docet Catechismus Romanus (29), etiam primaria matrimonii causa et ratio dici potest, si tamen matrimonium non pressius ut institutum ad prolem rite procreandam educandamque, sed latius ut totius vitae communio, consuetudo, societas accipiatur.

Cum hac eadem caritate reliqua coniugii tam iura quam officia componantur necesse est; ita ut non solum iustitiae lex, sed etiam caritatis norma sit illud Apostoli : «Uxori vir debitum reddat; similiter autem et uxor viro» (30).

Firmata denique huius caritatis vinculo domestica societate, floreat in ea necesse est ille, qui ab Augustino vocatur *ordo amoris*. Qui quidem ordo et viri primatum in uxorem et liberos, et uxoris promptam nec invitam subiectionem obtemperationemque complectitur, quam commendat Apostolus his verbis: «Mulieres viris suis subditae «sint sicut Domino; quoniam vir caput est mulieris, sicut «Christus caput est Ecclesiae» (31).

Haec autem obtemperatio non libertatem negat neque aufert, quae ad mulierem tam pro humanae personae praestantia quam pro nobilissimis uxoris, matris, sociae muneribus pleno iure pertinet ; neque obsecundare eam iubet quibuslibet viri optatis, ipsi forte rationi vel uxoris dignitati minus congruentibus; nec denique uxorem aequiparandam docet personis, quae in iure minores dicuntur, quibus ob maturioris iudicii defectum vei rerum humanarum imperitiam liberum suorum iurium exercitium concedi non solet ; sed vetat exaggeratam illam licentiam, quae familiae bonum non curat, vetat in hoc familiae corpore cor separari a capite, curo maximo totius corporis detrimento et proximo ruinae periculo. Si enim vir est caput, mulier est cor, et sicut ille principatum tenet regiminis, haec amoris principatum sibi ut proprium vindicare potest et debet.

Haec dein uxoris viro suo obtemperatio, ad gradum et modum quod attinet, varia esse potest pro variis personarum, locorum., temporum condicionibus; immo si vir officio suo defuerit, uxoris est vices eius in

dirigenda familia supplere. At ipsam familiae structuram eiusque legem praecipuam, a Deo constitutam et firmatam, evertere aut tangere numquam et nusquam licet. Persapienter de hoc uxorem inter et virum ordine servando fel. rec. decessor Noster [Leo XIII](#) in iis, quas commemoravimus, de christiano coniugio Encyclicis Litteris docet: «Vir est familiae princeps et caput mulieris; quae tamen, quia caro est de carne illius, et os de ossibus eius, subiciatur pareatque viro, in morem non ancillae, sed sociae; ut scilicet oboedientiae praestitae nec honestas nec dignitas absit. In eo autem qui praeest, et in hac quae paret, cum imaginem uterque referant alter Christi, altera Ecclesiae, divina caritas esto perpetua moderatrix officii» (32).

Haec sunt igitur, quae bono fidei comprehenduntur: unitas, castitas, caritas, honesta nobilisque oboedientia; quae, quot sunt nomina, tot sunt coniugum atque coniugii emolumenta, quibus pax, dignitas, felicitas matrimonii in tuto collocentur atque promoveantur. Quare mirum profecto non est, hanc fidem inter eximia et matrimonii propria bona semper fuisse numeratam atque habitam.

Attamen tantorum beneficiorum summa completur et quasi cumulatur illo christiani coniugii bono, quod Augustini verbo nuncupavimus SACRAMENTUM, quo denotatur et vinculi indissolubilitas et contractus in efficax gratiae signum per Christum facta elatio atque consecratio.

Et primo quidem, indissolubilem foederis nuptialis firmitatem ipse Christus urget dicendo: «Quod Deus coniunxit, homo non separet» (33) ; et : «Omnis, qui dimittit uxorem suam, et alteram ducit, moechatur: et qui dimissam a viro ducit, moechatur» (34).

In hac autem indissolubilitate Sanctus Augustinus hoc quod vocat bonum sacramenti ponit apertis his verbis : «In sacramento autem [attenditur], ut coniugium non separetur, et dimissus aut dimissa, nec causa prolis, alteri «coniungatur» (35).

Atque haec inviolabilis firmitas, quamquam non eadem perfectissimaque mensura ad singula, ad omnia tamen vera coniugi a pertinet : nam illud Domini: *Quod Deus coniunxit, homo non separet*, cum de protoparentum connubio, cuiusvis futuri coniugii prototypo, dictum sit, ad omnia prorsus

vera matrimonia spectare necesse est. Quamquam igitur ante Christum illa primaevae legis sublimitas et severitas adeo temperata est, ut Moyses ipsius populi Dei civibus ad duritiam cordis eorum libellum repudii certis de causis dare permiserit; Christus tamen pro sua supremi legislatoris potestate hanc maioris licentiae permissionem revocavit et primaevam in integrum restituit legem per illa verba nunquam oblivioni danda: *Quod Deus coniunxit, homo non separet*. Quare sapientissime fel. rec. Pius VI decessor Noster ad Agriensem Episcopum rescribens: «Quo manifesto patet, inquit, matrimonium vel in ipso statu naturae, ac sane ante multo quam ad proprie dicti Sacramenti dignitatem eveheretur, sic divinitus institutum esse, ut secum afferat perpetuum indissolubilemque nexum, qui proinde nulla civili lege solvi queat. Itaque licet Sacramenti ratio a matrimonio seiungi valeat, velut inter infideles, adhuc tamen in tali matrimonio, siquidem verum est matrimonium, per stare debet, omninoque perstat perpetuus ille nexus, qui a prima origine divino iure matrimonio ita cohaeret, ut nulli subsit civili potestati. Atque adeo quodcumque matrimonium contrahi dicatur, vel ita contrahitur ut reapse sit verum matrimonium, tumque adiunctum habebit perpetuum illum nexum divino iure omni vero matrimonio cohaerentem; vel contrahi supponitur sine illo perpetuo nexu, tumque matrimonium non est, sed illicita coniunctio divinae legi ex obiecto repugnans; quae proinde nec iniri potest nec retineri» (36).

Quod si exceptioni, etsi rarissimae, haec firmitas obnoxia videatur, ut in quibusdam coniugiis naturalibus solum inter infideles initis vel, si inter christifideles, ratis illis quidem sed nondum consummatis, ea exceptio non ex hominum voluntate pendet, neque potestatis cuiuslibet mere humanae, sed ex iure divino, cuius una custos atque interpret est Ecclesia Christi. Nulla tamen, neque ullam ob causam, facultas huiusmodi cadere unquam poterit in matrimonium christianum ratum atque consummatum. In eo enim, quemadmodum maritale foedus plene perficitur, ita maxima quoque ex Dei voluntate firmitas atque indissolubilitas, nulla hominum auctoritate relaxanda, elucet.

Huius autem divinae voluntatis intimam rationem si reverenter investigare velimus, Venerabiles Fratres, facile eam inveniemus in mystica christiani connubii significatione, quae in consummato inter fideles matrimonio plene perfecteque habetur. Teste enim Apostolo, in sua (quam ab initio inuimus) ad Ephesios epistola (37), christianorum connubium

perfectissimam illam refert coniunctionem, quae Christum inter et Ecclesiam intercedit: «Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico, in Christo et in Ecclesia»: quae quidem coniunctio, quamdiu Christus vivet et Ecclesia per ipsum, nulla profecto separatione unquam dissolvi poterit. Quod etiam Sanctus Augustinus diserte docet his verbis: «Hoc enim custoditur in Christo et Ecclesia, ut vivens cum vivente in aeternum nullo divortio separetur. Cuius Sacramenti tanta observatio est in civitate Dei nostri, ... hoc est in Ecclesia Christi ..., ut cum filiorum procreandorum causa, vel nubant feminae, vel ducantur uxores, nec sterilem coniugem fas sit relinquere ut alia fecunda ducatur. Quod si quisquam fecerit, non lege huius saeculi (ubi, interveniente repudio, sine crimine conceditur cum aliis alia copulare connubia; quod etiam sanctum Moysen Dominus propter duritiam cordis illorum Israelitis permisisse testatur); sed lege Evangelii reus est adulterii, sicut etiam illa si alteri nupserit» (38).

Quot vero quantaque ex matrimonii indissolubilitate fluant bona, eum fugere non potest qui vel obiter cogitet sive de coniugum prolisque bono sive de humanae societatis salute. Et primum quidem coniuges in hac firmitate certum habent perennitatis signaculum, quod generosa propriae personae traditio et intima suorum animorum consociatio suapte natura tantopere exigit, cum vera caritas finem nesciat (39). Firmum praeterea adstruitur fidae castitati propugnaculum contra infidelitatis incitamenta, si qua interius exteriusve obiciantur; anxio timori num adversitatis aut senectutis tempore alter coniux sit recessurus, quivis praecluditur aditus eiusque loco quieta statuitur certitudo. Servandae item utriusque coniugis dignitati ac mutuo auxilio praestando quam aptissime providetur, cum per insolubile vinculum perpetuo perseverans coniuges continenter admoneantur se non caducarum rerum causa, nec cupiditati ut inservirent, sed ut altiora et perpetua bona sibi mutuo procurarent, nuptiale iniisse consortium, quod nisi morte solvi non queat. Liberiorum quoque tuitioni et educationi, quae ad multos annos produci debet, optime consulitur, cum gravia et diuturna huius officii onera unitis viribus facilius a parentibus ferantur. Neque minora toti humanae consortioni oriuntur bona. Usu enim cognitum habemus matrimoniorum inconcussam firmitatem uberrimum esse honestae vitae morumque integritatis fontem ; hoc autem ordine servato, felicitas salusque rei publicae in tuto positae sunt: nam talis est civitas, quales sunt familiae et homines, ex quibus ea constat, ut corpus ex membris. Quapropter, cum de privato coniugum et prolis, tum de publico

societatis humanae bono optime merentur, qui inviolabilem matrimonii firmitatem strenue defendunt.

Verum hoc sacramenti bono, praeter indissolubilem firmitatem, multo etiam celsiora emolumenta continentur, per ipsam *Sacramenti* vocem aptissime designata; christianis enim hoc non inane et vacuum est nomen, cum Christus Dominus «Sacramentorum institutor atque perfector» (40), suorum fidelium matrimonium ad verum et proprium Novae Legis Sacramentum provehendo, illud re vera effecerit peculiaris illius interioris gratiae signum et fontem, qua eius «naturalem illum amorem perficeret, et indissolubilem unitatem confirmaret, coniugesque sanctificaret» (41).

Et quoniam Christus ipsum coniugalem inter fideles validum consensum signum gratiae constituit, ratio Sacramenti cum christiano coniugio tam intime coniungitur, ut nullum inter baptizatos verum matrimonium esse possit, «quin sit eo ipso Sacramentum» (42).

Cum igitur sincero animo fideles talem consensum praestant, aperiunt sibi sacramentalis gratiae thesaurum, ex quo supernaturales vires hauriant ad officia et munera sua fideliter, sancte, perseveranter ad mortem usque adimplenda.

Hoc enim Sacramentum, in iis qui obicem, ut aiunt, non opponunt, non solum permanens vitae supernaturalis principium, gratiam scilicet sanctificantem, auget, sed etiam peculiariora addit dona, bonos animi motus, gratiae germina, naturae vires augendo ac perficiendo, ut coniuges non ratione tantum intelligere, sed intime sapere firmiterque tenere, efficaciter velle et opere perficere valeant quidquid ad statum coniugalem eiusque fines et officia pertinet; ius denique iis concedit ad actuale gratiae auxilium toties impetrandum, quotiescumque ad munera huius status adimplenda eo indigent.

Attamen, cum divinae providentiae in ordine supernaturali lex sit ut homines ex Sacramentis, quae post adeptum rationis usum recipiant, fructum plenum non colligant, nisi gratiae respondeant, gratia matrimonii magna ex parte talentum inutile, in agro reconditum, inanebit, nisi coniuges supernaturalis vires exerceant ac recepta gratiae semina colant atque evolvant. Si autem, faciendo quod in se est, ad gratiam se dociles

praebeant, sui status onera ferre atque officia implere poterunt eruntque tanto Sacramento roborati et sanctificati et quasi consecrati. Nam, ut Sanctus Augustinus docet, sicut per Baptismum et Ordinem homo deputatur et iuvatur sive ad vitam christiano more degendam sive ad sacerdotale munus gerendum, eorumque sacramentali auxilio nunquam destituitur, eodem fere modo (quamquam non per characterem sacramentalem), fideles, qui semel matrimonii vinculo iuncti fuerint, eius sacramentali adiutorio ac ligamine privari nunquam possunt. Quin immo, ut addit idem Sanctus Doctor, vinculum illud sacrum, etiam adulteri facti, secum trahunt, quamquam non iam ad gratiae gloriam, sed ad noxam criminis, «sicut apostata anima, velut de coniugio Christi recedens, etiam fide perdit, Sacramentum fidei non amittit, quod lavacro regenerationis accepit» (43).

Idem vero coniuges, aureo Sacramenti ligamine non constricti sed ornati, non impediti sed roborati, omnibus viribus ad hoc nitantur, ut suum connubium non solum per Sacramenti vim et significationem, sed etiam per ipsorum mentem ac mores sit semper et maneat viva imago fecundissimae illius unionis Christi cum Ecclesia, quae est venerandum profecto perfectissimae caritatis mysterium. Quae omnia, Venerabiles Fratres, si attento animo et viva fide perpendantur, si eximia haec matrimonii bona, proles, fides, sacramentum, debita luce illustrentur, nemo potest divinam sapientiam et sanctitatem et benignitatem non admirari, quae cum dignitati ac felicitati coniugum, tum humani generis conservationi propagationique, in sola nuptialis foederis casta sacraque consortione procurandae, tam copiose providerit.

II.

Quo libentius tantam casti connubii praestantiam perpendimus, Venerabiles Fratres, eo magis Nobis dolendum videtur, quod divinum hoc institutum, nostra potissimum aetate, spretum saepe ac passim abiectum conspiciamus.

Non iam enim occulte neque in tenebris, sed palam, quovis pudoris sensu deposito, qua voce qua scriptis, scaenicis cuiusque generis ludis, fabulis romanensibus, amatoriiis ludicrisque narrationibus, cinematographicis quae dicuntur imaginibus, radiophonicis orationibus, omnibus denique

recentioris scientiae inventis, matrimonti sanctitas vel conculcatur vel deridetur; divortia, adulteria, turpissima quaeque vitia aut laudibus extolluntur aut saltem iis depinguntur coloribus, ut ab omni culpa et infamia vindicari videantur. Nec desunt libri, quos sc̄ntificos praedicare non verentur, sed qui re vera non raro solum quodam scientiae fuco idcirco illiti sunt, quo faciliorem inveniant sese insinuandi viam. Quae autem in iis propugnantur doctrinae, eae venditantur tamquam recentioris ingenti portenta, illius nimirum ingenti, quod, veritatis unice studiosum, praeiudicatas quaslibet veterum opiniones abdicasse perhibetur, quodque inter has obsoletas opiniones etiam traditam de coniugio christianam doctrinam amandat atque relegato

Et instillantur haec omne genus hominibus, divitibus et egenis, operariis et heris, doctis et indoctis, solutis et connubio ligatis, Dei cultoribus et osoribus, adultis et iuvenibus; his praesertim, utpote faciliori captu praedae, peiores struuntur insidiae.

Non omnes quidem novarum huiusmodi doctrinarum fautores ad extrema quaeque indomitae libidinis consecraria devehuntur: sunt qui, medio quasi itinere consistere enisi, in quibusdam tantum divinae naturalisque legis praeceptis aliquid nostris temporibus concedendum putent. Sed hi quoque, plus minusve conscii, emissarii sunt illius inimici nostri, qui semper conatur zizania superseminare in medio tritici (44). Nos igitur, quos Paterfamilias agri sui custodes posuit, quosque sacrosanctum urget officium cavendi ne bonum semen herbis nocentibus opprimatur, Nobismet ipsis a Spiritu Sancto dicta existimamus gravissima, quibus Apostolus Paulus dilectum suum Timotheum hortabatur verba : «Tu vero vigila... Ministerium tuum imple... Praedica verbum, insta opportune, importune, argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina» (45).

Et quoniam, ut inimici fraudes vitari possint, detegi eas ante necesse est, multumque iuvat eius fallacias incautis denuntiare, quamvis profecto malleus huiusmodi flagitia nec nominare «sicut decet Sanctos» (46), propter animarum tamen bonum et salutem, ea penitus silere non possumus.

Ut igitur ab horum malorum fontibus incipiamus, praecipua eorum radix in eo est quod matrimonium non ab Auctore naturae institutum neque a

Christo Domino in veri Sacramenti dignitatem evectum, sed ab hominibus inventum vocitent. In natura ipsa eiusque legibus alii se nihil matrimonii invenisse asseverant, sed deprehendisse tantum procreandae vitae facultatem ad eamque quoquo pacto satiandam impulsu vehementem; alii tamen initia quaedam ac veluti germina veri connubii in hominis natura inveniri agnoscunt, quatenus, nisi stabili quodam vinculo consociantur homines, dignitati coniugum et naturali proles propagandae et educandae fini bene provisum non esset. Nihilominus hi quoque docent matrimonium ipsum, quippe quod illa germina excedat, variis concurrentibus causis, sola hominum mente inventum, sola hominum voluntate esse institutum.

Quanto opere autem hi omnes errent quamque turpiter ab honestate deflectant, iam ex his constat quae de origine ac natura coniugii, de finibus bonisque in eo insitis Nostris his Litteris exposuimus. Perniciosissima vero haec commenta esse, ex consecrariis etiam elucet, quae ipsi illorum defensores inde deducunt: leges, instituta ac mores quibus connubium regatur, cum sola hominum voluntate sint parta, ei soli subesse, ideoque pro humano lubitu et humanarum rerum vicissitudinibus condi, immutari, abrogari et posse et debere; generativam autem vim, quippe quae in ipsa natura nitatur, et sacratiorem esse et latius patere quam matrimonium: exerceri igitur posse tam extra quam intra connubii claustra, etiam neglectis matrimonii finibus, quasi scilicet impudicae mulieris licentia eisdem fere gaudeat iuribus, quibus legitimae uxoris casta maternitas.

Hisce principiis innixi, quidam eo devenerunt, ut nova effingerent coniunctionum genera, ad praesentes hominum ac temporum rationes, ut opinantur, accommodata, quae totidem novas matrimonii species esse volunt: aliud *ad tempus*, aliud *ad experimentum*, aliud *amicale* quod plenam matrimonii licentiam omniaque iura sibi vindicat, dempto tamen indissolubili vinculo et prole exclusa, nisi partes suam vitae communionem et consuetudinem in pleni iuris matrimonium deinde converterint.

Immo non desunt qui velint et instent ut etiam legibus huiusmodi portenta probentur aut saltem publicis populorum usibus institutisque excusentur; et ne suspicari quidem videntur talia nihil sane habere recentioris culturae de qua tantopere gloriantur, sed nefandas esse corruptelas, quae ad barbaros quarundam ferarum gentium usus etiam cultas nationes procul dubio redigerent.

Sed, ut ad singula iam, Venerabiles Fratres, tractanda accedamus, quae singulis matrimonii bonis opponuntur, primum de prole sit sermo, quam multi molestum connubii onus vocare audent, quamque a coniugibus, non per honestam continentiam (etiam in matrimonio, utroque consentiente coniuge, permissam) sed vitiando naturae actum, studiose arcendam praecipiunt. Quam quidem facinorosam licentiam alii sibi vindicant, quod prolis pertaesi solam sine onere voluptatem explere cupiunt, alli quod dicunt se neque continentiam servare, neque ob suas vel matris vel rei familiaris difficultates prolem admittere posse.

At nulla profecto ratio, ne gravissima quidem, efficere potest, ut quod intrinsece est contra naturam, id cum natura congruens et honestum fiat. Cum autem actus coniugii suapte natura proli generandae sit destinatus, qui, in eo exercendo, naturali hac eum vi atque virtute de industria destituunt, contra naturam agunt et turpe quid atque intrinsece inhonestum operantur.

Quare mirum non est, ipsas quoque Sacras Litteras testari Divinam Maiestatem summo prosequi odio hoc nefandum facinus illudque interdum morte puniisse, ut memorat Sanctus Augustinus: «Illicite namque et turpiter etiam cum legitima uxore concumbitur, ubi prolis conceptio devitatur. Quod faciebat Onan, filius Iudae, et occidit illum propter hoc Deus» (47).

Cum igitur quidam, a christiana doctrina iam inde ab initio tradita neque umquam intermissa manifesto recedentes, aliam nuper de hoc agendi modo doctrinam sollemniter praedicandam censuerint, Ecclesia Catholica, cui ipse Deus morum integritatem honestatemque docendam et defendendam commisit, in media hac morum ruina posita, ut nuptialis foederis castimoniam a turpi hac labe immunem servet, in signum legationis suae divinae, altam per os Nostrum extollit vocem atque denuo promulgat: quemlibet matrimonii usum, in quo exercendo, actus, de industria hominum, naturali sua vitae procreandae vi destituatur, Dei et naturae legem infringere, et eos qui tale quid commiserint gravis noxae labe commaculati.

Sacerdotes igitur, qui confessionibus audiendis dant operam, aliosque qui curam animarum habent, pro suprema Nostra auctoritate et omnium

animarum salutis cura, admonemus, ne circa gravissimam hanc Dei legem fideles sibi commissos errare sinant, et multo magis, ut ipsi se ab huiusmodi falsis opinionibus immunes custodiant, neve in iis ullo modo conniveant. Si quis vero Confessarius aut animarum Pastor, quod Deus avertat, fideles sibi creditos aut in hos errores ipsemet induxerit, aut saltem sive approbando sive dolose tacendo in iis confirmarit, sciat se Supremo Iudici Deo de muneris proditione severam redditurum esse rationem, sibi que dicta existimet Christi verba: «Caeci sunt, et duces caecorum: caecus autem, si caeco ducatum praestet, ambo in foveam cadunt» (48).

Causae vero, ob quas matrimonii malus usus defenditur, non raro, — ut de iis quae turpes sunt taceamus, — fictae aut exaggeratae proferuntur. Nihilominus pia Mater Ecclesiae optime intelligit atque persentit quae de matris sanitate, vita periclitantis, dicuntur. Ecquis nisi misereni animo haec perpendere possit? Quis non summa afficiatur admiratione, si quando matrem cernat vix non certae se se morti, heroica fortitudine, offerentem, ut proli semel conceptae vitam conservet? Quod ipsa fuerit perpessa ut naturae officium plene impleret, id unus Deus ditissimus et miserenissimus retribuere poterit, dabitque profecto mensuram non tantum confertam sed supereffluentem (49).

Optime etiam novit Sancta Ecclesia, non raro alterum ex coniugibus pati potius quam patrare peccatum, cum ob gravem omnino causam perversionem recti ordinis permittit, quam ipse non vult, eumque ideo sine culpa esse, modo etiam tunc caritatis legem meminerit et alterum a peccando arcere et remove ne negligat. Neque contra naturae ordinem agere ii dicendi sunt coniuges, qui iure suo recta et naturali ratione utuntur, etsi ob naturales sive temporis sive quorundam defectuum causas nova inde vita oriri non possit. Habentur enim tam in ipso matrimonio quam in coniugalis iuris usu etiam secundarii fines, ut sunt mutuuum adiutorium mutuusque fovendus amor et concupiscentiae sedatio, quos intendere coniuges minime vetantur, dummodo salva semper sit intrinseca illius actus natura ideoque eius ad primarium finem debita ordinatio.

Vehementer item Nos percellunt illorum coniugum gemitus, qui, dura egestate oppressi, gravissimam in alendis liberis difficultatem patiuntur.

At cavendum omnino est ne funestae externarum rerum conditiones multo funestiori errori occasionem praebeant. Nullae enim exsurgere possunt difficultates quae mandatorum Dei, actus, ex interiore natura sua malos, vetantium, obligationi derogare queant; in omnibus vero rerum adiunctis semper possunt coniuges, gratia Dei roborati, suo munere fideliter fungi et castitatem a turpi hac macula illibatam in coniugio conservare; nam stat fidei christianae veritas, Synodi Tridentinae magisterio expressa: «Nemo temeraria illa et a Patribus sub anathemate prohibita voce uti [debet], Dei praecepta homini iustificato ad observandum esse impossibilia. Nam Deus impossibilia non «iubet, sed iubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adiuvat ut possis» (50). Eademque doctrina iterum sollemniterque praecepta est ab Ecclesia et confirmata in damnatione haeresis iansenianae, quae contra Dei bonitatem haec blasphemare erat ausa: «Aliqua Dei praecepta hominibus iustis volentibus et conantibus, secundum .praesentes, quas habent, vires, sunt impossibilia : deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant» (51).

Sed aliud, etiam, Venerabiles Fratres, gravissimum commemorandum est facinus, quo vita prolis, in sinu materno reconditae, attentatur. Id autem permissum volunt alti et matris patrisve beneplacito relictum; alli tamen illicitum dicunt, nisi pergraves accedant causae, quas mediae, socialis, eugenicae *indicationis* nomine appellant. Hi omnes quod ad poenales reipublicae leges attinet, quibus genitae necdum natae prolis peremptio prohibetur, exigunt, ut quam singuli, alti aliam, defendunt indicationem, eandem etiam leges publicae agnoscant et ab omni poena liberam declarent. Immo nec desunt qui postulent, ut ad has letiferas sectiones magistratus publici praebeant auxiliatrices manus; id quod, proh dolor, alicubi quam frequentissimè fieri omnibus notum est.

Quod vero attinet ad «indicationem medicam et therapeuticam» — ut eorum verbis utamur — iam diximus, Venerabiles Fratres, quantopere Nos misereat matris, cui ex naturae officio gravia imminent sanitatis, immo ipsius vitae pericula: at quae possit umquam causa valere ad ullo modo excusandam directam innocentis necem? De hac enim hoc loco agitur. Sive ea matri infertur sive proli, contra Dei praeceptum est vocemque naturae : «Non occides!» (52). Res enim aequae sacra utriusque vita, cuius opprimendae nulla esse unquam poterit ne publicae quidem auctoritatis facultas. Ineptissime autem haec contra innocentes repetitur e iure gladii, quod in solos reos valet; neque ullum viget hic cruentae defensionis ius

contra iniustum aggressorem (nam quis innocentem parvulum iniustum aggressorem vocet?); neque ullum adest «extremae necessitatis ius» quod vocant, quodque usque ad innocentis directam occisionem pervenire possit. In utraque igitur et matris et prolis vita tuenda ac servanda probi expertique medici cum laude enituntur; contra, nobili medicorum nomine et laude indignissimos se li probarent, quotquot alterutri, per speciem medicandi, vel falsa misericordia moti, ad mortem insidiarentur.

Quae quidem plane severis consonant verbis quibus Episcopus Hipponensis in coniuges depravatos invehitur, qui proli quidem praecavere student, at, si nullo exitu, nefarie eam interimere non verentur: «Aliquando eo usque, inquit, pervenit haec libidinosa crudelitas vel libido crudelis, ut etiam sterilitatis venena procuret, et si nihil valuerit, conceptos fetus aliquo modo intra viscera extinguat ac fundat, volendo suam prolem prius interire quam vivere, aut si in utero iam vivebat, occidi antequam nasci. Prorsus, si ambo tales sunt, coniuges non sunt: et si ab initio tales fuerunt, non sibi per connubium sed per stuprum potius convenerunt; si autem non ambo sunt tales, audeo dicere: aut illa est quodammodo meretrix mariti, aut ille adulter uxoris» (53).

Quae autem afferuntur pro sociali et eugenica *indicatione*, licitis honestisque modis et intra debitos limites, earum quidem rerum ratio haberi potest et debet; at necessitatibus, quibus eae innituntur, per occisionem innocentium providere velle absonum est praeceptoque divino contrarium, apostolicis etiam verbis promulgato: Non esse facienda mala ut eveniant bona (54).

Iis denique, qui apud nationes principatum tenent feruntve leges, oblivioni dare non licet auctoritatis publicae esse, congruis legibus poenisque, innocentium vitam defendere, idque eo magis, quo minus ii, quorum vita periclitatur et impugnatur, se ipsi defendere valent, inter quos primum sane locum tenent infantes in visceribus maternis abditi. Quod si publici magistratus parvulos illos non solum non tueantur, sed, legibus suisque ordinationibus, permittant atque adeo tradant medicorum aliorumve manibus occidendos, meminerint Deum iudicem esse et vindicem sanguinis innocentis, qui de terra clamat ad caelum (55).

Reprobetur denique oportet perniciosus ille usus, qui proxime quidem naturale hominis ius ad matrimonium ineundum spectat, sed ad prolis quoque bonum vera quadam ratione pertinet. Sunt enim qui, de finibus *eugenicis* nimium solliciti, non solum salubria quaedam dent consilia ad futurae prolis valetudinem ac robur tutius procurandum — quod rectae rationi utique contrarium non est — sed cuilibet alii etiam altioris ordinis fini *eugenicum* anteponant, et coniugio auctoritate publica prohiberi velint eos omnes ex quibus, secundum disciplinae suae normas et coniecturas, propter hereditariam transmissionem, mancā vitiosamque prolem generatum iri censent, etiamsi iidem sint ad matrimonium ineundum per se apti. Quin immo naturali illa facultate, ex lege, eos, vel invitos, medicorum opera privari volunt; neque id ad cruentam sceleris commissi poenam publica auctoritate repetendam, vel ad futura eorum crimina praecavenda, licebit, scilicet contra omne ius et fas ea magistratibus civilibus arrogata facultate, quam numquam habuerunt nec legitime habere possunt.

Quicumque ita agunt, perperam dant oblivioni sanctiorem esse familiam Statu, hominesque in primis non terrae et tempori, sed caelo et aeternitati generari. Et fas profecto non est homines, matrimonii ceteroqui capaces, quos, adhibita etiam omni cura et diligentia, nonni si mancā genituros esse prolem conicitur, ob eam causam gravi culpa onerare si coniugium contrahant, quamquam saepe matrimonium iis dissuadendum est. Publici vero magistratus in subditorum membra directam potestatem habent nullam; ipsam igitur corporis integritatem, ubi nulla intercesserit culpa nullaque adsit eruentae poenae causa, directo laedere et attingere nec *eugenicis* nec ullis aliis de causis possunt unquam. Idem docet Sanctus Thomas Aquinas, cum, inquirens num humani iudices ad futura mala praecavenda hominem possint malo quodam plectere, id quidem concedit quod ad quaedam alia mala, sed iure meritoque negat quod ad corporis laesionem «Numquam secundum humanum iudicium aliquis debet puniri, sine culpa, poena flagelli, ut occidatur, vel mutiletur vel verberetur» (56).

Ceterum, quod ipsi privati homines in sui corporis membra dominatum alium non habeant quam qui ad eorum naturales fines pertineat, nec possint ea destruere aut mutilare aut alia via ad naturales functiones se ineptos reddere, nisi quando bono totius corporis aliter provideri nequeat, id christiana doctrina statuit atque ex ipso humanae rationis lumine omnino constat.

Iam ut ad alterum caput errorum, quod fidem coniugii respicit; veniamus, quidcumque in prolem peceatur, consequens est in fidem quoque coniugii peccari quodammodo, cum alterum alteri sit connexum matrimonii bonum. At totidem praeterea contra coniugii fidem singillatim enumeranda sunt errorum et corruptelarum capita, quot eadem fides complectitur domesticas virtutes: castam scilicet utriusque coniugis fidelitatem, uxoris honestam viro obtemperationem, firmam denique germanamque inter utrumque caritatem.

Fidelitatem igitur primo corrumpunt, qui huius temporis opinionibus ac moribus de falsa quadam nec innocua amicitia cum extraneis indulgendum putant, et maiorem quandam in mutuis hisce rationibus sentiendi atque agendi licentiam coniugibus concedendam esse asserunt, idque eo magis quod (ut autumant) non pauci habeant congenitam indolem sexualem, cui intra angustos connubii monogamici limites satisfacere non possint. Quapropter honestorum coniugum rigidum illum animi habitum, qui omnem cum extraneis libidinosum affectum et actum damnat et recusat, obsoletam quandam esse censent mentis animique debilitatem, aut abiectam et vilem obtrectationem seu zelotypiam; et ideo, quaecumque de fide coniugali retinenda latae fuerint poenales reipublicae leges, eas irritas esse volunt, aut certe irritandas.

Nobilis quidem castorum coniugum animus commenta haec, vel sola natura duce, ut vana et turpia respuit profecto atque contemnit; et hanc naturae vocem approbat sane atque confirmat cum Dei mandatum «Non moechaberis» (57), tum illud Christi: «Omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est eam in corde «suo» (58). Nullae autem humanae consuetudines vel exempla prava, nullaue progressae humanitatis species poterunt unquam huius divini praecepti vim infirmare. Nam quemadmodum unus idemque «Iesus Christus heri et hodie ipse et in saecula» (59), ita una eademque Christi doctrina permanet, ex qua ne unus quidem apex praeteribit, donec omnia fiant (60).

Quicumque vero nuptialis fidei et castimoniae nitorem scribendo dicendoque obscurant, iidem errorum magistri fidam honestamque mulieris viro obtemperationem facile labefactant. Audacius etiam complures ex iis indignam illam esse alterius coniugis erga alterum servitutem effutiunt; aequalia inter coniuges omnia esse iura; quae cum unius servitute

violentur, quandam mulieris *emancipationem* superbissime praedicant peractam esse vel peragendam. Hanc autem triplicem, sive in domestica societate regenda, sive in re familiari administranda, sive in prolis vita arcenda vel perimenda, statuunt, et *socialem, oeconomicam, physiologicam* vocant: physiologicam quidem, quatenus mulieres ab oneribus uxoris, sive coniugalibus, sive maternis, pro sua libera voluntate solutas aut solvendas volunt (hanc autem non emancipationem, sed nequam facinus esse iam satis diximus); oeconomicam vero, qua volunt mulierem, etiam inscio et repugnante viro libere posse sua sibi negotia habere, gerere, administrare, liberis, marito familiaque tota posthabitis; socialem denique, quatenus ab uxore curas domesticas sive liberorum sive familiae remonent, ut iis neglectis, suo ingenio indulgere valeat, et negotiis officiisque etiam publicis addicatur.

At ne haec quidem est vera mulieris emancipatio neque illa rationi congruens et dignissima libertas, quae christianae nobilisque mulieris et uxoris muneri debetur; potius est muliebris ingenii et maternae dignitatis corruptio et totius familiae perversio, qua maritus privatur uxore, proles matre, domus familiaque tota vigili semper custode. Quin immo in ipsius mulieris perniciem vertitur haec falsa libertas et non naturalis cum viro aequalitas; nam si mulier ab regia illa descendit sede, ad quam per Evangelium intra domesticos parietes evecta est, brevi in veterem servitutem (sin minus specie, re tamen vera) redigetur, fietque, ut apud ethnicos erat, merum viri instrumentum.

Aequalitas autem illa iurium, quae tantopere exaggeratur et praetenditur, in iis quidem agnosci debet, quae propria sunt personae ac dignitatis humanae, quaeque nuptialem pactionem consequuntur et coniugio sunt insita; in iisque profecto uterque coniux eodem omnino iure gaudet eodemque debito tenetur; in ceteris, inaequalitas quaedam et temperatio adesse debet, quam familiae bonum ac debita domesticae societatis et ordinis unitas firmitasque postulant.

Sicubi tamen sociales et oeconomicae condiciones mulieris nuptae, ob mutatos conversationum humanarum modos et usus, aliquo pacto mutari debent, auctoritatis publicae est, civili a uxoris iura ad huius temporis necessitates et indigentias aptare, habita quidem ratione eorum, quae exigunt diversa sexus feminei indoles naturalis, morum honestas,

commune familiae bonum, modo etiam essentialis ordo societatis domesticae incolumis maneat, qui altiore quam humana, id est, divina auctoritate atque sapientia conditus est, et nec legibus publicis nec privatis beneplacitis mutari potest.

Sed ulterius etiam progrediuntur recentiores coniugii osiores, eo quod germano solidoque amori, coniugalibus felicitatis et intimae dulcedinis fundamento, caecam quandam sufficiunt indolis convenientiam consensionemque ingenii, quam sympathiam vocant; qua cessante, relaxari vinculum docent quo solo uniuntur animi, ac plene dissolvi. Quid hoc erit aliud nisi domum super arenam aedificare? Quam, cum primum obiecta fuerit adversitatum fluctibus, ait Christus Dominus labefactandam esse continuo et collapsuram: «Et flaverunt venti et irruerunt in domum illam, et cecidit et fuit ruina illius magna» (61). At contra, quae supra petram constituta fuerit domus, mutua nempe inter coniuges caritate, et deliberata ac constanti animorum coniunctione solidata, nulla concutietur adversitate, nedum evertatur.

Praestantissima quidem hactenus duo priora christiani coniugii bona vindicavimus, Venerabiles Fratres, quibus hodierni societatis eversores insidiantur. Sed sicut haec bona tertium, quod *sacramenti* est, longe antecellit, ita nil mirum quod hanc imprimis excellentiam multo acrius videmus ab iisdem oppugnari. Et primum quidem tradunt, matrimonium rem esse omnino profanam mereque civilem, nec ullo modo religiosae societati, Ecclesiae Christi, sed uni societati civili committendam; tum vero addunt a quovis indissolubili vinculo nuptiale foedus esse liberandum, coniugum secessionibus seu divortiis non modo toleratis, sed lege sancitis; ex quo denique fiet ut, omni spoliatum sanctitate, coniugium in rerum profanarum ac civilium numero iaceat.

Primum illud in eo statuunt, quod actus ipse civilis sit pro vero contractu nuptiali habendus (matrimonium civile id vocitant); actus religiosus autem sit additum quiddam, vel ad summum, plebi supersticiosiori permittendum. Deinde, sine ulla reprehensione volunt ut liceat connubia a catholicis hominibus cum acatholicis misceri, nulla religionis habita ratione neque quaesito religiosae auctoritatis consensu. Alterum, quod sequitur, in perfectis divortiis excusandis ponitur, et in legibus iis civilibus laudandis ac provehendis, quae ipsius vinculi solutioni favent.

Quod ad religiosam cuiusvis coniugii et multo magis christiani matrimonii et sacramenti indolem attinet, cum quae de hac re notanda sunt, [Leonis XIII](#) Litteris Encyclicis, quas saepe commemoravimus quasque Nostras quoque diserte iam fecimus, fusius tractentur gravibusque fulciantur argumentis, ad eas hinc remittimus nec nisi perpauca nunc Nobis repetenda ducimus.

Vel solo rationis lumine, maxime si vetusta historiae monumenta investigentur, si constans populorum conscientia interrogetur, si omnium gentium instituta et mores consulantur, satis constat sacrum quiddam ac religiosum inesse in ipso naturali coniugio, «non adventitium sed ingenum, non ab hominibus acceptum, sed natura insitum», cum «habeat Deum auctorem, fueritque vel a principio quaedam Incarnationis Verbi Dei adumbratio» (62). Consurgit enim sacra coniugii ratio, quae intime cum religione et sacrarum rerum ordine coniuncta est, cum ex origine illa divina, quam supra commemoravimus, tum ex fine ad ingenerandam educandamque Deo subolem, ac Deo item coniuges christiano amore mutuoque adiumento addicendos; tum denique ex eiusdem naturali coniugii officio, providentissima Dei Conditoris mente instituto, ut quoddam sit transvehendae vitae quasi vehiculum, quo parentes divinae omnipotentiae velut ad ministri inserviunt. Ad haec accedit nova dignitatis ratio ex Sacramento petita, qua matrimonium christianorum evasit longe nobilissimum atque ad tantam excellentiam provectum, ut «mysterium magnum», «honorabile ... in omnibus», apparuerit Apostolo (63).

Quae religiosa matrimonii indoles, celsaque eius gratiae et coniunctionis Christum inter et Ecclesiam significatio, sanctam ab sponsis postulat erga christianum connubium reverentiam sanctumque studium, ut matrimonium quod ipsi inituri sunt, ad archetypum illud ipsum quam proxime accedat.

At multum in hoc deficiunt, et aliquando non sine salutis aeternae periculo, qui temere mixtas ineunt nuptias, a quibus maternus Ecclesiae amor et providentia, gravissimis de causis, retrahit suos, quemadmodum ex multis apparet documentis, illo Codicis canone comprehensis, qui haec decernit: «Severissime Ecclesia ubique prohibet, ne matrimonium ineatur inter duas personas baptizatas quarum altera sit catholica, altera vero sectae haereticae seu schismatica adscripta; quod si adsit perversionis periculum coniugis catholici et prolis, coniugium ipsa etiam lege divina vetatur» (64).

Quod si Ecclesia interdum, pro temporum, rerum, personarum rationibus, a severioribus his praescriptis (salvo iure divino, et per opportunas cautiones remoto, quantum fieri potest, perversionis periculo) dispensationem non recusat, difficulter tamen fieri potest ut coniux catholicus nonnihil detrimenti ex istis nuptiis non capiat.

Unde in prognatos haud raro derivatur lugenda a religione defectio vel saltem praeceps decursus in religiosam illam negligentiam seu, quam vocant, indifferentiam, infidelitati impietatique proximam. Illud etiam accedit quod in mixtis nuptiis multo difficilior reddatur viva illa animorum conformatio, mysterium, quod diximus, arcanam nimirum Ecclesiae cum Christo coniunctionem, imitatura. Facile enim deficiet arctior animorum communio, quae sicuti est Ecclesiae Christi signum et nota, ita christiani coniugii signum sit oportet, decus et ornamentum. Nam distrahi solet aut saltem relaxari animorum vinculum, ubi in rebus ultimis et summis, quas homo veneratur, idest in religionis veritatibus et sensibus, dissimilitudo mentium habetur et voluntatum intercedit diversitas. Ex quo periculum est, ne langueat inter coniuges caritas, itemque labefactetur domesticae societatis pax et felicitas, quae ex cordium potissimum unitate proficiscitur. Nam, ut iam ante tot saecula antiquum Ius Romanum definierat: «Nuptiae sunt coniunctio maris et feminae et consortium omnis vitae, divini et humani iuris communicatio» (65).

At maxime, ut iam monuimus, Venerabiles Fratres, restitutionem istam perfectionemque matrimonii a Christo Redemptore statutam augescens in dies divortiorum facilitas impedit. Quin immo neopaganismi fautores, tristi rerum usu nihil edocti, in sacram coniugii indissolubilitatem, legesque eam iuvantes, acrius in dies invehi pergunt, ac licere divortia decernendum esse contendunt, ut alia scilicet, eaque humanior, lex obsoletis legibus sufficiatur.

Divortiorum autem causas ii quidem multas in medium proferunt et varias; e personarum vitio seu culpa alias profectas, alias in rebus positas (subiectivas illas, has obiectivas appellant); quaecumque denique individuum vitae societatem asperiores efficiunt atque ingratham. Has porro causas ac leges multiplici ex capite probari volunt: ex utriusque bono coniugis in primis, sive alter innocens est atque a reo propterea secedendi suo iure gaudens, sive sceleribus obnoxius, eaque de causa ab ingrata et

coacta coniunctione seiungendus; deinde e bono prolis, quae recta institutione destituitur vel eiusdem fructus amittit, cum nimis facile, e parentum discordiis aliisque male factis offensionem passa, a virtutis via abstrahatur; denique ex communi bono societatis, quod postulet, primo ut ea matrimonia exstinguantur penitus, quae iam nihil valeant ad id assequendum quod natura spectat; dein ut coniugibus discedendi potestas fiat lege, cum ut avertantur crimina quae ex eorumdem coniugum convictu vel consociatione facile essent pertimescenda, tum ne magis in dies ludibrio habeatur iudiciale forum et legum auctoritas, eo quod coniuges, ad exoptatam divortii sententiam impetrandam, aut crimina, ob quae iudex ad normam legis solvere valeat vinculum, consulto committant, aut eadem se commisisse, coram iudice, licet rerum condicionem clare ipse perspiciat, insolenter mentiantur atque peiurent. Quamobrem blateratur, leges omnibus his necessitatibus, mutatisque temporum condicionibus, hominum opinionibus, civitatum institutis ac moribus esse omnino confirmandas: quae vel singula, maxime vero omnia in unum collecta, facultatem divortiorum certis de causis concedendam prorsus esse luculentissime testentur.

Alii, ulterius mira procacitate progressi, matrimonium utpote contractum mere privatum, consensui item arbitrioque privato utriusque contrahentis, ut fit in ceteris privatis contractibus, prorsus esse relinquendum opinantur, quavis propterea de causa dissolvendum.

Verum, contra has quoque insanias omnes stat, Venerabiles Fratres, una lex Dei certissima, a Christo amplissime confirmata, nullis hominum decretis vel scitis populorum, nulla legumlatorum voluntate debilitanda: «Quod Deus coniunxit, homo non separet» (66). Quod quidem si iniuria homo separaverit, irritum id prorsus fuerit; iure propterea, ut plus semel vidimus, Christus ipse asseveravit: «Omnis qui dimittit uxorem suam et alteram ducit, moechatur; et qui dimissam a viro ducit, moechatur» (67). Et haec Christi verba quodcumque respiciunt matrimonium, etiam naturale tantum et legitimum; omni enim vero matrimonio convenit illa indissolubilitas, qua illud partium beneplacito et omni saeculari potestati, ad vinculi solutionem quod pertinet, est omnino subtractum.

Memoria item renovanda est sollemnis iudicii, quo Concilium Tridentinum sub poena anathematis haec reprobavit: «Si quis dixerit propter haeresim

aut molestam (cohabitationem aut affectatam absentiam a coniuge dissolvi posse matrimonii vinculum: anathema sit» (68); et: «Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum docuit et docet, iuxta evangelicam et apostolicam doctrinam propter adulterium alterius coniugum matrimonii vinculum non posse dissolvi, et utrumque, vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse, altero coniuge vivente, aliud matrimonium contrahere, moecharique eum, qui, dimissa adultera, aliam duxerit, et eam, quae, dimisso adultero, alli nupserit: anathema sit» (69).

Quod si non erravit neque errat Ecclesia, cum haec docuit et docet, ideoque certum omnino est matrimonii vinculum ne ob adulterium quidem dissolvi posse, in comperto est reliquas tanto debiliores, quae afferri solent, divortiorum causas multo minus valere nihilique prorsus esse faciendas.

Ceterum quae supra contra vinculi firmitatem e triplici illo capite obiiciunt, ea facile dissolvuntur. Incommoda enim illa omnia arcentur ac pericula propulsantur, si quando, in extremis illis adiunctis, discessio permittatur coniugum imperfecta, id est incolumi atque integro vinculo, quam lex ipsa Ecclesiae concedit claris canonum verbis, quae de separatione tori et mensae et habitationis decernunt (70). Iam secessionis huiusmodi causas, conditiones, modum simul et cautelas, quibus et liberorum institutioni et familiae incolumitati fiat satis, atque incommoda item omnia, sive ea coniugi, sive proli, sive ipsi civili communitati impendent, quoad poterit, praecaveantur, legum erit sacrarum statuere, et ex parte saltem, etiam civilium legum, pro civilibus scilicet rationibus atque effectibus. Quaecumque autem ad firmitatem coniugii indissolubilem asserendam afferri solent et supra attigimus, constat eadem eodemque iure valere sive ad necessitatem facultatemque divortiorum excludendam, sive ad potestatem ea concedendi cuilibet magistratui negandam; quot item pro priore illa stant praeclara emolumenta, totidem contra apparent in altera parte detrimenta, cum singulis tum universae hominum societati perniciosissima.

Atque, ut iterum sententiam decessoris Nostri afferamus, quantam materiam bonorum in se coniugii indissolubilis firmitas contineat, tantam malorum segetem divortia complecti, vix attinet dicere. Hinc videlicet, incolumi vinculo, tuta ac secure matrimonia conspiciamus, illinc, coniugum secessionibus propositis vel ipsis divortiorum periculis obiectis, ipsa

foedera nuptialia mutabilia aut certe anxii obnoxia fieri suspicionibus. Hinc mutua benevolentia consociatioque bonorum confirmata mirifice; illinc, ex ipsa secessionis facta potestate, extenuata miserrime. Hinc coniugum castae fidei addita peropportuna praesidia; illinc infidelitati perniciosa incitamenta suppeditata. Hinc liberorum susceptio, tuitio, educatio provecta efficaciter; illinc gravioribus usque detrimentis affecta. Hinc inter familias cognatosque discordiis multiplex praeclusus aditus; illinc discordiarum occasio oblata frequentius. Hinc facilius oppressa, illinc iacta copiosius multoque latius semina simultatum. Hinc potissimum dignitas officiumque mulierum, in societate sive domestica sive civili, redintegrata feliciter ac restituta; illinc indigne depressa, siquidem in periculum coniciuntur uxores «ne cum libidini virorum inservierint, pro derelictis habeantur» (71).

Et quoniam ad perdendas familias, ut iam [Leonis XIII](#) gravissimis verbis concludamus, «frangendasque regnorum opes nihil tam valet, quam corruptela morum; facile perspicitur, prosperitati familiarum ac civitatum maxime inimica esse divortia, quae a depravatis populorum moribus nascuntur, ac, teste rerum usu, ad vitiosiores vitae privatae et publicae consuetudines aditum ianuamque patefaciunt. Multoque esse graviora haec mala constabit, si consideretur, frenos nullos futuros tantos qui concessam semel divortiorum facultatem valeant intra certos, aut ante provisos, limites coercere. Magna prorsus est vis «exemplorum, maior cupiditatum: hisce incitamentis fieri debet, ut divortiorum libido latius quotidie serpens, plurimorum animos invadat, quasi morbus contagione vulgatus, aut agmen aquarum, superatis aggeribus, exundans» (72).

Ideoque, ut in iisdem Litteris legitur, «nisi consilia mutantur, perpetuo sibi metuere familiae et societas humana debebunt, ne miserrime coniciantur in rerum omnium certamen atque discrimen» (73). Quae quidem omnia quam vere ante quinquaginta annos praenuntiata fuerint, abunde confirmat crescens in dies morum corruptio et inaudita familiae depravatio in iis regionibus, ubi Communismus plene dominatur.

III.

Quid sapientissimus nostri generis Creator ac Redemptor de humano coniugio statuerit, Venerabiles Fratres, huc usque venerabundi admirati

sumus, simulque dolumus tam pium divinae Bonitatis consilium ab humanis cupiditatibus, erroribus, vitiis frustrari conculcarique nunc passim. Consentaneum igitur est ut animum Nostrum paterna quadam cum sollicitudine ad opportuna invenienda remedia convertamus, quibus perniciosissimi quos recensuimus abusus tollantur et debita matrimonio reverentia ubique restituatur.

Ad quod in primis iuvat certissimum illud in memoriam revocare, quod in sana philosophia atque adeo in sacra theologia sollemne est: quaecumque nimirum a recto ordine declinarunt, non posse ea in pristinum ac suae naturae congruentem statum alia via reduci, quam ad divinam rationem, quae (ut docet Angelicus) (74) omnis rectitudinis exemplar est, revertendo. Quae quidem fel. rec. decessor Noster [Leo XIII](#) contra Naturalistas gravissimis hisce verbis iure urgebat: «Lex est Provisa divinitus, ut quae a Deo et natura auctoribus instituta sunt, ea tanto plus utilia ac salutaria experiamur, quanto magis statu nativo manent, integra atque incommutabilia, quandoquidem procreator rerum omnium Deus probe novit quid singularum institutioni et conservationi expediret, cunctasque voluntate et mente sua sic ordinavit, ut suum unaquaeque exitum convenienter habitura sit. At si rerum «ordinem providentissime constitutum immutare et perturbare hominum temeritas aut improbitas velit, tum vero etiam sapientissime atque utilissime instituta aut obesse incipiunt, aut prodesse desinunt, vel quod vim iuvandi mutatione amiserint vel quod tales Deus ipse poenas malit de mortalium superbia atque audacia sumere» (75).

Oportet igitur ad rectum ordinem in re coniugali restituendum, ut omnes divinam de matrimonio rationem contemplentur ad eamque se conformare studeant.

Verum, cum huic studio indomitae praesertim concupiscentiae vis obsistat, quae sane potissima est causa cur contra sanctas matrimonii leges peccetur, cumque homo cupiditates suas sibi subditas habere non possit, nisi prius se subiciat Deo, hoc primum curandum erit secundum ordinem divinitus statutum. Nam firma lex est, ut quicumque se Deo subiecerit, gaudeat ille subici sibi, divina gratia opitulante, concupiscentiam animique sui motus; qui vero rebellis Deo fuerit, illatum sibi a violentis cupiditatibus intestinum bellum experiatur ac doleat. Quod quam sapienter decretum sit, ita exponit

S. Augustinus: «Hoc enim expedit: inferius subici superiori; ut et ille qui sibi subici vult quod est inferius se, subiciatur superiori se. Agnosce ordinem, quaere pacem! *Tu Deo, tibi caro*. Quid iustius? quid pulchrius? Tu maiori, minor tibi: servi tu ei, qui fecit te, ut tibi serviat quod factum est propter te. Non enim hunc ordinem novimus, neque hunc ordinem commendamus : *Tibi caro, et tu Deo!* sed: *Tu Deo, et tibi caro!* Si autem contemnis, *Tu Deo*, numquam efficies, ut *Tibi caro*. Qui non obtemperas Domino, torqueris a servo» (76).

Quem divinae Sapientiae ordinem ipse beatissimus Doctor Gentium, amante Spiritu Sancto, testatur; cum enim veterum sapientum meminisset, qui cognitum a se et exploratum omnium rerum Conditorum adorare et revereri renuissent: «Propterea, inquit, tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis»; et iterum: «propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiae» (77). «Deus (enim) superbis resistit, humilibus autem dat gratiam» (78), sine qua, quemadmodum idem Doctor Gentium monet, homo nequit rebellem coercere concupiscentiam (79).

Quoniam igitur huius indomiti impetus nequaquam, ut requiritur, temperari poterunt, nisi prius animus ipse demissum pietatis et reverentiae obsequium Conditori suo praestiterit, prae ceteris id est necessarium, ut eos, qui se sacro coniugii vinculo nectunt, intima et germana pervadat totos erga Deum pietas, quia universam eorum vitam informet, mentem et voluntatem summa erga Dei Maiestatem impleat reverentia. Rectissime igitur et ad absolutissimam christiani sensus normam faciunt illi animarum Pastores qui coniuges, ne in matrimonio a Dei lege desciscant, in primis ad pietatis et religionis exercitia hortantur, ut Deo se totos tradant, eius auxilium assidue implorent, Sacramenta frequentent, piam semper et in omnibus devotam erga Deum voluntatem foveant atque servent.

Falluntur vero vehementer qui, posthabitis aut neglectis his, quae naturam excedunt, rationibus, naturalium scientiarum usu et inventis (biologiae scilicet, scientiae transmissionis hereditariae, aliarumque id genus) homines inducere re posse putant, ut carnis desideriis frenos iniciant. Quae non ita dicta volumus, perinde ac si res naturales, quae inhonestae non sint, parvi sint faciendae; unus est enim auctor et naturae et gratiae, Deus, qui utriusque ordinis bona in usum et utilitatem hominum contulit. Iuvare igitur

possunt et debent fideles naturalibus quoque artibus; sed errant qui has sufficere opinentur ad foederis nuptialis castitatem stabiliendam, aut iis maiorem vim inesse putent, quam gratiae supernaturalis auxilio. Haec autem coniugii et morum ad divinas de matrimonio leges conformatio, sine qua eius instaurationis efficax esse non potest, postulat ut ab omnibus expedite, firma certitudine et nullo admixto errore quatenus sint eiusmodi leges dignosci possit. At nemo non videt, quot fallaciis aditus aperiretur et quanti errores admiscerentur veritati, si res singulis relinqueretur solo rationis lumine exploranda, aut si privata veritatis revelatae interpretatione investigaretur. Quod quidem si in multis aliis ordinis moralis veritatibus locum habet, id tamen potissimum in his, quae ad coniugium pertinent, attendi debet, ubi voluptatis libido irrumpere in fragilem humani generis naturam eamque decipere et corrumpere facile possit; idque eo magis, quod ad legis divinae observationem, ardua interdum, eademque diu coniugibus experiunda sunt, quibus, ut rerum usu docemur, debilis homo quasi totidem utitur argumentis, ut a lege divina servanda se se eximat.

Quapropter ut legis divinae non fictio aliqua aut corruptio, sed vera germanaque cognitio humanas mentes collustret hominumque mores dirigat, pietati erga Deum eique obsequendi studio sincera atque humilis erga Ecclesiam oboedientia adiungatur oportet. Ecclesiam enim constituit ipse Christus Dominus magistrum veritatis, in his etiam quae ad mores pertinent regendos ordinandosque, etsi in his multa humanae rationi per se impervia non sunt. Deus enim, quemadmodum ad naturales religionis et morum veritates quod pertinet, rationis lumini revelationem addidit ut, quae recta et vera sunt, «in praesenti quoque generis humani conditione ab omnibus expedite, firma certitudine et nullo admixto errore cognosci possint» (80), ita Ecclesiam in eundem finem constituit totius de religione et moribus veritatis custodem et magistrum; cui propterea fideles, ut a mentis errore et a morum corruptione immunes servantur, oboediant, et mentem animumque subiciant. Et ne auxilio a Deo tam liberali benignitate collato se ipsi privent, necessario hanc oboedientiam praestare debent non solum sollemnioribus Ecclesiae definitionibus, verum etiam, servato modo, ceteris Constitutionibus et Decretis, quibus opiniones aliquae ut periculosae aut pravae proscribuntur et condemnantur (81).

Quocirca christifideles caveant in his etiam, quae hodie de matrimonio circumferuntur, quaestionibus, ne suo se iudicio nimis committant neve falsa rationis humanae libertate, seu «autonomia» quam vocant, allici se

sinant. Alienissimum enim est ab omni veri nominis christiano, suo ingenio ita superbe fidele, ut iis solum, quae ipse ex interioribus rerum visceribus cognoverit, assentiri velit, et Ecclesiam, ad omnes gentes docendas regendasque a Deo missam, rerum et adiunctorum recentium minus gnaram existimare, vel etiam iis tantum, quae per sollemniores quas diximus definitiones ea iusserit, assensum et oboedientiam praestare, perinde ac si opinari prudenter liceat cetera eius decreta aut falso laborare aut veritatis honestatisque causa niti non satis. Est proprium, contra, veri omnis christifidelis, sive doctus hic est sive indoctus, in omnibus quae ad fidem et mores pertinent se regi et duci sinere a Sancta Dei Ecclesia, per eius. Supremum Pastorem Romanum Pontificem, qui regitur ipse a Iesu Christo Domino Nostro.

Cum ergo omnia ad Dei legem et mentem reducenda sint, ut in universum et perpetuo matrimonii instauratio peragatur, summi sane momenti est, fideles bene de matrimonio edoceri: verbo et scripto, non semel nec leviter, sed saepe et solide, clavis gravibusque argumentis, ut eiusmodi veritates intellectum percillant animumque permoveant. Sciant iidem assidueque recogitent quantam Deus sapientiam, sanctitatem, bonitatem erga humanum genus ostenderit, matrimonium instituendo, sacris legibus illud fulciendo, multoque tum magis cum ad Sacramenti dignitatem mirifice evexit, per quam tam copiosus gratiarum fons christianis coniugibus patet, ut nobilissimis connubii finibus caste fideliterque inservire queant in sui et liberorum, totiusque societatis civilis atque humanae consortionis bonum et salutem.

Profecto, si hodierni matrimonii eversores toti in eo sunt, ut sermonibus, scriptis, libris et libellis, aliisque innumeris modis mentes pervertant, animos corrumpant, coniugalem castimoniam ludibrio dent, turpissima quaeque vitia laudibus efferant, multo magis Vos, Venerabiles Fratres, quos «Spiritus Sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo» (82) toti in eo esse debetis, ut per vos ipsi et per sacerdotes vobis commissos, atque adeo per apte electos laicos *Actionis Catholicae* a Nobis tantopere exoptatae et commendatae, in apostolatus hierarchici auxilium vocatos, omni qua par est via errori opponatis veritatem, turpi vitio splendorem castitatis, cupiditatum servituti libertatem filiorum Dei (83), iniquae divortiorum facilitati perennitatem genuinae matrimonio caritatis et ad mortem usque inviolatum datae fidei sacramentum.

Unde fiet, ut christifideles toto animo gratias Deo referant, quod eius mandato ligentur et suavi quadam vi cogantur ut quam longissime fugiant a quavis carnis idololatria et ab ignobili libidinis servitute ; itemque ut magnopere absterreantur omnique studio sese avertant a nefariis illis commentis, quae, in dedecus sane dignitatis humanae, voce et scripto, sub nomine «perfecti matrimonii» nunc ipsum circumferuntur, quaeque scilicet perfectum istud matrimonium idem tandem esse faciunt ac «matrimonium depravatum», prouti etiam, iure meritoque, dictum est.

Haec salubris de matrimonio christiano instructio ac religiosa disciplina ab exaggerata illa institutione psychologica longe distabit, qua, his nostris temporibus, nonnulli, qui se coniugalis vitae emendatores iactant, servire coniugibus contendunt, plurima verba de physiologicis his rebus faciendo, quibus tamen ars potius discitur callide peccandi quam virtus caste vivendi.

Itaque, Venerabiles Fratres, Nostra toto animo facimus verba quibus decessor Noster fel. rec. [Leo XIII](#) in suis de matrimonio christiano Litteris Encyclicis universi orbis Episcopos est allocutus: «Quantum contentione assequi, quantum auctoritate potestis, date operam, ut apud gentes fidei Vestrae commendatas integra atque incorrupta doctrina retineatur quam Christus Dominus et coelestis voluntatis interpretes Apostoli tradiderunt, quamque Ecclesia Catholica religiose ipsa servavit, et a Christifidelibus servari per omnes aetates iussit» (84).

Verum, vel optima per Ecclesiam institutio sola non sufficit, ut matrimonii ad legem Dei conformatio rursus habeatur; quamvis enim coniuges de christiano matrimonio doctrinam calleant, accedat tamen oportet ex parte eorum firmissima voluntas sanctas Dei et naturae de matrimonio leges servandi. Quidquid tandem verbo et scripto asseri et propagari velit, firmiter constanterque coniugibus sanctum ac sollemne esto: in omnibus quae ad matrimonium pertinent, sine ulla haesitatione Dei mandatis stare se velle: mutuo caritatis auxilio semper praestando, castitatis fide servanda, vinculi firmitate numquam violanda, iuribus per coniugium acquisitis non nisi christiane semper et moderate adhibendis, primo praesertim coniugii tempore, ut, si quando postea rerum adiuncta continentiam postularint, uterque iam assuetus continere, faciliore negotio, se queat.

Magnopere autem ipsos, ut hanc firmam voluntatem concipiant, retineant atque executioni mandent, iuvabit frequens sui status consideratio atque operosa recepti Sacramenti memoria. Meminerint assidue, se ad suistatus officia et dignitatem peculiari veluti consecratos et roboratos esse Sacramento, cuius efficax virtus, quamquam characterem non imprimit, perpetuo tamen perseverat. Meditentur idcirco haec Sancti Cardinalis Roberti Bellarmino verba, solidi profecto solatii plena, qui curo aliis magnae notae theologis ita pie sentit et scribit: «Coniugii Sacramentum duobus modis considerari potest : uno modo, dum fit; altero modo, dum permanet postquam factum est. Est enim Sacramentum simile Eucharistiae, quae non solum dum fit, sed etiam dum permanet, Sacramentum est; dum enim coniuges vivunt, semper eorum societas Sacramentum est Christi et Ecclesiae» (85).

Verum ut huius Sacramenti gratia vim suam totam exserat, coniugum opera, prout iam monuimus, accedere debet, eaque in hoc esse, ut, quantum contentione possunt, in officiis implendis suis studiose elaborent. Quemadmodum enim in naturae ordine, ut vires a Deo datae plenam suam edant efficacitatem, eae ab hominibus proprio labore atque industria adhibendae sunt, quod si negligatur, nihil inde emolumenti colligitur; ita etiam vires gratiae, quae ex Sacramento in animum profluxere ibique manent, ab hominibus proprio studio et labore exercendae sunt. Nolint ergo coniuges Sacramenti gratiam negligere, quae in ipsis est (86); sed sedulam officiorum suorum observationem quamvis laboriosam aggressi, ipsam illius gratiae vim efficaciorum in dies experientur. Et si quando condicionis suae vitaeque laboribus gravius se premi sentiant, ne animos despondeant, sed sibi quodammodo dictum existimet quod Timotheo discipulo carissimo, laboribus et contumeliis vix non deiecto, S. Paulus Apostolus de Ordinis Sacramento scribebat: «Admoneo te ut resuscites gratiam Dei quae est in te per impositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis «Deus spiritum timoris sed virtutis et dilectionis et sobrietatis» (87).

Sed haec omnia, Venerabiles Fratres, magnam partem a debita coniugum pendent tam remota quam proxima ad matrimonium praeparatione. Illud enim negari non potest, felicitis coniugii firmum fundamentum, et infelicitis ruinam, iam pueritiae et iuventutis tempore in puerorum puellarumque animis instrui ac poni. Nam qui ante coniugium in omnibus seipsos et sua quaesiere, qui suis cupiditatibus indulgebant, timendum est, ne iidem in matrimonio tales futuri sint quales ante matrimonium fuerint; item id

tandem metere debeant quod seminaverint (88) — intra domesticos nimirum parietes tristitiam, luctum, despectum mutuuum, rixas, animi simultates, vitae communis taedium — neve, quod maximum est, seipsos cum suis indomitis cupiditatibus invenient.

Bene igitur animati paratique, sponsi ad statum coniugii ineundum accedant, ut possint ea qua par est ope se mutuo iuvare in adversis vitae vicibus subeundis, multoque magis in aeterna salute procuranda et in interiore homine ad plenitudinem aetatis Christi (89) conformando. Id etiam eo conferet, ut ipsi dilectae suboli tales re vera sese praebeant quales Deus voluit parentes praestare se proli : ita videlicet ut pater vere pater sit, mater vera sit mater; per quorum pium amorem assiduasque curas, domestica sedes, etiam in magna rerum inopia mediaque in hac lacrimarum valle, evadat liberis quoddam illius iucundi paradisi vestigium, in quo primos homines Creator generis humani collocavit. Hinc etiam sequetur ut filios facilius efficiant perfectos homines perfectosque christianos, eos genuino Ecclesiae Catholicae sensu habuant, iisdemque nobilem illam erga patriam caritatem iniiciant, ad quam pietatis gratique animi causa tenemur. Itaque, tam illi, qui iam de sancto hoc connubio aliquando ineundo cogitant, quam qui iuventutis christianae educandae curam habent, haec tanti faciant, ut bona praeparent, mala praecaveant, memoriamque renovent eorum quae in Nostris de educatione Litteris Encyclicis monuimus: «A pueritia igitur voluntatis inclinationes, si pravae, cohibendae, sin autem bonae, promovendae sunt, ac praesertim puerorum mens imbuatur doctrinis a Deo profectis et animus divinae gratiae auxiliis roboretur oportet, quae si defuerint, nec suis quisque moderari cupiditatibus poterit neque ad absolutionem perfectionemque disciplina atque informatio ab Ecclesia adduci, quam ideo Christus caelestibus doctrinis ac divinis Sacramentis instruxit, ut efficax omnium hominum esset magistra» (90).

Ad proximam vero boni matrimonii praeparationem maximopere pertinet eligendi coniugis studium; nam plurimum inde pendet utrum matrimonium felix futurum sit necne, cum alter coniux alteri aut magno adiutorio ad vitam christiano modo in coniugio ducendam, aut magno periculo atque impedimento esse queat. Ne ergo inconsultae electionis poenas per totam vitam luere debeant, maturam sponsi deliberationem instituunt antequam personam: seligant, quacum deinde perpetuo sibi degendum erit; in hac vero deliberatione in primis rationem habeant Dei veraeque Christi religionis, deinde sui ipsius, alterius sponsi, futurae prolis bono consulant

itemque societatis humanae et civilis, quae ex connubio tamquam ex suo fonte oritur. Petant sedulo divinum auxilium, ut eligant secundum christianam prudentiam, minime vero caeco et indomito cupiditatis impetu neque solo lucri desiderio aliove minus nobili impulsu ducti, sed vero rectoque amore et sincero erga futurum coniugem affectu; praeterea eos fines in matrimonio quaerant propter quos illud est a Deo constitutum. Neque omittant denique, de eligendo altero coniuge prudens parentum consilium exquirere, illudque haud parvi faciant, ut, eorum maturiore humanarum rerum cognitione et usu, perniciosum hac in re errorem praecaveant et divinam quarti mandati benedictionem, matrimonium inituri, copiosius assequantur: «Honora patrem tuum et matrem tuam, (quod est mandatum primum in promissione), ut bene sit tibi, et sis longaevus super terram» (91).

Et quoniam non raro perfecta mandatorum Dei observatio et coniugii honestas graves inde patiuntur difficultates, quod coniuges rei familiaris angustiis et magna bonorum temporalium penuria premantur, eorum necessitatibus, meliore qua fieri potest ratione, subveniendum profecto est.

Atque in primis est illud omni contentione enitendum ut, id quod iam sapientissime decessor Noster [Leo XIII](#) decreverat (92), in Societate civili rationes oeconomicae et sociales ita constituentur, ut omnes patresfamilias sibi, uxori, filiis pro dignitate et loco alendis necessaria mereri ac lucrari possint: «dignus est enim operarius mercede sua». Hanc negare aut aequo minorem facere gravis iniustitia est et a Sacris Litteris inter maxima ponitur peccata (93); neque fas est mercedes statui tam tenues, quae, pro rerum condicionibus, alendae familiae sint impares. Curandum tamen est, ut vel ipsi coniuges, idque iam diu ante quam matrimonium ineant, futurae incommoda necessitatesque vitae praevertere aut saltem minuere studeant, et quomodo id efficaci simul et honesto modo facere possint, a peritis edoceantur. Providendum etiam ut, si sibi ipsi unis non sufficiunt, coniuncta similium opera conditisque privatis aut publicis sodaliciis, vitae necessitatibus succurrant (94).

Quando vero haec, quae diximus, familiae, praesertim si grandior sit aut minus valeat, sumptus aequare non possunt, amor proximi christianus requirit omnino, ut ea quae desunt indigentibus christiana compenset caritas, ut divites praecipue tenuioribus opitulentur, neve qui superflua

habent bona in vanos sumptus impendant aut prorsus dissipent, sed in sospitandam vitam et valetudinem eorum convertant, qui etiam necessariis carent. Qui Christo in pauperibus de suo dederint, ii a Domino, cum venerit iudicare saeculum, uberrimam recipient mercedem; qui contra fecerint, suas poenas luent (96). Non enim frustra monet Apostolus: «Qui habuerit substantiam huius mundi, et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauserit viscera sua ab eo: quomodo caritas Dei manet in eo?» (97).

Quod si privata subsidia satis non sunt, auctoritatis publicae est supplere impares privatorum vires in re praesertim tanti momenti ad bonum commune, quanti est familiarum et coniugum condicio hominibus digna. Si enim familiis, iis in primis quibus est copiosa proles, apta desunt domicilia; si laboris victusque acquirendi occasionem vir nancisci nequit; si ad quotidianos usus nisi exaggeratis pretiis res emi non possunt; si etiam materfamilias, haud exiguo domesticae rei nocumento, necessitate et onere premitur pecuniae proprio labore lucrandae; si eadem in ordinariis vel etiam extraordinariis maternitatis laboribus, convenienti victu, medicamentis, ope periti medici aliisque id genus caret: nemo non videt, si quidem coniuges animo deficiant, quam difficilis eis reddatur convictus domesticus et mandatorum Dei observatio, praetereaquantum discriminis securitati publicae et saluti vitaeque ipsius civilis societatis inde obvenire queat, si tales homines eo desperationis redigantur, ut, cum iam nihil habeant quod sibi timeant auferendum, multa se fortasse assecuturos sperare audeant ex reipublicae rerumque omnium perturbatione.

Quapropter qui curam rei publicae et boni communis habent, tales coniugum familiarumque necessitates negligere non possunt, quin grave civitati et bono communi nocumentum afferant; in legibus igitur ferendis et in publicis expensis statuendis huic egenarum familiarum inopiae sublevandae sic prospiciant, ut eiusmodi curam inter praecipuas suae potestatis partes habeant.

Quo in genere non sine maerore animadvertimus, id nunc haud raro evenire, ut, recto ordine inverso, matri prolique illegitimae (cui equidem, etiam ad praecavenda maiora mala, succurrendum est) facile admodum suppeditetur praesens copiosumque subsidium, quod legitimae aut denegetur aut parce sic concedatur ut quasi ab invitis videatur extortum.

Sed non solum, Venerabiles Fratres, auctoritatis publicae plurimum interest, in his quae temporalia bona sunt, matrimonium familiamque bene constitui, sed in iis etiam, quae bona animarum propria sunt dicenda: leges videlicet ferri iustas et servari fideliter, quae ad castitatis fidem et mutuum coniugum auxilium pertineant, propterea quod, historia teste, salus reipublicae et temporalis civium felicitas tuta esse et salva manere non potest, ubi fundamentum, quo ipsa innititur, rectus scilicet morum ordo, labefactetur et, vitio civium, obstruatur fons, ex quo civitas gignitur, matrimonium nimirum et familia.

Ordini autem morali servando, neque externae civitatis vires et poenae sufficiunt nec virtutis pulchritudo et necessitas hominibus proposita, sed accedat oportet auctoritas religiosa quae mentem veritate illustret, voluntatem dirigat et humanam fragilitatem divinae gratiae auxilii confirmet, quaeque sola est Ecclesia a Christo Domino instituta. Quapropter ad concordiam et amicitiam cum hac Christi Ecclesia ineundam firmandamque omnes, qui supremam civilem potestatem habent, vehementer in Domino hortamur, ut consociata utriusque potestatis opera et diligentia, immania propulsentur damna, quae, ex irruentibus in matrimonium et familiam procacibus libertatibus, tam Ecclesiae quam ipsi civili societati impendent.

Summopere enim gravissimo huic Ecclesiae officio leges civiles favere possunt, si in praeceptis dandis rationem habeant eorum, quae lege divina et ecclesiastica statuta sunt, et poenis animadvertant in eos qui peccaverint. Nam non desunt qui, quod leges civitatis permittunt aut certe poenis non prosequuntur, id quoque aut sibi secundum moralem legem licere putent, aut, vel conscientia renitente, id opere exsequantur, quia nec Deum timeant nec ab hominum legibus quidquam sibi metuendum cernant; unde haud raro sibi ipsi et aliis bene multis pariunt ruinam.

Nec vero civitatis iuribus et integritati, ex hac cum Ecclesia consociatione, quidquam aut periculi aut deminutionis accidet; inanis est enim et vana omnis eiusmodi suspicio et timor: quod iam [Leo XIII](#) luculenter ostenderat: «Nemo autem dubitat, inquit, quin Ecclesiae conditor Iesus Christus potestatem sacram voluerit esse a civili distinctam, et ad suas utramque res agendas liberam atque expeditam; hoc tamen adiuncto, quod utrique expedit, et quod interest omnium hominum, ut coniunctio inter eas et

concordia intercederet... Si cum sacra Ecclesiae potestate civilis auctoritas amice congruat, magna utrique necesse est fiat utilitatis accessio. Alterius enim amplificatur dignitas, et religione praeunte, numquam erit non iustum imperium: alteri vero adiumenta tutelae et defensionis in publicum fidelium bonum suppeditantur» (98).

Atque ita, ut recens clarumque exemplum afferamus, secundum rectum ordinem et secundum Christi legem id prorsus evenit, quod, in sollemni Conventione inter Sanctam Sedem et Italiae Regnum feliciter inita, etiam quod ad matrimonia attineret, pacifica quaedam compositio et amica actio statuta est, ut gloriosam decebat Italicae gentis historiam ac vetustas eius sacrasque memorias. Et sane, haec in Lateranensibus Pactionibus decreta leguntur: «Civitas Italica, matrimonii instituto, quod est familiae fundamentum, eam dignitatem restituere volens, quae populi sui traditionibus congruat, Sacramento matrimonii, quod iure canonico regitur, effectus civiles agnoscit» (99); cui normae ac fundamento ulteriora dein sociatae conventionis capita adiuncta sunt.

Ea res omnibus exemplo esse potest et argumento, hac etiam nostra aetate (qua, pro dolor, civilis auctoritatis plenissima ab Ecclesia, immo vero ab omni religione separatio tam saepe praedicatur), posse alteram supremam potestatem cum altera sine ullo alterutrius iurium summaeque potestatis detrimento, mutua concordia et amico foedere; ad commune societatis utriusque bonum, coniungi et sociari, curamque de matrimonio ab utraque potestate haberi posse communem, qua pernicioosa pericula, immo vero ruina iam imminens a coniugiis christianis procul arceantur.

Quae omnia, Venerabiles Fratres, vobiscum, pastoralis sollicitudine permoti, attente perpendimus, ea inter universos dilectos filios vestris curis proxime commissos, quotquot sunt e magna Christi familia, secundum christianae prudentiae normam, large evulgentur atque illustrentur velimus, ut sanam de matrimonio doctrinam omnes plene noscant itemque pericula ab errorum praeconibus parata sedulo caveant, et maxime «ut, abnegantes impietatem et saecularia desideria, sobrie et iuste et pie vivant in hoc saeculo, exspectantes beatam spem et adventum gloria magni Dei et Salvatoris nostri Iesu Christi» (100).

Faxit ergo omnipotens Pater, «ex quo omnis paternitas in caelis et in terra nominatur» (102), qui debiles corroborat et infirmis timidisque animum adicit; faxit Christus Dominus ac Redemptor, «venerabilium Sacramentorum institutor atque perfector» (103), qui matrimonium mysticam esse voluit effecitque imaginem suae ineffabilis cum Ecclesia coniunctionis; faxit Sanctus Spiritus, Deus Caritas, lumen cordium et robur mentis, ut, quae hisce Nos litteris de sancto matrimonii Sacramento, de mira Dei circa illud lege et voluntate, de erroribus et periculis quae imminet, de remediis quibus possit illis occurri, exposuimus, mente omnes percipiant, prompta voluntate assumant, Deique gratia iuvante in usum traducant, ut inde rursus florescat et vigeat in matrimoniis christianis Deo dicata fecunditas, fides illibata, inconcussa firmitas, sacramenti sanctitas et gratiarum plenitudo.

Quod ut Deus, auctor omnium. gratiarum, a quo est omne *velle et perficere* (103), secundum suam benignitatem et omnipotentiam efficiat et largiri dignetur, dum enixas ad eius gratiae Thronum preces demisso animo admovemus, eiusdem Omnipotentis. Dei copiosae benedictionis pignus, vobis, Venerabiles Fratres, et clero populoque assiduis vigilantiae vestrae curis commisso Apostolicam Benedictionem peramanter impertimus.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum, die XXXI mensis Decembris anno MCMXXX, Pontificatus Nostri nono.

PIUS PP. XI

*A.A.S., vol. XXII (1930), n. 13, pp. 539-592

(1) *Ephes.*, V, 32. 53

(2) Litt. Encycl. *Arcanum divinae sapientiae*, 10 Febr. 1880.

(3) *Gen.*, I, 27-28; II, 22-23; *Matth.* XIX, 3 sqq.; *Ephes.*, V, 23 sqq.

- (4) *Conc. Trident.*, sess. XXIV.
- (5) Cfr. *Cod. iur. can.*, c. 1081 § 2.
- (6) Cfr. *Cod. iur. can.*, c. 1081 § 1.
- (7) S. Thom. Aquin., *Summa theolog.*, p. III, Supplem., q. XLIX, art. 3.
- (8) Litt. Encycl. *Rerum novarum*, 15 Maii 1891.
- (9) *Gen.*, I, 28. I.
- (10) Litt. Encycl. *Ad salutem*, 20 Apr. 1930.
- (11) S. August., *De bono coniug.*, cap. 24, n. 32.
- (12) S. August., *De Gen. ad litt.*, lib. IX, cap. 7, n. 12.
- (13) *Gen.*, I, 28.
- (14) *I Tim.*, V, 14.
- (15) S. August., *De bono coniug.*, cap. 24, n. 32.
- (16) Cfr. *I Cor.*, II, 9.
- (17) Cfr. *Ephes.*, II, 19.
- (18) *Io.*, XVI, 21.
- (19) Litt. Encycl. [*Divini illius Magistri*](#), 31 Dec. 1929.
- (20) S. August., *De Gen. ad litt.*, lib. IX, cap. 7, n. 12.
- (21) *Cod. iur. can.*, c.1013, § 1.
- (22) *Conc. Trident.*, sess. XXIV.

- (23) *Matth.*, V, 28.
- (24) Cfr. *Decr. S. Officii*, 2 Mart. 1679, propos. 50.
- (25) *Ephes.*, V, 25; cfr. *Col.*, III, 19.
- (26) *Catech. Rom.*, II, cap. VIII, q. 24.
- (27) Cfr. S. Greg. M., *Homil. XXX in Evang.* (Io., XIV, 23-31), n. 1.
- (28) *Matth.*, XXII, 40.
- (29) Cfr. *Catech. Rom.*, p. II, cap. VIII, q. 13.
- (30) *I Cor.*, VII, 3.
- (31) *Ephes.* V, 22-23.
- (32) Litt. Encycl. *Arcanum divinae sapientiae*, 10 Febr. 1880.
- (33) *Matth.* XIX, 6.
- (34) *Luc.*, XVI, 18.
- (35) S. August., *De Gen. ad litt.*, lib. IX, c. 7, n. 12.
- (36) Pius VI, *Rescript. ad Episc. Agriens.*, 11 Iul. 1789.
- (37) *Ephes.*, V, 32.
- (38) S. August., *De nupt. et concup.*, lib. I, cap. 10.
- (39) *I Cor.*, XIII, 8.
- (40) *Conc. Trident.*, sess. XXIV.
- (41) *Conc. Trident.*, sess. XXIV.

- (42) *Cod. iur. can.*, c. 1012.
- (43) S. August., *De nupt. et concup.*, lib. I, cap. 10.
- (44) Cfr. *Matth.*, XIII, 25.
- (45) *II Tim.*, IV, 2-5.
- (46) *Ephes*, V, 3.
- (47) S. August., *De coniug. adult.*, lib. II, n. 12; cfr. *Gen.*, XXXVIII, 8-10; S. Poenitent., 3 April., 3 Iun. 1916.
- (48) *Matth.*, XV, 14; S. Offic., 22 Nov. 1922.
- (49) *Luc.*, VI, 38.
- (50) *Concil. Trident.*, sess. VI, cap. 11.
- (51) Const. Apost. *Cum occasione*, 31 Maii 1653, prop. 1.
- (52) *Exod.*, XX, 13; cfr. Decr. S. Offic. 4 Maii 1898, 24 Iulii 1895, 31 Maii 1884.
- (53) S. August. *De nupt. et concupisc.*, cap. XV.
- (54) Cfr. *Rom.* III, 8.
- (55) Cfr. *Gen.*, IV, 10.
- (56) *Summ. theolog.*, 2^a – 2^{ae}, q. 108 a. 4 ad 2^m.
- (57) *Exod.*, XX, 14.
- (58) *Matth.*, V, 28.
- (59) *Hebr.*, XIII, 8.

- (60) Cfr. *Matth.*, V, 18.
- (61) *Matth.*, VII, 27.
- (62) Leo XIII, Litt. Encycl. *Arcanum*, 10 Febr. 1880.
- (63) *Ephes.*, V, 32; *Hebr.* XIII, 4.
- (64) *Cod. iur. can.*, c. 1060.
- (65) Modestinus (in Dig., lib. XXIII, II: *De ritu nuptiarum*), lib. I, Regularum.
- (66) *Matth.*, XIX, 6.
- (67) *Luc.*, XVI, 18.
- (68) *Concil. Trident.*, sess. XXIV, c. 5.
- (69) *Concil. Trident.*, sess. XXIV, c. 7.
- (70) *Cod. iur. can.*, cc. 1128 sqq.
- (71) Leo XIII, litt. Encycl. *Arcanum*, 10 Febr. 1880.
- (72) Litt. Encycl. *Arcanum*, 10 Febr. 1880.
- (73) Litt. Encycl. *Arcanum*, 10 Febr. 1880.
- (74) S. Thom. Aquin., *Summ. theolog.*, 1a–2ae, q. 91, a. 1-2.
- (75) Litt. Encycl. *Arcanum*, 10 Febr. 1880.
- (76) S. August., *Enarrat.* in Ps. 143.
- (77) *Rom.*, I, 24, 26.
- (78) *Iac.*, IV, 6.

- (79) *Rom.*, VII, VIII.
- (80) *Conc. Vat.*, sess. III, cap. 2.
- (81) *Conc. Vat.*, sess. III, cap. 4; *Cod. iur. can.*, c. 1324.
- (82) *Act.*, XX, 28.
- (83) *Io.*, VIII, 32 sqq. ; *Gal.*, V, 13.
- (84) *Litt. Encycl. Arcanum*, 10 Febr. 1880.
- (85) S. Rob. Bellarmin., *De controversiis*, tom III, De matr., controvers. II, cap. 6.
- (86) *I Tim.*, IV, 14.
- (87) *II Tim.*, I, 6-7.
- (88) *Gal.*, VI, 9.
- (89) *Eph.*, IV, 13.
- (90) *Litt. Encycl.* [*Divini illius Magistri*](#), 31 Dec. 1929.
- (91) *Ephes.*, VI, 2-3; *Exod.*, XX, 12.
- (92) *Litt. Encycl.* [*Rerum novarum*](#), 15 Maii 1891.
- (93) *Luc.*, X, 7.
- (94) *Deut.*, XXIV, 14, 15.
- (95) Leo XIII, *Litt. Encycl.* [*Rerum novarum*](#), 15 Maii 1891.
- (96) *Matth.*, XXV, 34 sqq.
- (97) *I Io.*, III, 17.

(98) Litt. Encycl. *Arcanum*, 10 Febr. 1880.

(99) Concord., art. 34: *Acta Apost. Sed.*, XXI (1929), p. 290.

(100) *Tit.*, II, 12-13.

(101) *Eph.*, III, 15.

(102) *Conc. Trident.*, sess. XXIV.

(103) *Phil.*, II, 13.

ENCYKLIKA PIA XI.

O KŘEŠŤANSKÉM MANŽELSTVÍ
CASTI CONNUBII

VELEHRAD, NAKLADATELSTVÍ DOBRÉ KNIHY, OLMOUC

ENCYKLIKA PIA XI.
O KŘEŠŤANSKÉM
MANŽELSTVÍ

C A S T I C O N N U B I I

Přeložil a rozčlenil Dr. Bedřich Vašek

TŘETÍ VYDÁNÍ

VELEHRAD

nakladatelství dobré knihy v Olomouci - 1948

PŘEDMLUVA

Nesčíslné duše jsou dnes mučeny drásavými otázkami, týkajícími se manželství. Ve společnosti se mluvívá o zamezování početí jako o samozřejmé povinnosti; tak jest zneužívání manželství přece jen dovoleno? A je to opravdu hanbou pro matku, když má více dětí? Má skutečně matka právo zničit klíčící život pod svým srdcem, zvláště když hospodářské poměry jsou těžké? Jest opravdu rozluka vymožeností moderního světa? Jest opravdu přísná věrnost manželská, jak ji ukládá Církev, jen tvrdým přežitkem? Byl by občanský sňatek opravdu pohromou, jak učí Církev, či na tom nezáleží, zda jsem sezdán církevně či občansky?

A řada těchto mučivých otázek roste pořád dál.

A volná prakse s nezadržitelnou mocí prodírá se stále houževnatěji vpřed. Ve jménu svobody! Ve jménu vědy! Ve jménu práva! Ve jménu lékařství! Ve jménu eugeniky! Ve jménu lidskosti! Ve jménu práva na požitky! Ve jménu všeho, co je modernímu člověku drahé a svaté! Uvolněte přece ta stará pouta manželství! Všecka ta pouta, ne pouze jedno!

Před těmito neodolatelnými náporů couvá poděšeně a zmateně lidská slabost. Chabými kompromisy zakrývá svůj ústup. Zdvihá rozpačité ruce vzhůru... kapituje.

Viděl jsem v bouřích proti manželství padat již i cedry na Libanonu.

Tak hrozné jsou dnes ty zmatky.

Zas může opakovati Spasitel, s oceánem bolu v srdci: »Jerusaleme, Jerusaleme, kolikrát chtěl jsem... Ale nyní je skryto před očima tvýma... Aj, přijdou dnové...«

Jakou duchovní úlevou jest, když do tohoto soumraku bídy, špatnosti, chabosti, rozpačitosti, zbabělých ústupků a kompromisů, černých předtuch, najednou zazáří jasné světlo pravdy! Neohrožené, nekompromisní, jasně vidící pravdy! Když s dogmatickou jistotou zní to její: Tak! A jinak ne! Jen toto vás zachrání! Když u vědomí svého Božího poslání praví: Hrouťte se slabostí, protože jste se odtrhli od nadpřirozených zdrojů sil. Dejte mi ruku! Já vás povedu zase zpět k těm nadpřirozeným zdrojům, z nichž jediné může býti živo manželství!

Je malá ta knížečka Casti Connubii a duše mělké a duše neinformované s despektem jdou vedle ní. Nestojí jim za to, aby se u ní zastavily. Co by jim mohla dáti? Mají svou pozemskou moudrost! Ta jim stačí!

Takový bývá úděl pravdy. Co by mu mohlo dáti evangelium? Má pozemskou moudrost, ta mu stačí. Na četbu plýtkého románu, jenž duši stlačuje ještě hlouběji dolů do kalu, na nekonečnou každodenní četbu lokálek v novinách, jež nakonec vyvolává v duši pustou Saharu — na to času a zájmu se najde dosti; na četbu evangelia, jež podává myšlenky sekulární, jež před člověkem rozvírá nedozírné a nekonečně blaživé obzory, na to času a zájmu není!

Příteli, také ty chceš sytě a pyšně vedle

Casti Connubii jít: *Co bys ty mně, ty malá knížko Církve, mohla dát? Mně sytému?*

Či přestáváš najednou čísti a zavíráš knihu proto, že tak směle mluví? Že tak nezakrytě a tak ostře dobro nazývá dobrem a zlo zlem?

Ale položil jsem si otázku: »Cožpak, či nemáme říci pravdu v plné její opravdovosti?« Ano, moderní člověk, odchovaný v krotkých kompromisech a zvyklý na rozpařenou, vlhkou atmosféru polovičatých ústupků, tento moderní člověk cítí až zamrazení, když před ním stojí najednou pravda a dobro v plném svém jasu. Ale je dobrodiním pro lidstvo, když se mu řekne pravda. Je dobré, když blud se mu nezabaleně označí jako blud. Neboť bludy v řádu mravním — přirozeném i nadpřirozeném — vyznívají konec konců příšerně pro jednotlivce, pro národ i pro celé lidstvo!

Blaze lidstvu, když má proroky, kteří ještě dovedou neohlížejíce se dvořansky napravo ani nalevo, hlásati pravdu. Pravdu v celé její kráse i hrůze!

Tu sílu mívá jen ten, kdo ví, že nese světu požehnané, nesmrtelné poselství záchrany a spásy

Takovým prorokem je Casti Connubii. Neboj se její smělosti!

A my katolíci?

Budeme jednou na soudě Božím skládati přísné účty z toho, zda jsme darů Božích, jež Prozřetelnost Boží tak štědře ve prospěch náš i ve prospěch světa kolem nás vkládala do našich rukou, opravdu používal. Zda jsme se hleděli sami dokonale a do podrobností obeznámiti se

záchrannými směrnicemi, které Dobrota Boží nám prohlašuje ústy svého Náměstka!

A budeme skládati přísné účty, zda jsme s těmito záchrannými směrnicemi *vyrazili* do života světa, zda jsme vyrazili s takovou *výbojností a smělostí*, s takovým *důmyslným a promyšleným plánem*, jako pracují manželské bludy v moderním lidstvu!

Těžko se bude jednou katolikům účtovat ze zakopaných hřiven!

A proto:

VELIKÝMI IDEAMI CASTI CONNUBII
ZLEPŠOVATI ŽIVOT RODIN A LIDSTVA!

V Olomouci ve Svatý týden 1935.

Dr. Bedřich Vašek.

POZNÁMKA

Překlad této encykliky je pořízen podle autentického znění latinského v Acta Apostolicae Sedis, vol. XXII, 1930, str. 539 až 592. Titulky a podrobné rozčlenění, ač v originálu jich není, jsem připojil pro snazší přehlednost. Rovněž není v originálu číslování na počátku jednotlivých odstavců; připojil jsem však k jednotlivým odstavcům, přesně jak po sobě v latinském originálu následují, tyto číslice, aby bylo usnadněno hledání při citování. - Překladatel.

ÚVOD

OBNOVA MANŽELSTVÍ KRISTEM

1. Jak podivuhodná je důstojnost čistého manželství, lze nejlépe poznati z toho, ctihodní bratří, že Kristus Pán. Syn Věčného Otce, vzav na sebe přirozenost padlého člověka, do památného svého úradku, jímž obrodil a vykoupil veškeré lidstvo, chtěl pojmouti — a to způsobem zvlášť význačným — také tento zdroj a základ veškerého života rodinného a tedy i společnosti lidské, nad to však ještě vrátil mu neporušenost původního Božího zřízení a povýšil je na opravdovou a »velikou«¹ svátost Nového zákona a proto svěřil pravomoc nad ním a všecku péči o ně Církvi, své nevěstě.

*Předpoklady, aby obnova byla
uskutečněna i nyní.*

2. Aby však z této obnovy manželství vzešel žádoucí prospěch u všech národů celého světa a všech dob, je především nezbytno, aby byl lidský duch osvěcen správným Kristovým učním o manželství; dále aby křesťanští manželé — a vnitřní milost Boží bude při tom posilou pro jejich slabost — ve všech svých názorech a ve všem svém jednání se zařídili podle onoho přečistého zákona Kristova, a to bude pro ně samy i pro jejich rodinu zřídlem štěstí a míru.

Potřeba nového poučení o manželství

3. Bohužel však pozorujeme nejen My se svého apoštolského Stolce, jako s nějaké rozhledny, nýbrž i vy to vidíte, ctihodní bratří, a bolestně toho želíte, že velmi mnozí, zapomněvše na toto božské dílo obrody, buď o této nesmírné svatosti křesťanského manželství nic nevědí nebo ji popírají nebo dokonce — a děje se tak na nej-různějších místech světa — po ní jako nohama šlapou, dovolávající se bludných zásad jakési nové a zvrácené mravouky. A poněvadž se začaly šířit tyto velmi zhoubné bludy a zkažené mravy i mezi věřícími a chtějí pronikati pone-náhlu a nepozorovaně stále hlouběji, jakožto Náměstek Kristův na zemi a jakožto nejvyšší pastýř a učitel pokládali jsme za svou povinnost pozvednouti svého apoštolského hlasu, abychom odvedli od jedovatých pastvin ovečky, které jsou Nám svěřeny, a uchránili je, pokud na nás jest, před zkázou.

OBSAH ENCYKLIKY

4. Rozhodli jsme se tedy promluvit k vám, ctihodní bratří, a skrze vás k celé Církvi Kristově a tudíž i k veškerému lidstvu, o povaze křesťanského manželství, jeho důstojnosti, o výhodách a dobrodiních z něho plynoucích pro rodinu, ba i pro lidskou společnost, o bludech, které jsou v rozporu s tímto před důležitým článkem učení evangelia, o hříších proti tomuto manželskému životu a konečně o význačných pomocných prostředcích, jichž se musí použít. Při tom kráčíme ve šlépějích blahé paměti Lva

XIII., svého předchůdce, jehož encykliku o křesťanském manželství »Arcanum«,² vydanou před padesáti roky, tímto svým okružníkem bereme za svou a potvrzujeme ji a prohlašujeme, že nejen nezastarala, nýbrž že si zachovala plně svou platnost, i když podle poměrů a potřeb našeho věku některé věci rozvádíme trochu podrobněji.

ZÁKLADNÍ KŘESŤANSKÁ PRAVDA O MANŽELSTVÍ

Manželství ustanoveno Bohem.

5. A tak začneme právě zmíněnou encyklikou, která se obírá téměř celá hájením Božského ustanovení manželství a jeho svátostnou důstojností a nerozlučitelnou pevností. Předně jako neochvějný a nedotknutelný základ musí platiti pravdy: že manželství nebylo ustanoveno ani obrozeno od lidí, nýbrž od Boha; že je zabezpečili, upevnili a povznesli svými zákony nikoli lidé, nýbrž sám Tvůrce přirozenosti Bůh a Vykupitel téže přirozenosti Kristus Pán; že tedy tyto zákony nepodléhají ustanovením lidským, a že neplatnou je i dohoda manželů, kdyby byla v rozporu s podstatnými vlastnostmi manželství. To je nauka svatých Písem,³ to je stálé a všeobecné učení Církve, to jest slavnostní prohlášení posvátného církevního sněmu tridentského, který přímo slovy Písma svatého hlásá a potvrzuje, že Bůh sám je původcem a ustanovite-

Enc. Arcanum divinae sapientiae, 10. února 1880.
I. Mojž. 1, 27—28; Mat. 19, 3nn.; k Efes. 5, 23nn.

lem trvalého a nerozlučitelného svazku manželského, jeho jedinnosti a pevnosti.⁴

*Pokud mají na vzniku manželství
účast lidé.*

6. Ačkoli však manželství svou podstatou jest zřízením božským, přece také lidská vůle má při něm úlohu, a to velmi vznešenou; neboť každé jednotlivé manželství jakožto manželské spojení mezi *tímto* mužem a *touto* ženou vzniká toliko svobodným souhlasem obou manželů; a tento svobodný kon vůle, jímž každý z obou manželů předává a přijímá zvláštní právo manželské,⁵ je k uzavření opravdového manželství tak nutný, že žádná lidská moc není s to, aby jej nahradila.⁶ Předmětem však této svobody jest pouze, zda snoubenci opravdu chtějí vstoupiti v manželství, a to s touto osobou; úplně se však vymyká svobodě člověka podstata manželství, takže *kdo jednou vstoupil v manželství, podléhá jeho božským zákonům a podstatným vlastnostem*. Neboť andělský doktor, mluvě o věrnosti a o potomstvu, praví: »To jest v manželství, takže *kdo jednou vstoupil v manželství*, kdyby při souhlasu, jímž vzniká manželství, bylo vysloveno něco, co je proti těmto ustanovením, nebylo by to opravdové manželství.«⁷

Manželství spojením duší...

7. Manželstvím se tedy spojují a splývají duše, a to dříve a vroucněji než těla, a nikoli

⁴ Conc. Trident. sez. 24.

⁵ Sr. Codex Juris canon. c. 1081, § 2.

⁶ Sr. Codex Juris canon. c. 1081, § 1.

⁷ Sv. Tomáš Akvinský, S. th., III. Suppl. 49, 3.

prchavým vzrušením citů nebo náklonností srdcí, nýbrž uváženým a pevným rozhodnutím vůle; z tohoto splnutí duší podle ustanovení Božího vzniká posvátný a neporušitelný svazek.

...proto nepřirovnatelně vznešenější než jiná spojení.

8. Tato jedinečná a docela zvláštní povaha smlouvy manželské má za následek, že manželství jest něčím nesrovnatelně odlišným od spojení zvířat, k němuž dochází ze slepého přirozeného pudu a při němž se neuplatňuje ani rozum ani s rozvahou pracující vůle; jest odlišné také od oněch nespořádaných vztahů mezi lidmi, při kterých není ani řeči o nějakém opravdovém a počestném spojení vůlí a které nedávají práva na rodinné soužití.

Právo státu nad manželstvím.

9. Z toho jest již patrné, že zákonná vrchnost má sice právo a tedy i povinnost, aby brzdila, znemožňovala a trestala nepočestná manželství, která jsou proti rozumu a proti přírodě; poněvadž však běží o věc vyplývající již z přirozenosti člověka, neméně jest jisto a zřejmo, nač otevřeně upozornil blahé paměti Lev XIII., náš předchůdce:⁸ »Při volbě životního stavu mají jednotliví lidé moc a svobodnou vůli vybrati si, zda se chtějí řídit radou Ježíše Krista o panenství či vzíti na sebe závazky manželské. Žádný lidský zákon nemůže člověku odňati přirozené a původní právo na manželství a nějak omezovati hlavní účel manželství, hned na po-

Enc. Rerum novarum z 15. května 1891.

čátku stanovený Boží autoritou: »Rostte a množte se.«⁹

Shrnutí:

10. A tak posvátné společenství pravého manželství má svůj zdroj i ve vůli Boží i ve vůli lidí: od Boha jest samo ustanovení manželství, jeho účel, zákony a dobra; lidé pak tím, že velkodušně předávají druhému vlastní osobu pro celý život, jsou příčinou — Bůh jim k tomu dává potřebné předpoklady a svoji pomoc — každého jednotlivého manželství, spojeného s povinnostmi a dobry stanovenými od Boha.

I.

TROJÍ POŽEHNÁNÍ MANŽELSTVÍ

A) DÍTĚ

Výstižné slovo svatého Augustina.

11. Když se chystáme vyložit, v čem spočívají tato Bohem daná dobra pravého manželství a jak jsou důležitá, vzpomínáme, ctihodní bratři, výroku slovutného církevního učitele, kterého jsme před nedávnem oslavovali encyklikou »Ad salutem«, při patnáctistém výročí jeho smrti:¹⁰ »To všechno,« dí sv. Augustin, »jsou dobra, pro něž sňatek jest dobrý: potomstvo, víra a svátost.«¹¹ Sám svatý učitel pak výmluvně vysvětluje, v jakém smyslu tato tři dobra jsou vzácným vyjádřením tresti veškeré nauky o křesťanském manželství: »Při věrnosti se myslí, že nemá býti manželského obcování s nikým druhým a se žádnou druhou mimo svazek manželský. Při potomstvu, že je mají manželé přijímati laskavě, živiti dobrotivě a vychovávatí zbožně; při svátosti konečně, že se manželství nemá rozlučovati, a rozvedený neb rozvedená že nesmějí vstupovati ve spojení s cizí osobou, ani za účelem získati potomka. To jest jako základní zákon manželství, a jím přirozené plodnosti se dostává cti a zušlechtění, a zvrácená nezdrženlivost jest jím držena v mezích.«¹²

Enc. Ad salutem, 20. dubna 1930.

Sv. Augustin, De bono conjugali, c. 24 n. 32.

Sv. Augustin, De Gen. ad litteram, l. 9 c. 7 n. 12.

1. V manželství se dává život dítěti.

12. Prvé místo mezi manželskými dobry zaujímá potomstvo. A věru sám Stvořitel lidského pokolení, který ve své dobrotivosti chtěl lidi používat jako služebníků pro šíření života, tomu učil, když v ráji, ustanovuje manželství, řekl prarodičům a skrze ně všem budoucím manželům: »Rosťte a množte se a naplňte zemi.«¹³ Totéž překrásně vyvozuje sv. Augustin ze sv. apoštola Pavla k Timotheovi: ¹⁴ »Že na to se vstupuje v manželství, aby bylo potomstvo, to dosvědčuje apoštol takto: »Chci, aby se mladší vdávaly.« A jako by se mu dávala otázka: »Nač?« ihned dodal: »Aby dívky rodily, domácnost vedly.«¹⁵

Vznešenost této úlohy.

13. Jak velikým však je to Božím dobrodiním a jak velikým dobrem manželským, to vysvětluje z důstojnosti člověka a z jeho převznešeného cíle. Neboť člověk již hned svou vznešenou rozumnou přirozeností vyniká nad ostatní tvorstvo. Úmysly Boží jdou však výše; chce, aby se lidé rodili ne pouze k tomu, aby existovali a naplňovali zemi, nýbrž mnohem více na to, aby byli ctiteli Božími, Jej poznávali a milovali a konečně požívali Ho bez konce v nebi. Tento cíl — protože Bůh zázračně pozvedl člověka do řádu nadpřirozeného — převyšuje vše, co oko vidělo, ucho slyšelo a na srdce lidské vstoupilo.¹⁶ Z toho lze lehce poznati, jak velikým da-

I. Mojž. 1, 28.

I. k Tim. 5, 14.

Sv. Augustin, De bono conjug., c. 24 n. 32.

Sr. I. ke Kor. 2, 9.

rem Boží dobroty a jakým vzácným plodem manželství jest potomstvo, vzešlé mocí všemohoucího Boha za spolupůsobení rodičů.

Její zvýšená vznešenost v řádu nadpřirozeném.

14. Ať dále pováží křesťanští rodiče, že jejich úkolem není pouze šířiti a zachovati na zemi lidské pokolení, ba ani ne pouze vychovávatí jakékoli ctitele pravého Boha; nýbrž jejich posláním že je přiváděti potomstvo Církvi Kristově, rozmnožovati spoluobčany svatých a domácí Boží,¹⁷ *aby den ode dne přibývalo lidu zasvěceného službě Boží a službě Spasitele našeho.* Nemohou sice křesťanští manželé, i kdyby sami byli v posvěcující milosti, převésti posvěcení na své dítě, ba dokonce přirozené zplození života stalo se cestou smrti, již přechází dědičný hřích na potomstvo; přesto však mají cosi z onoho prvotního manželství v ráji, protože jest jejich povinností přiváděti své dítky Církvi, aby tato nejplodnější Matka dítek Božích je obrodila lázní křtu k nadpřirozené spravedlnosti, a aby se tak staly živým údem Kristovým, nabyly účasti na nadpřirozeném životě a nakonec se staly dědici věčné slávy, po níž všichni toužíme z celého srdce.

Důstojnost křesťanských rodičů.

15. Když si toto promyslí matka opravdu křesťanská, pochopí věru, že o ní v jakémsi smyslu vyšším a plném útěchy pronesl náš Spasitel ono památné slovo: »Žena, jakmile porodila dítě, již

Sr. k Efes. 2, 19.

neopamatuje na bolest, pro radost, že se narodil člověk na svět;«¹⁸ a povznesši se nade všecky bolesti, starosti a břemena s mateřským úkolem spojená, mnohem oprávněněji a ve vznešenějším smyslu než ona římská paní, matka Grakchů, bude se moci radovati v Pánu z kvetoucí koruny dítek. Oba pak manželé přijmou tyto dítky ochotně a vděčně z ruky Boží a budou se na ně dívatí jako na hřivny od Boha jim svěřené, jichž nesmějí používatí pouze pro zájmy své nebo pouze pro zájmy pozemské vlasti, nýbrž jež budou musiti vrátiti s úrokem Pánu v den účtování.

2. Výchova dítek.

16. Dobro potomstva se však nevyčerpává dobrodiním zplození, nýbrž musí přistoupení ještě něco jiného, totiž patřičná výchova dítěte. Věru pramálo by se byl postaral o zrozené dítě a tedy o veškeré lidské pokolení neskonale moudrý Bůh, kdyby těm, jimž dal schopnost a právo dáti život dítěti, nebyl uložil také právo a povinnost dítě vychovati. Každý musí viděti, že dítě si samo nestačí a že se nemůže proto samo o sebe postarati, ani ve věcech vztahujících se k přirozenému životu, a dokonce již ne v potřebách života nadpřirozeného; potřebuje pomoci, vedení a výchovy jiných po mnohá léta. Je však známo, že příroda i Bůh přikazují, že toto právo a povinnost vychovávatí dítě přísluší především těm, kdo započali dílo přírody plozením a naprosto se jim zapovídá, aby opouštějíce započaté a nedokončené dílo vydávali

¹⁸ Jan 16, 21.

je v jistou zkázu. Nuže, o tuto tak nezbytnou výchovu dítek jest jak to jen bylo možno nejlépe postaráno v manželství, v němž jsou manželé navzájem spojeni nerozlučným poutem a tak je vždy zajištěna služba obou a vzájemná pomoc.

O výchově netřeba podrobněji mluviti; pojednáno v jiné encyklice.

17. Poněvadž však o křesťanské výchově mládeže jsme obšírně pojednali jinde,¹⁹ to vše shrňme teď ještě znova slovy sv. Augustina²⁰ výše uvedenými: »Při potomstvu se myslí, aby s láskou bylo přijímáno... a v duchu náboženství vychováváno.« Totéž jadrně a pádně vyjadřuje církevní zákoník: »Prvotním účelem manželství je plození a výchova potomstva.«²¹

Dodatek: Soulož dovolena jen v manželství.

18. Konečně se nesmí zamlčeti ani toto: Poněvadž tak důstojná a tak důležitá jest obojí tato úloha rodičům k dobru potomstva svěřená, každé řádné užívání Bohem propůjčené schopnosti ploditi nový život jest výlučným právem a výsadou manželství a musí bezpodmínečně zůstatí v posvátných mezích manželství. Tak přikazuje sám Stvořitel a zákon přirozený.

Enc. Divini illius Magistri, 31. prosince 1929.
Sv. Augustin, De Gen. ad. litt., l. 9 c. 7 n. 12.
Cod. Jur. Canon., 1013, § 1.

B) V Ě R N O S T

Nejvýznačnější rysy věrnosti.

19. Druhým dobrem manželství, jež zmiňuje, jak jsme řekli, sv. Augustin, jest dobro věrnosti. Myslí se tím vzájemná věrnost manželů v plnění manželské smlouvy: co náleží podle této smlouvy, schválené Božím zákonem, jedině druhému manželu, to se mu nesmí odpírati ani povolovati osobě třetí; a nesmí se ani samému manželu dovoliti to, co nikdy nemůže býti dovoleným, poněvadž se to přičí Božím právům a nemá to vůbec co dělati s manželskou smlouvou.

1. Jedinost manželství.

Zákon jedinosti manželství.

20. Tato věrnost tedy vyžaduje především naprostou jedinství manželství, jak pro ni dal pravzor sám Stvořitel v manželství prarodičů: chtěl, aby toto manželství bylo pouze mezi jedním mužem a jednou ženou. Později sice na čas poněkud uvolnil nejvyšší Zákonodárce Bůh tento prvotní zákon; není však o tom pochybnosti, že onu původní a dokonalou jedinství v plné neporušenosti obnovil a jakékoli dispensy odvolal zákon evangelia, jak zřejmě ukazují slova Kristova a stálá tradice v učení Církve, jakož i církevní prakse. Právem tedy prohlásil posvátný sněm církevní v Tridentě: »Že pak tímto poutem pouze dva se spojují a vízí, tomu zřejmě učil Kristus Pán, když řekl: Nejsou tedy již dva, nýbrž jedno tělo.«²²

²² Conc. Trid., s. 24.

*Věrnost musí býti zachována
i v myšlenkách a žádostech.*

21. Ale Kristus Pán nechtěl jenom odsouditi každé mnohoženství nebo mnohomužství v jakékoli formě, posloupné nebo současné, anebo jakýkoli jiný zevnější nepočetný čin; nýbrž jeho vůlí jest, aby posvátný život manželský zůstal docela bez poskvrny, a proto zakázal i pouhé takové dobrovolné myšlenky a žádosti: »Já však pravím vám, že každý, kdo hledí na ženu, aby ji požádal, již cizoložil s ní ve svém srdci.«²³ Tato slova Krista Pána nemůže zbaviti platnosti ani souhlas druhého manžela; neboť jsou projevem zákona Božího a přirozeného, jehož nikdy nedovede prolomiti nebo změnití žádná lidská vůle.²⁴

2. Manželská čistota.

22. Ba, aby věrnost zářila patřičným jasem, musí i vzájemné důvěrné obcování mezi samými manžely nésti na sobě známky cudnosti. Proto manželé musejí si ve všem počínati podle Božího a přirozeného zákona a musejí se vždy snažiti řídit se vůlí nekonečně moudrého a nekonečně svatého Stvořitele s velikou uctivostí k Božímu dílu.

Mat. 5, 28.

Sr. Decr. s. Officii 2. března 1679, věta 50.

3. Manželská láska.

Její důležitost a pojem.

23. Tato *věrnost čistoty*, jak ji sv. Augustin velmi vhodně nazývá, se rozvíjí ještě snáze a také mnohem příjemněji a ušlechtleji z jiného zdroje, a to velmi vznešeného: totiž z manželské lásky, která proniká všechny povinnosti manželského života a zaujímá v křesťanském manželství jakési urozené prvenství. »Žádá dále věrnost manželská, aby manžel a manželka byli spolu spojeni jakousi zvláštní, posvátnou a čistou láskou; a aby se milovali nikoli jako lidé, kteří neznají manželské věrnosti, nýbrž jako Kristus miloval Církev; neboť toto pravidlo předpisuje Apoštol, když píše: »Mužové, milujte své manželky, jakož i Kristus miloval Církev;«²⁵ miloval ji onou nesmírnou láskou jistě nikoli pro svůj zájem, nýbrž maje na zřeteli toliko prospěch své Nevěsty.«²⁶

K čemu zavazuje.

Míníme zde lásku nikoli takovou, která se opírá toliko o smyslnou a příliš rychle pomíjející náklonnost; ani lásku pozůstávající toliko v lichotných slovech, nýbrž lásku hluboko tkvící v duši a projevovanou i zevnějšími skutky, poněvadž průkazem lásky jsou činy.²⁷ Mezi tyto skutky patří v rodinném životě netoliko vzájemná pomoc; musí se jíti dále: *manželé si musejí*

²⁵ K Efes. 5, 25; sr. ke Kolos. 3, 19.

Catechi. Rom. p. 2. c. 8. qu. 13.

Sv. Řehoř Veliký, Homil. 30. in Evang. (Jan 14, 23—31) n. 1.

býti navzájem podporou, aby den ode dne plněji vnitřní, duchovní člověk byl utvářen a zdokonalován. Ba k tomuto cíli musejí směřovati na prvním místě. Tak mají manželé ve vespolečném soužití co den více a více dělati pokroky ve ctnostech a především růsti v lásce k Bohu a bližním, na čemž konečně »veškeren Zákon záleží i proroci«.²⁸ Vždyť všichni lidé, ať je jejich povolání jakékoli a ať vstoupili do kteréhokoli slušného stavu, mohou a mají následovati nejdokonalejší vzor veškeré svatosti, jež Bůh dal lidem, totiž Krista Pána, a dojíti s pomocí Boží i k nejvyššímu vrcholu dokonalosti, jak ukazují příklady velmi četných svatých.

*Důležitost vzájemné podpory
v nadpřirozeném životě.*

24. Toto vzájemné vnitřní utváření manželů, toto vytrvalé úsilí navzájem si pomáhati k dokonalosti, velmi oprávněně v jistém smyslu, jak učí Katechismus římský,²⁹ se může nazvati také prvotní příčinou a důvodem manželství, chápe-li se arci manželství nikoli v přesnějším smyslu jako zřízení k řádnému zplození a výchově potomstva, nýbrž ve smyslu širším, jako společenství, pospolitost všeho života.

²⁸ Matouš 22, 40.

²⁹ Catech. Rom., p. II. c. 8. qu. 13

4. »Řád lásky« v manželství.

Základní zásada.

25. Táž láska nutně musí býti duší také všech ostatních práv a povinností manželských. Musí tedy býti nikoli pouze zákonem spravedlnosti, nýbrž i normou lásky významné slovo Apoštolo-
lovo: »Muž čiň manželce, čím je jí povinen, a podobně i manželka muži.«³⁰

Podřízenost ženy manželovi.

26. Dále, když byla zpevněna rodina poutem této lásky, musí v ní zavládnouti *řád lásky*, jak to jmenuje sv. Augustin. Tento řád v sobě zahrnuje nadřízenost muže nad manželkou a dětmi a pohotovost a ochotnou poddanost a poslušnost manželčinu, jak to doporučuje Apoštol slovy: »Ženy buďtež poddány mužům svým jako Pánu; neboť muž je hlava ženy, jakož i Kristus je hlava Církve.«³¹

Vymezení této podřízenosti.

27. Avšak tato poslušnost nepopírá a neodní-
má svobody, která plným právem přísluší ženě jak vzhledem na důstojnost lidské osoby, tak vzhledem na vznešenou úlohu manželky, matky a společnice; ani jí neukládá, aby poslouchala jakýchkoli choutek mužových, i když by snad byly nesmyslné nebo se přičily důstojnosti manželky; ani konečně neučí, že by měla manželka býti přirovnána k osobám neplnoprávným, jimž

³⁰ I. ke Korint, 7, 3.

³¹ K Efes. 5, 22—23.

se nepovoluje pro nedostatek zralejšího úsudku nebo pro životní nezkušenost, aby směly volně užívatí svých práv. Zakazuje však onu přehnanou libovůli, která se nestará o prospěch rodiny. Zakazuje oddělovati v tomto těle rodiny srdce od hlavy, poněvadž by to bylo krajním nebezpečím zkázy a na nesmírnou škodu celého těla. *Neboť je-li muž hlavou, jest žena srdcem, a náleží-li muži prvenství v řízení, žena právem smí a musí požadovati pro sebe jako svůj úděl prvenství v lásce.*

Různé stupně a způsoby podrživosti.

28. Tato poslušnost manželky k muži, pokud se týká stupně a způsobu, může býti různá podle různých poměrů osobních, místních a časových; ba kdyby muž svému úkolu nedostál, jest pro manželku povinností, aby jej nahradila v řízení rodiny. Avšak nikdy a nikde není dovoleno zvrátiti základní zákon zřízení rodinného, ustanovený a potvrzený od Boha.

Lev XIII. o poměru muže a ženy v manželství.

29. Velmi moudře učí o tomto řádu, jenž musí býti zachováván mezi manželkou a mužem, Náš předchůdce Lev XIII. blahé paměti ve zmíněné již encyklice o křesťanském manželství: »Muž jest pánem v rodině a hlavou ženy; žena však, poněvadž je tělem z těla mužova a kostí z jeho kostí, ať jest mu poddána a poslouchá ho nikoli jako služka, nýbrž jako společnice; aby totiž její poslušnosti nechyběl ani půvab ani důstoj-

nost. Neboť manžel, jenž nařizuje, jest obrazem Kristovým, a ta, která poslouchá, jest obrazem Církve; proto Boží láska musí býti stálou pora-
datelkou jejich vzájemných povinností.«³²

Závěrečné slovo o věrnosti v manželství.

30. To tedy zahrnuje v sobě věrnost; jedinnost, čistotu, lásku a poslušnost, která ctí a povznáší. Kolik tu jmen, tolik zdrojů požehnání pro man-
žele a pro manželství; pokoj, důstojnost a štěstí manželské se jimi zabezpečují a podporují v roz-
voji. Proto není divu, že tato věrnost byla vždy počítána mezi vzácná dobra, jimiž se může vy-
kázat manželství.

C) SVÁTOSTNÁ STRÁNKA MANŽELSTVÍ

V čem záleží.

31. Avšak počet tak velikých dobrodiní je do-
plňován a jako dovršován onou výbornou před-
ností křesťanského manželství, kterou jsme na-
zvali podle sv. Augustina *svátostí*. Označuje se
tím nerozlučnost svazku a povýšení smlouvy
manželské na účinné znamení milosti, jakož
i posvěcení této smlouvy. Toto povýšení a po-
svěcení je dílem Kristovým.

³² Lev XIII., enc. Arcanum, z 10. února 1880.

1. Nerozlučnost manželství.

*Manželství nerozlučné je; svědectví
Písma sv.*

32. Nerozlučitelnou pevnost smlouvy manželské zdůrazňuje sám Kristus, když praví: »Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj;«³³ a »Každý, kdo propouští svou manželku a bere si jinou, cizoloží; a kdo si bere propuštěnou od muže, cizoloží.«³⁴

33. V této nerozlučnosti sv. Augustin vidí to co nazývá dobrem svátosti; vyslovuje se těmito zřejmými slovy: »Svátostí (se myslí), že se manželství nemá rozlučovati, a že rozloučený nebo rozloučená nesmějí se spojit s cizí osobou ani za účelem získání potomka.«³⁵

Nerozlučné je každé pravé manželství, ne pouze manželství křesťanské.

34. Tato neporušitelná pevnost se vztahuje na všechna pravá manželství, i když ne v téže a nejdokonalejší míře v jednotlivých případech; neboť ono slovo Páně: »Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!«, poněvadž bylo proneseno o manželství prarodičů, které bylo pravzorem každého budoucího manželství, nutně musilo platiti vůbec pro všechna pravá manželství. Ačkoli tedy před Kristem ona nedotknutelnost a přísnost prvotního zákona tak byla zmírněna, že Mojžíš dovolil dokonce i příslušníkům národa Božího pro tvrdost srdce jejich dáti z jistých příčin

³³ Matouš 19, 6.

Lukáš 16, 18.

Sv. Augustin, De Gen. ad litt., l. 9 c. 7 n. 12.

lístek zápuďný; Kristus však jakožto nejvyšší zákonodárce tuto připuštěnou větší volnost odvolal a v plné vznešenosti obnovil prvotní zákon oněmi slovy, jež nikdy nesmějí upadnouti v zapomnutí: »Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!« Proto velmi moudře náš předchůdce Pius VI. blahé paměti píše ve své odpovědi biskupu jagerskému: »Z toho plyne jasné, že manželství, třeba i v řádu jen přirozeném — a tedy dávno již předtím, než bylo povýšeno na svátost v přesném slova smyslu — bylo od Boha zřízeno tak, že se od něho nedá odloučiti trvalost a nerozlučnost svazku; tento svazek nemůže tedy žádným občanským zákonem býti rozloučen. A tak i když je možno oddělit od manželství stránku svátostnou jako u nepokřtěných, tož přece v takovém manželství, je-li to opravdu manželství, musí trvati a rozhodně trvá ono nepřetržité pouto, které od samého počátku je právem Božím tak srostlé s manželstvím, že nepodléhá žádné státní moci. A tak kdykoliv se uzavírá manželství, je tu jen dvojí možnost: buď se toto manželství uzavírá tak, že je to skutečně pravé manželství, a pak bude s ním spojen onen trvalý svazek, který podle božského práva je srostlý s každým pravým manželstvím; nebo se předpokládá, že se uzavírá bez onoho trvalého svazku, ale pak to není manželství, nýbrž nedovolené spojení, které je v rozporu s božským zákonem svou nejvnitřnější podstatou; v takové spojení nelze tudíž ani vstoupiti, ani v něm zůstatí.«³⁶

³⁶ Pius VI., Rescript k bisk. jagerskému 11. července 1789.

Výjimky ze zákona nerozlučnosti.

35. Mohlo by se zdáti, že tato nerozlučnost připouští výjimky, arci velmi řídké; na příklad při některých pouze přirozených manželstvích, uzavřených mezi nepokřtěnými, nebo — běží-li o křesťany — při manželstvích uzavřených sice, ale nedokonaných. Ale tyto výjimky neodvozují svou platnost z vůle lidí ani z vůle nějaké moci čistě lidské, nýbrž z práva Božského, jehož jediným strážcem a vykladačem je Církev Kristova. Žádná však taková výjimka, a ze žádného důvodu nebude nikdy možná při manželství, jež bylo mezi křesťany uzavřeno a dokonáno. Neboť v tomto manželství se plně dokonává manželská smlouva; a právě tak zrcadlí se v něm Bohem chtěná bezpodmínečná pevnost a nerozlučnost, které žádná lidská moc nedovede uvolnit.

Vnitřní důvod nerozlučnosti.

36. Kdybychom chtěli s posvátnou úctou vyzkoumati vnitřní důvod této vůle Boží, ctihodní bratři, *snadno jej nalezneme v nadpřirozeně tajemném významu křesťanského manželství*, který jest plně a dokonale obsažen v dokonalém manželství mezi věřícími. Neboť jak svědčí Apoštol ve svém listu k Efeským,³⁷ na který jsme poukázali hned na počátku, *manželství křesťanů zobrazuje ono nekonečně dokonalé spojení, které jest mezi Kristem a Církví: »Tajemství toto veliké jest, já však pravím vám, s ohledem na Krista a Církev«; a toto spojení, dokud Kristus bude žíti a Církev skrze něho, jistě ni-*

kdy nijak nebude moci býti rozloučeno. Tomu výmluvně učí také sv. Augustin těmito slovy: »To se tedy zabezpečuje v Kristu a Církvi, že, dokud žije muž a dokud žije manželka, žádnou rozlukou nikdy nemůže býti jejich manželství rozvázáno. Tato svátost se tak úzkostlivě zachovává v městě Boha našeho, ... to jest v Církvi Kristově, ... že, ačkoli se ženy provdávají a mužové žení, aby měli potomstvo, tož přece není dovoleno opustiti manželku neplodnou, aby se vstoupilo v manželství s jinou plodnou. A kdyby to někdo učinil, pak by se dopustil cizoložství, nikoli sice podle zákona tohoto světa (neboť zde, došlo-li k zapuzení, povoluje se uzavíratí manželství s jinými, a nepokládá se to za zločin; a to, jak svědčí Bůh, povolil také svatý Mojžíš Izraelitům pro tvrdost srdce jejich), nýbrž podle zákona evangelia; totéž platí o rozloučené manželce, provdá-li se za jiného.«³⁸

*Požehnání z nerozlučitelnosti
plynoucí ...*

37. Jak hojná však a jak veliká dobra vyplývají z nerozlučitelnosti manželství, to nemůže uniknouti nikomu, kdo třeba jen zběžně se zamyslí nad požehnáním pro manžele a dítky nebo nad blahem lidské společnosti.

...pro manžele samy...

Předně manželé mají v této pevnosti bezpečnou záruku trvanlivosti, které je tolik potřebí, když mají odevzdati velkodušně svou osobu a když má dojít k vroucímu splynutí duší. Vždyť

³⁸ Sv. Augustin, De nupt. et concup. l. 1 c. 10.

pravá láska nezná konce.³⁹ Mimo to buduje se nerozlučitelností pevná ochranná zeď proti případným pokušením k nevěře, ať vznikajícím v nitru nebo přicházejícím z venčí; zabraňuje se jí jakýkoli přístup úzkostlivého strachu, zda snad manžel manželku anebo manželka manžela neopustí v době neštěstí nebo stáří; a místo toho nastupuje klidná jistota. Velmi vhodně se nerozlučitelností pečuje i o to, aby se zachovala důstojnost obého z manželů a aby se ochotně skýtala vzájemná pomoc; neboť nerozlučitelný svazek, stále trvajícím, nepřetržitě napomíná manžely, že v manželské soužití, které nemůže býti rozloučeno než smrtí, vstoupili nikoli k vůli pomíjejícím věcem, ani ne aby hověli smyslnosti. nýbrž aby se navzájem podporovali v dosažení vyšších a trvalých hodnot.

...pro dívky

Nerozlučnost jest vzácným požehnáním i pro ochranu a výchovu dětí, kterou nutno prodloužiti na mnohá leta; rodiče spojenými silami snáze snášejí těžká a dlouho trvajícím břemena této úlohy.

...pro společnost celou.

Stejně veliké výhody vyplývají z nerozlučitelnosti pro celou lidskou společnost. Neboť zkušenost nám bezpečně ukazuje, že neochvějná pevnost manželství jest nejbohatším zdrojem počestnosti života a bezúhonné mravnosti. Když však se tento řád zachová, jsou zabezpečeny štěstí a blaho státu; neboť takový je stát, jaké-

³⁹ I. ke Korint. 13, 8.

jsou rodiny a lidé, z nichž se skládá, jako tělo z údů. — Proto ti, kdo neohroženě hájí nedotknutelnou pevnost manželství, získávají si veliké zásluhy jak o soukromé blaho manželů a dětí, tak o veřejné blaho lidské společnosti.

2. Manželství je svátostí a tedy zdrojem milostí.

Manželství na svátost skutečně povýšeno.

38. Avšak toto »dobro svátosti« zahrnuje v sobě vedle nerozlučitelné pevnosti ještě také mnohem vznešenější hodnoty, velmi vhodně označené již samým jménem: *svátost*. Neboť pro křesťany to není pouhým prázdným jménem, když přece Kristus Pán, »zakladatel a dokonatel svátostí«, ⁴⁰ povýšil manželství svých věřících na pravou a skutečnou svátost Nového zákona a učinil je skutečně znamením a zdrojem oné zvláštní vnitřní milosti, kterou by »zdokonalil onu přirozenou lásku, utvrdil nerozlučnou jedi-
nost a posvětil manžely«. ⁴¹

Manželství mezi křesťany buď je současně i svátostí, anebo pravým manželstvím vůbec není.

39. A poněvadž Krituss ustanovil za znamení milosti sám platný manželský souhlas mezi věřícími, *stránka svátostná se tak těsně pojí s křes-*

Cír. sněm tridentský, zased. 24.

Cír. sněm tridentský, zased. 24.

*fanským manželstvím, že nemůže býti mezi pokřtěnými pravého manželství, »které by nebylo již tím samým svátostí«.*⁴²

40. Když tedy věřící upřímně projevují takový souhlas, otevírají si zřídlo svátostné milosti, aby z něho čerpali nadpřirozené síly, by mohli věrně, svatě a vytrvale až do smrti plnit své povinnosti a úkoly.

Bohaté požehnání, vyplývající ze svátostného manželství.

41. Neboť u těch, u nichž není vnitřní překážky, tato svátost nejen rozhojňuje trvalý zdroj nadpřirozeného života, totiž milost posvěcující, nýbrž přidává ještě i zvláštní dary, dobrá vnuknutí a semena milosti, rozmnožuje přirozené síly a zdokonaluje je, aby manželé všechno to, co se vztahuje k stavu manželskému, k jeho účelům a povinnostem, dovedli nejen rozumem chápati, nýbrž i vroucně si zamilovati, pevně toho držeti, účinně chtíti a opravdu uskutečniti; propůjčuje jim konečně právo, aby dosáhli podpory milosti pomáhající tolikrát, kolikrátkoli jí potřebují ke splnění úkolů tohoto stavu.

Manželé musejí se svátostnou milostí spolupůsobiti.

42. Jest však v řádu nadpřirozeném zákonem Boží prozřetelnosti, aby lidé nesklízeli plné úrody ze svátostí, které přijímají, když již nabyli užívání rozumu, leda když spolupůsobí s milostí. Proto *milost manželství zůstane z velké části neužitečnou hřivnou, zakopanou v zemi,*

⁴² Codex juris canon., c. 1012.

nebudou-li manželé spolupracovati s nadpřirozenými silami a pěstiti a rozvíjeti přijatá semena milosti. Budou-li však konati, co na nich jest, budou-li poslušnými k milosti, pak budou moci snášeti břemena svého stavu a splniti své povinnosti a tato tak mocná svátost je posilní, naplní nadpřirozeným životem a takřka posvětí. Neboť dobře učí sv. Augustin: jako křtem je člověk povolán a podporován, aby zastával úřad kněžský, a v obou případech mu svátostná pomoc nikdy nechybí — skoro zrovna tak (ovšem není zde svátostného znamení nezrušitelného) věřící, kteří jednou byli spojeni svazkem manželským, nikdy nemohou býti zbaveni jeho svátostné pomoci a pouta. Ba dokonce — dodává týž světec — i kdyby se dopustil cizoložství, toto pouto jde s nimi, arci nikoli již jako čestné znamení milosti, nýbrž jako notupné znamení zločinu, »právě tak jako duše odpadlická, opustivši mystické manželství s Kristem, i když víru ztratila, neztrácí svátost víry, již přijala lázní znovazrození«. ⁴³

*Svátostná milost povoláním
k vyššímu životu.*

43. Pro křesťanské manžely zlaté pouto svátostné není tedy spoutáním, nýbrž ozdobou, není překážkou, nýbrž posilou. Avšak mají se všemi silami snažiti o to, aby jejich manželství nejen co do svátostné moci a svátostného významu, nýbrž i co do vlastního smýšlení a ctnostného života manželů bylo vždy a zůstalo obrazem

Sv. Augustin, De nupt. et concup., l. 1, c. 10.

onoho nejplodnějšího spojení Krista s Církví, které vskutku jest úctyhodným tajemstvím nedokonalejší lásky.

Z Á V Ě R I. D Í L U

*Nepřirovnatelná výbornost tohoto
trojího dobra manželství.*

44. Uvážíme-li toto všecko pozorně a s živou věrou, ctihodní bratří, osvětlí-li se náležitým světlem tato tři výborná dobra manželství, totiž potomstvo, věrnost a svátost, pak každý musí se diviti moudrosti, svatosti a dobrotě Boží, která jediným čistým a svatým svazkem manželským tak bohatě se postarala jak o důstojnost a štěstí manželů, tak i o zachování a šíření lidského pokolení.

II.

SOUČASNÉ BOJE PROTI MANŽELSTVÍ

45. Čím větší radostí nás plní myšlenky na velebnou vznešenost čistého manželství, tím bolestněji musí nám býti, když vidíme kolkolem, jak toto božské zřízení, a to zvláště v naší době, je často v nevážnosti, ba namnoze v opovržení.

A) PO VŠECHNĚ RYSY TOHOTO BOJE

1. Prostředky a metody.

*Všechny moderní vynálezy stavěny
do služeb tohoto boje.*

46. Neboť svátost manželství je šlapána a v posměch uváděna nikoli již jen potají a v temnotě, nýbrž zřejmě, beze všeho studu, v divadlech všeho druhu, v románech, v milostných a »humoristických« povídkách, v kině, přednáškách v rozhlase, zkrátka všemi vynálezy moderní vědy; rozluky, cizoložství, ba i nejhanebnější neřesti se buď vychvalují nebo aspoň se podávají v takových barvách, že se úmyslně vyvolává dojem, jako by na nich nebylo žádné viny nebo hanebnosti.

Bojuje se i ve jménu »vědy«.

Nechybí ani knih, které jsou drze prohlašovány za vědecké, které však ve skutečnosti ne-

mají než jen vědecký nátěr, aby se mohly tím snáze vetřít i tam, kam by se bez tohoto vědeckého nátěru nedostaly. Nauky však, které jsou v nich šířeny, jsou vychvalovány jako vymoženosti moderního bádaového ducha, to jest onoho ducha, který prý, zprostitv se všech starých předsudků, jde jediné za pravdou..., a který mezi tyto zastaralé názory odkazuje a zahazuje také zděděnou křesťanskou nauku o manželství.

*Boj se vede ve všech vrstvách
občanstva.*

47. A tyto názory se očkují lidem všeho druhu, bohatým i chudým, dělníkům i zaměstnavatelům, učeným i neučeným, svobodným i ženatým, těm, kteří Boha ctí, i těm, kteří Boha nenávidí, dospělým i mladistvým; a zvláště mladistvým se osnují nástrahy neobyčejně nebezpečné, poněvadž této kořisti je možno snáze se zmocniti.

Těžkým nebezpečím jsou i »umírnění« reformátoři manželství.

48. Všichni stoupenci takových nových směrů sice nezacházejí až k posledním důsledkům nezkroceného hovnění vášni; někteří jako by se chtěli zastaviti v půli cesty a domnívají se, že by se měly udělati nějaké ústupky naší době aspoň v některých předpisech Božího a přirozeného zákona. Avšak i ti jsou více nebo méně vědomě emisary onoho našeho nepřítele, který se vždy pokouší naseti koukole mezi pšenici.⁴⁴ Nám tedy. jež Hospodář ustanovil strážci své

Sr. Matouš 13, 25.

role a na něž doléhá svatosvatá povinnost býti na stráži, aby zhoubné býlí neudusilo dobrého semene, nám připadá, jako by přímo nám byla Duchem svatým řečena ona slova plná vážnosti, kterými apoštol Pavel povzbuzoval svého milovaného Timothea: »Ty však bdi... Naplň svou službu... Hlásej slovo, naléhej včas i nevčas, usvědčuj, přimlouvej, kárej se vši trpělivostí a moudrostí učitelskou.«⁴⁵

2. Zdroje a cíle těchto bojů.

První požadavek obrany: odhaliti nástrahy.

49. Aby bylo možno vyhnouti se nástrahám nepřitele, je nutno napřed je odhaliti; a tu se velmi osvědčuje upozorniti na jeho prohnané léčky zvláště ty, kdo se oddávají bezstarostnosti. Proto ačkoli by nám bylo věru milejší ani nejmenovati takových ohavností, »jak se sluší na věřící«,⁴⁶ než přece naprosto nemůžeme o nich pomlčeti pro dobro a spásu duší.

Bludné názory o manželství.

50. Začneme se zdroji těchto zel. Hlavním jejich zřídlem je to, že se vykládá, že manželství nebylo zřízeno Tvůrcem přírody, ani nebylo Kristem Pánem povýšeno k důstojnosti pravé svátosti, nýbrž bylo vynalezeno lidmi. Jedni praví: v přírodě samé a v jejích zákonech jsme nenalezli ani stopy po manželství, nýbrž zjistili

II. k Timoth., 4, 2—5.

K Efes, 5, 3.

jsme toliko schopnost ploditi život a mocný pud ji stůj co stůj ukojiti. Jiní zase uznávají, že v lidské přirozenosti se sice nalézají jakési počátky a jakoby zárodek pravého manželství, a to v tom smyslu, že by nebylo dobře postaráno o důstojnost manželů a o přirozený účel rozmnožení a výchovy potomstva, leda když se lidé sdruží v nějakém trvalém společenství. Nicméně však také tito učí, že manželství samo, poněvadž je v něm více než onen zárodek, bylo vynalezeno za spolupůsobení různých příčin jedině lidským rozumem a bylo zřízeno jedině lidskou vůlí.

Důsledky těchto bludů v praksi.

51. Velice však tito všichni bloudí a hanebně odbočují od počestnosti. To je patrné již z toho, co jsme vyložili v této své encyklice o původu a povaze manželství, o jeho účelech, o jeho požehnaných vlastnostech a účincích. — Že však tyto smyšlenky jsou krajně nebezpečné, vysvítá také z důsledků, které z nich vyvozují sami jejich obhájci: že zákony, zřízení a mravy, kterými se řídí manželství, mají svůj vznik jedině ve vůli lidí, podléhají prý tedy jedině této vůli lidí, a mohou a musejí prý proto býti zaváděny, měněny a odvolávány podle lidského uznání a podle měnících se poměrů; plodivá síla však prý má základ v samé přirozenosti a je tedy něčím posvátnějším než manželství a také obor její sahá prý dále: může prý tedy působiti právě tak mimo hranice manželství jako uvnitř těchto hranic, také bez ohledu na účely manželství, jako by totiž nevázanost nestydaté ženy požívala téměř týchž práv jako čisté manželství zákonné manželky.

Volání po nových formách manželství.

52. Vycházejíce z těchto zásad někteří dospěli tak daleko, že si vymyslili nové druhy soužití, lépe prý přizpůsobené nynějším potřebám lidí a časovým poměrům, a chtějí, aby všechny byly pokládány za nové druhy manželství: manželství *na čas*; manželství *na zkoušku*; manželství *kamarádké*, které si osobuje plnou manželskou volnost a všechna práva manželská, vyjímaje nerozlučitelnost a s vyloučením potomstva, leda že by strany později proměnily své soužití v plnoprávné manželství.

Volání po novém zákonodárství manželském.

53. Někteří dokonce důrazně žádají a naléhají, aby také zákonodárstvím byly uznány takové nebezpečné smyšlenky, aneb aspoň aby přešly ve zvyk a v praxi v životě národů a tak aby byla s nich snata pohana; a patrně při tom ani nemají tušení, že takové snahy jsou nejen v naprostém rozporu s moderní *kulturou*, na které si tolik zakládají, nýbrž je to ohavná zka-
za, která by nepochybně i vzdělané národy zatlačila do barbarských zlořádů některých divošských kmenů.

B) BOJ PROTI DÍTĚTI V MANŽELSTVÍ

1. Zamezování početí.

A) Manželství se skutečně zneužívá. Jaké důvody pro to bývají uváděny

54. Přistupme však již, ctihodní bratří, k projednávání jednotlivostí, jimiž se hřeší proti dobrům manželství. A předně promluvme o potomstvu, které mnozí se opovažují nazývat obtížným břemenem manželství a prohlašují, že je třeba se vyhýbatí dětem nikoli počestnou zdrženlivostí (která jest dovolena i v manželství, souhlasí-li oba manželé), nýbrž tím, že se rušivě zasahuje do přirozeného úkonu. Tuto zločinnou svobodu si osvojují jedni z toho důvodu, že se jim omrzely dítky a chtějí míti jen rozkoš bez břemene, jiní zase praví, že nemohou zachovati zdrženlivost, že však nemohou ani připustiti potomstva pro obtíže své nebo matčiny nebo pro těžkosti hospodářské.

B) Odsouzení zamezování početí

Z důvodů vnitřní podstaty aktu.

55. Avšak žádný důvod ani nejzávažnější nemůže způsobiti, aby se stalo počestným a přirodě přiměřeným to, co svojí vnitřní podstatou je proti přírodě. Poněvadž manželské obcování je svojí povahou určeno k tomu, aby byl dán život dítěti, jednají proti přírodě a konají cosi hanebného a svou podstatou nepočestného ti, kdo úmyslně olupují úkon o tuto jeho přirozenou účinnost.

Odsouzeno Písmem svatým.

56. Proto není divu, že i samo Písmo sv. do-
svědčuje, že velebnost Boží na výsost nenávidí
tento ohavný zločin a že jej někdy i smrtí po-
trestala, jak připomíná sv. Augustin: »Neboť
i se zákonnou manželkou se obcuje nedovoleně
a hanebně, když se zamezuje početí dítěte. To
činil Onan, syn Judův, a zabil jej proto Hos-
podin.«⁴⁷

Znova slavnostně odsouzeno Církví.

57. Arci někteří, zřejmě se odkloňující od
křesťanské nauky, která hned od samého po-
čátku byla převzata a bez přetržení byla hlásá-
na, v poslední době byli toho mínění, že se má
slavnostně zaujmouti jiné stanovisko k tomuto
jednání. Proto Církev katolická, již Bůh sám
svěřil úkol učití a chrániti bezúhonnost a po-
čestnost mravů, uprostřed této mravní spouště,
aby zachránila neporušenou čistotu manželské
smlouvy před touto ohavnou zkázou, na zna-
mení svého božského poslání důrazně našimi
ústý zvedá hlasu svého a znova prohlašuje: *ja-
koli manželské obcování, při němž jest olu-
pován úkon úmyslným zásahem lidí o svůj při-
rozený účinek, to jest dáti život dítěti, jest pro-
lomením zákona Božího a přirozeného, a ti, kdo
se dopustili něčeho takového, poskvřňují své
svědomí těžkou vinou.*

Sv. Augustin, *De conjug. adult.*, l. 2 n. 12; sr. I.
Mojž. 38, 8—10; S. Poenitent. 3. dubna, 3. června 1916.

*Přísná výstraha zpovědníkům
a duchovním správcům.*

58. Proto mocí své autority a ze starosti o spásu všech duší napomínáme kněží, kteří konají úřad zpovědníka, a kněží, kteří mají duchovní správu, aby neponechávali svěřených věřících v bludu o tomto tak nesmírně důležitém Božím zákonu, a ještě mnohem důrazněji, aby sami se chránili takových bludných názorů a aby ze slabosti nijak se k nim nechovali shovívavě a povolně. Kdyby však některý zpovědník nebo duchovní správce — Bůh nás toho chraň! — svěřené věřící buď sám uvedl do těchto bludů nebo aspoň je v nich utvrdil schvalováním nebo vypočteným hříšným mlčením, ať si uvědomí, že bude vydávati přísný účet ze zrady na svém úřadě Nejvyššímu Soudci Bohu, a ať pováží, že jemu byla řečena slova Kristova: »Slepí jsou a vůdci slepých; vede-li však slepý slepého, padnou oba do jámy.«⁴⁶

**C) Posouzení důvodů
pro zamezování početí.**

Povšechná charakteristika.

59. Důvody však, které bývají uváděny na obhajobu hříšného obcování manželského, bývají nezřídka — o těch důvodech, které jsou nemravné, pomlčme — liché nebo přehnané.

*Nebezpečí pro zdraví nebo život
matky.*

Ale přelaskavá matka Církve má hluboké porozumění a soucit pro to, co se uvádí stran zdraví

Matouš 15, 14; Sv. Offic. 22. listopadu 1922.

matky, která se ocítá v nebezpečnosti života. Kdo by mohl na to mysliti a nebyl jat soucitem? Kdo by nebyl stržen k největšímu obdivu, když vidít někdy matku, jak se vydává s rekovnou statečností ve skoro jistou smrt, aby zachránila život dítěti, jež nosí pod srdcem? To, co sama vystála, aby plně dostála přirozené povinnosti, bude jí moci splatiti jenom Bůh ve svém nekonečném milosrdenství a se svým nekonečným bohatstvím a dá jí v odplatu míru nikoliv toliko plnou, nýbrž vrchovatou.«⁴⁹

Co hříšným není.

60. Velmi dobře také ví svatá Církev, že nezřídka jeden z manželů hřích spíše trpí než sám činí, když připouští z příčiny skutečně závažné zvrácení správného řádu, sám však je proti této zvrácenosti, a že tedy jest bez viny, jenom když také zde pamatuje na zákon lásky a neopomene druhého zrazovati před hříchem a odvracetí jej od hříchu. Ani se nesmí říci, že by jednali proti přirozenému řádu ti manželé, kteří svého práva používají způsobem správným a přirozeným, i když nemůže vzniknouti nový život z přirozených příčin, tkvících v době nebo v některých závadách. Neboť při manželství samém a při užívání manželského práva jsou také druhotné účely, jako je vzájemná pomoc, pěstění vespolečné lásky a utišení žádostivosti; manželům se nikterak nezapovídá usilovati o tyto cíle, jenom když se řádně zachová vnitřní povaha onoho úkonu a tudíž jeho náležité usměrnění vzhledem k prvotnímu cíli.

Lukáš 6, 38.

Hospodářské důvody omezování počtí.

61. Mocně nás také dojímají nářky oněch manželů, kteří pod tlakem tvrdé bídy trpí velmi tísnivé obtíže při výchově svých dětí.

62. Avšak nutno býti na stráži, aby neblahé poměry majetkové nezavdávaly příčinu k bludu ještě osudnějšímu. *Není možno, aby vyvstaly takové obtíže, že by mohly zrušiti závazky příkazů Božích, zakazujících skutky, které svou nejvnitřnější podstatou jsou špatné; za každých okolností vždy mohou manželé, posílnění Boží milostí, věrně splniti svou úlohu a uchovati v manželství čistotu neporušenou, bez této ohavné skvrny; neboť pevně stojí pravda křesťanské víry, vyslovená učením církevního sněmu v Tridentě: »Nikdo nesmí se stavěti za onu nesmyslnou a od Otců pod vyobcováním z Církve odsouzenou myšlenku, že totiž prý je nemožno člověku ospravedlněnému zachovávatí Boží příkázání. Neboť Bůh nenařizuje nemožných věcí, nýbrž když nařizuje, napomíná, abys udělal, co je v tvé moci, a abys žádal o to, co ty nedovedeš, a pomáhá, abys mohl.«⁵⁰ Táž nauka byla znovu a slavnostně předeepsána Církví a byla potvrzena od Církve při odsouzení jansenistického bludu, jenž se opovážil proti Boží dobrotě takto se rouhati: »Některá Boží příkázání není možno zachovávatí lidem spravedlivým, i když chtějí a se snaží, při nynějších jejich silách, jaké mají; a chybí jim také milost, aby se staly možnými.«⁵¹*

Concil. Trident., zased. 6 c. 11.

Konstit. apoštol. Cum occasione, 31. května 1653
prop. 1.

2. Hřích proti klíčicímu životu.

A) Cíle tohoto hnutí.

63. Musíme se, ctihodní bratří, zmíniti i o jiném velmi těžkém zločinu: o úkladech proti životu dítky v lůně mateřském. Jedni chtějí, aby to bylo dovoleno a aby rozhodovala vůle matčina nebo otcova. Jiní však praví, že to dovoleno není, leč když jsou zde ještě také velmi závažné příčiny, které označují jménem lékařské, sociální nebo eugenické *indikace* (důvody). Ti všichni žádají, aby také státní trestní zákon, jímž se dosud zakazuje zničení dítě sice již počaté, ale dosud nenarozené, uznal indikaci (všichni neuznávají touž indikaci, nýbrž ten tuto, jiný onu) a prohlásil takový zásah za beztrestný. Ba někteří dokonce žádají, aby k těmto smrtelným operacím stát přiložil pomocnou ruku; a bohužel, všeobecně je známo, že se to děje někde velmi často.

B) Nedovolenost a zhoubnost umělých potratů.

I při indikacích »lékařských«.

64. Pokud se týče »indikace lékařské, terapeutické« — abychom užívali jejich výrazů — již jsme řekli, ctihodní bratří, jak je nám líto matky, které hrozí z vyplnění přirozené povinnosti těžká nebezpečí na zdraví, ba i na životě. *Ale jaký důvod mohl by někdy nějak ospravedlniti přímou vraždu nevinného? Neboť zde běží o vraždu. Ať již je spáchána na matce nebo na*

dítěti, je proti Božímu přikázání a proti hlasu přírody: »Nezabíješ!«⁵² Neboť stejně svatou věcí je život každého z nich a ani stát nikdy nebude moci míti právo jej zahubiti. Naprosto nemístně však toto právo státu proti nevinným se vyvozuje z práva hrdelního, které přece platí jenom u provinilců; ani zde neběží o nějaké právo krvavé obrany proti nespravedlivému útočníku (neboť kdo by nazval nevinné děťátko nespravedlivým útočníkem?); ani zde neběží o tak zvané »právo krajní nouze«, jež by opravňovalo zacházeti až k přímému zabití nevinného. Proto řádní a zkušení lékaři — a zasluhují za to pochvaly — se přičiňují, aby chránili a zachovali život obou, i matčin i dítěte; naopak ukázali by se naprosto nehodnými vznešeného jména lékařů a úcty, která patří lékařům, kdo by pod rouškou léčení nebo špatně chápaného milosrdenství ukládali o život ať tomu nebo onomu z nich.

Přísný soud svatého Augustina.

65. Tato nauka úplně souhlasí s přísnými slovy, kterými kárá biskup Hipponský takové špatné manžely, kteří o to usilují, aby neměli dítěte, a kdyby se to nepodařilo, neštítí se je zločinně utratiti: »Někdy až tak daleko dospívá tato smyslnost a ukrutnost, že třeba jedem chce přivoditi neplodnost, a když se to nepodařilo, tím neb oním způsobem v lůně mateřském zabíjí počaté plody, chtějíc, aby její plod byl zmařen, než bude žiti, anebo — žil-li již pod srdcem — aby spíše byl zabit, než se narodí. Věru jsou-li

II. Mojž. 20, 13; sr. dekr. S. Offic. 4. května 1898; 24. července 1895, 31. května 1884.

oba takoví, nejsou manžely; a byli-li takovými hned od počátku, pak se sešli nikoli k manželství, nýbrž spíše ke smilstvu; nejsou-li však oba takoví, směle pravím: buď ona jest jaksi nevěstkou mužovou, nebo on jest najatým smilníkem ženy.«⁵³

*I při indikacích sociálních
a hospodářských.*

66. K okolnostem, jež bývají uváděny při sociálních a hospodářských indikacích, smí a musí se přihlížeti dovořeným a počestným způsobem a v náležitých mezích; ale odpomáhati potřebám, o které zde běží, vraždou nevinných jest zvrácenost a jest v rozporu s Božím přikázáním, jež bylo tlumočeno i slovy apoštolskými: »Nesmí se konati zlo, aby z toho vzešlo dobro.«⁵⁴

*Přísná povinnost státu ochrániti
život bezbranných a slabých.*

67. Nesmějí dále zapomínati vladaři a zákonodárci národů, že jest povinností státní moci chrániti přiměřenými zákony a tresty život nevinných, a to tím více, čím méně se sami doveudou brániti ti, jejichž život je nebezpečně ohrožován¹ mezi ně patří ovšem na prvním místě dítky v lůně mateřském. Když však veřejné úřady těchto maličkých nejen nechrání, nýbrž svými zákony a nařízeními dovolují a tudíž vydávají je lékařům a jiným osobám do rukou, aby je

Sv. Augustin, De nupt. et concup. c. 15.

Sr. k Řím., 3, 8.

zabíjeli, ať pamatují, že Bůh je soudcem a mstitelem nevinné krve, která se země volá k nebi.

3. Zákaz vstupovati v manželství. Zákonem nařízená sterilisace.

68. Je nutno také odsouditi onen nebezpečný zvyk, který sice v první řadě se dotýká přirozeného práva člověka vstoupiti v manželství, avšak v jistém smyslu opravdu se dotýká také zájmu dítěte. Neboť někteří lidé, příliš pečující o eugenické cíle, nespokojují se tím, že by jen dávali některé prospěšné rady, aby bylo bezpečněji postaráno o zdraví a zdatnost budoucího potomstva, což arci není proti zdravému rozumu, ale stavějí eugenický cíl nad jakýkoliv jiný, i vyššího řádu, a chtějí by, aby státní moc znemožnila manželství všem těm, od nichž, jak usuzují podle zásad a dohadů své vědy, nutno očekávati na základě dědičnosti potomstvo méněcenné a vadné, ačkoli jinak by byli tito lidé o sobě způsobilí, aby mohli manželství uzavříti. Ba dokonce chtějí, aby byli mocí zákona, po dobrém nebo po zlém, zákrokem lékařů zbaveni oné přirozené schopnosti; a to nejenom aby státní moc krvavě ztrestala spáchaný zločin nebo aby se předešlo budoucím zločinům vinníků, nýbrž proto, protože si občanské úřady proti všemu právu osobují pravomoc, jakou nikdy neměly a zákonně míti nemohou.

Posouzení zákazu manželství.

69. Všichni, kdo tak jednají, neblaze zapominají, že rodina je posvátnější než stát, a že lidé se rodí nikoli pro zemi a pro čas, nýbrž pro nebe a pro věčnost. Opravdu nesmí se přičítati za těžkou vinu těm lidem, že vstupují v manželství, kteří jsou sice jinak schopni manželství, avšak lze při nich počítati s možností, že třeba i při vší pečlivosti a pozornosti dají život jen potomstvu vadami stíženému. Často ovšem bude velmi dobré varovati je před manželstvím.

Posouzení nucené sterilisace.

70. Veřejné úřady však nemají žádné přímé moci nad údy svých poddaných; proto nikdy ani z důvodů eugenických ani z jakýchkoli jiných příčin nesmějí přímo ublížiti tělu a sahati na jeho neporušenost, když není zde viny a není příčiny k tělesnému trestu. Totéž učí sv. Tomáš Aquinský, který v odpovědi na otázku, zda světszí soudcové mohou člověka postihnouti nějakým zlem, aby předešli budoucím zlům, připouští to sice, když běží o některá jiná zla; právem však to popírá, když běží o ublížení na těle: »Nikdy podle lidského soudu nemá býti někdo bez viny trestán mrskáním, zabitím, zmrzačením anebo zbičováním«. ⁵⁶

*Pokud má právo disponovati svými
údy jednotlivec.*

71. Ostatně to stanoví křesťanská nauka a praví jasně i sám lidský rozum, že lidé nemají

Sv. Tomáš Aqu., S. th., II. II. q. 108 a. 4 ad 2.

nad údy svého těla jiného práva a moci než používati jich k jejich přirozeným účelům, a nesmějí jich zničiti nebo zmrzačiti nebo jinak je učiniti nezpůsobilými pro jejich přirozené funkce, jenom leda kdyby nebylo možno jinak se postarati o blaho celého těla.

C) BOJ PROTI MANŽELSKÉ VĚRNOSTI.

72. Přistupme teď k jiné skupině bludů, které se týkají manželské věrnosti. Čímkoli se hřeší proti potomstvu, tím se hřeší také jaksi proti věrnosti manželské, protože obě tato dobra manželská spolu souvisejí. Ale kromě toho je třeba vypočítati jednotlivě právě tolik bludů a zvráceností proti manželské věrnosti, kolik rodinných ctností v sobě zahrnuje tato věrnost: totiž čistou věrnost každého z manželů, úctyhodnou poslušnost manželky k muži a konečně pevnou a upřímnou vzájemnou lásku.

1. Boj proti jedinosti manželství.

Volání po volnosti styků s osobami třetími.

73. Věrnost tedy předně rozvracejí ti, kdo se domnívají, že je potřebí shovívavě se přikloniti k současným mravům a názorům o jakémsi nesprávném a ne nevinném přátelství s osobami třetími, a tvrdí, že se manželům musí povoliti větší volnost v takových náklonnostech a v jednání, a to tím více, protože (podle nich) mnozí mají vrozeno takové pohlavní založení, že ne-

mohou mu učiniti zadost v úzkých mezích monogamického manželství. Proto pokládají za jakousi zaostalou a omezenou úzkoprsost nebo za nedůstojnou a sprostou žárlivost ony přísné názory počestných manželů, které odsuzují každou smyslnou náklonnost k osobám třetím a každý takový skutek a štítí se takových věcí. Proto chtějí, aby byly neplatnými nebo aspoň aby byly za neplatné prohlášeny všechny trestní zákony státní, které se týkají manželské věrnosti.

Odsouzení tohoto bludu.

74. Ušlechtilá mysl čistých manželů opravdu s opovržením odmítá tyto výmysly jako lživé a hanebné. Již sám hlas přírody je k tomu vede. A tento hlas je schvalován a potvrzen jak přikázáním Božím: »Nesesmilníš«,⁵⁷ tak také slovem Kristovým: »Každý, kdo hledí na ženu, aby ji požádal, již zcizoložil s ní ve svém srdci.«⁵⁸ Žádné lidské zvyky nebo špatné příklady, žádný přelud lidského pokroku nebudou moci nikdy zeslabiti sílu tohoto Božího přikázání. Neboť jako je jeden a týž »Ježíš Kristus týž včera i dnes i na věky«,⁵⁹ tak zůstává i stále jedno a totéž učení Kristovo, z něhož nepomine ani jediná čárka, až se všechno stane.⁶⁰

II. Mojž. 20, 14.

Mat. 5, 28.

K Židům 13, 8.

Mat. 5, 18.

2. Boj proti podřízenosti manželky manželovi.

*Volání po emancipaci fysiologické,
sociální a hospodářské.*

75. Ti však učitelé bludu, kteří perem nebo slovem ztemňují jas manželské věrnosti a čistoty, snadno otrásají také důvěřivou a úctyhodnou poslušností manželky k muži. Drze také mnozí z nich prohlašují onu poslušnost za nedůstojné otroctví manžela k manželu; všecka práva mezi manžely jsou prý stejná; a poněvadž prý tato rovnoprávnost je porušována otroctvím jedné strany, s největším sebevědomím hlásají, že byla provedena nebo že musí býti provedena jakási *emancipace*, osvobození ženy. Myslí na emancipaci trojí: v řízení rodiny, ve správě majetku a v zamezování nebo utrácení nového života. Jmenují ji *emancipace sociální, hospodářská a fysiologická*. *Emancipace fysiologická*: mají v programu, aby bylo ponecháno svobodné vůli ženy, chce-li nebo nechce-li plniti svou manželskou povinnost k muži, chce-li zameziti početí, chce-li plod pod svým srdcem utratiti (dostatečně jsme již vyložili, že to není *emancipace*, nýbrž ničemný zločin). *Emancipace hospodářská* žádá, aby žena, třeba i bez vědomí a přes protesty manželovy, měla sama pro sebe svou hospodářskou oblast, aby v ní si hospodařila a volně rozhodovala bez zřetele k dítkám, k manželovi a k celé rodině. Konečně *emancipace sociální* má vysvoboditi manželku ze starostí v domácnosti ať již o děti, ať již o rodinu, aby se mohla oddati rozvoji svých schopností a svých zálib a aby se věnovala úkolům a úřadům také veřejným.

Zhoubnost moderních emancipačních snah.

76. Avšak to není opravdovou emancipací — osvobozením — ženy, ani onou rozumem žádanou a důstojnou svobodou, která náleží křesťanské a ušlechtilé ženě a matce vzhledem na její poslání. *Je to spíše zkáza ženskosti a mateřské důstojnosti a rozvrat celé rodiny*, protože to olupuje manžela o manželku, dívky o matku a domácnost a celou rodinu o stále bdělého strážce. Ba obrací se tato lživá svoboda a nepřírozená rovnost s mužem ve zhoubu ženy samé; neboť sestoupí-li žena s onoho královského stolce, na nějž ji pozvedlo v rodině evangelium, za krátko se dostane do starého otroctví (když ne naoko, tož ve skutečnosti) a stane se, jak tomu bylo u pohanů, pouhým nástrojem mužovým.

Pravá svoboda a rovnoprávnost ženy.

77. Ona pak rovnost v právech, v níž se dnes tolik přehání, a která je tolik stavěna do popředí, musí se sice uznávat i vzhledem k právům lidské osobnosti a lidské důstojnosti a vzhledem k právům, která vyplývají z manželské smlouvy a tvoří obsah manželského života; v těch věcech skutečně oba manželé požívají týchž práv a jsou vázáni týmiž povinnostmi; v ostatním však musí býti jakási nerovnost a odstupňovanost, jak jí potřebuje blaho rodiny a náležitá jednota a pevnost domácnosti a řádu.

*Přizpůsobení práv ženy potřebám
doby.*

78. Když se někde musí nějak změnit sociální a hospodářské postavení provdané ženy vzhledem na změny v kulturních a hospodářských poměrech, jest úkolem státní moci, aby přizpůsobila práva manželčina současným potřebám a požadavkům s náležitým zřetelem k tomu, čeho vyžaduje zvláštní ráz ženské přirozenosti, dále mravnost a počestnost a konečně společné blaho rodiny. Nedotčen však musí při tom zůstatí podstatný řád rodiny, protože ten byl zřízen autoritou a moudrostí Boží a tedy autoritou vyšší, než je lidská, a proto nemůže býti změněn státními zákony nebo názory soukromých osob

3. Bludné nauky o manželské lásce:

*nemůže býti vybudována na prchavé
citové náklonnosti.*

79. Než moderní nepřátelé manželství jdou ještě dále. Na místo upřímné a opravdové lásky, která je základem manželského štěstí a vroucí sladkosti, zavádějí jakýsi slepý souzvuk povah a citovou náklonnost, kterou nazývají sympatií; když tato sympatie přestane, pak — podle jejich učení — uvolňuje se pouto, které jediné je pojilo; nastává úplná rozluka. — Co to znamená jiného, než stavěti dům na písku? Jakmile bude takový dům vystaven náporu vichrů, ihned — praví Kristus Pán — bude otřesen a zřítí se: »A zavály větry a obořily se na ten dům. I padl a pád jeho byl hrozný.«⁶¹ Naopak, který dům

⁶¹ Matouš 7, 27.

byl vystavěn na skále, to jest na vzájemné lásce mezi manžely, a byl utvrzen dobře uváženým a trvalým splynutím duší, tím žádné protivenství neotřese a tím méně jej vyvrátí.

D) BOJ PROTI SVÁTOSTNÉMU RÁZU MANŽELSTVÍ

*V této otázce je boj proti manželství
nejhorší.*

80. Až dosud jsme obhajovali, ctihodní bratří, první dvě dobra křesťanského manželství, proti nimž pracují nynější ničitelé společnosti. Protože však dobro třetí, svátostnost manželství, daleko ještě vyniká nad první dvě, není divu, že tito nepřátelé ještě mnohem vášnivěji útočí především proti této vznešené stránce manželství. Vykládají především, že manželství je záležitost čistě světská a ryze občanská a že je bezpodmínečně nepřípustno, aby pravomoc v otázkách manželských byla přenechávána společnosti náboženské, to jest Církvi Kristově, má náležeti výlučně státu. K tomu však dodávají, že manželská smlouva musí býti osvobozena od jakéhokoli nerozvížitelného pouta, tím, že se rozluky budou nejen trpěti, nýbrž že budou schváleny zákonem. Takto konečné manželství bude oloupeno o všechnu posvátnost a poklesne mezi čistě světské a občanské záležitosti.

Trojí cíl boje proti svátostnosti.

81. Předně stanoví zásadu, že občanský úkon sám se má považovati za pravou smlouvu man-

želskou (*jmenují to občanské manželství*); úkon náboženský však že je jen podružným dodatkem, nebo má prý se trpěti nanejvýše u příliš pověrečného lidu. Dále chtějí, aby bez jakýchkoli překážek se uzavírala manželství mezi katolíky a nekatolíky bez jakéhokoli zřetele k náboženským předpisům; žádati o souhlas náboženskou vrchnost že je zbytečno. Druhá věc, která z toho vyplývá: úplné rozluky jsou prohlašovány za oprávněné a vychvalují a podporují se ty občanské zákony, jež jsou úplně rozluce příznivé.

1. Popírání náboženské povahy manželství.

Viz podrobné vývody Lva XIII.

82. Co je potřebí poznamenati stran náboženské povahy každého manželství a v míře tím větší svátostného manželství křesťanského, o tom velmi obšírně jedná a přesvědčivými závažnými důkazy zdůvodňuje encyklika Lva XIII., o které jsme se již několikrát zmínili a o níž výslovně jsme prohlásili, že ji bereme za svou. Proto k ní zde odkazujeme a domníváme se, že stačí teď jen něco málo z ní zopakovati.

Svědectví rozumu a dějin.

83. Již pouhým světlem rozumu, zvláště zkoumáme-li staré památky dějinné, dotazujeme-li se stálého přesvědčení a vědomí národů, obrátíme-li se o poučení ke zvyklostem a mravům všech národů, dostatečně poznáváme, že cosi posvátného a náboženského jest již i v přirozeném manželství, »cosi, co nepřístupuje pouze

zvenčí, nýbrž co je vrozeno, co není pouze od lidí přijato, nýbrž co tkví v přirozenosti«, protože »Boha má za původce a protože bylo hned od počátku předobrazem Vtělení Slova Božího«. ⁸² Tato posvátná stránka manželství, úzce související s náboženstvím a svatým řádem věcí, má svůj základ v onom božském původu manželství, o němž jsme mluvili výše; dále v jeho účelu: aby bylo zplozeno a vychováno pro Boha potomstvo a aby i manželé k Bohu přilnuli, navzájem se v tom podporující v křesťanské lásce; a konečně v přirozeném úkolu manželství, jak je ustanovil Bůh Stvořitel ve své neskonale prozřetelnosti, že totiž má býti jakoby cestou, kterou se převádí život, čímž rodiče takřka jako služebníci slouží Boží všemohoucnosti. K tomu přistupuje nová důstojnost ze svátosti, kterou manželství křesťanů stalo se čímsi nevýslovně důstojným a bylo povýšeno k takové vznešenosti, že se jeví Apoštolu »velikým tajemstvím«, »ve všem ctihodným«. ⁶³

Proto manželé ať se chovají k manželství jako k věci svaté.

84. Tento posvátný ráz manželství a jeho hluboký smysl jakožto obraz milostiplného spojení mezi Kristem a Církví žádá od snoubenců posvátnou úctu ke křesťanskému sňatku a svatou snahu, aby jejich manželství, ve které hodlají vstoupiti, co nejvíce se blížilo k onomu přesvatému pravzoru.

Lev XIII., enc. Arcanum, 10. února 1880.

Sr. k Efes. 5, 32; k Židům 13, 4.

2. Nebezpečí manželství smíšených.

Církev se k nim chová odmítavě.

85. Velmi v této věci chybuji a někdy ne bez nebezpečí pro věčnou spásu, kdo lehkomyslně vcházejí do smíšených manželství, od nichž z velmi vážných důvodů odvrací své dítky Církev ve své mateřské lásce a prozíravosti, jak je patrné z četných jejích projevů, shrnutých v církevním zákoníku v onom kánonu, ve kterém se stanoví: »Velmi přísně Církev všude zakazuje, aby se uzavíralo manželství mezi dvěma osobami, z nichž jedna je katolická, druhá náleží k sektě heretické nebo schismatické; kdyby tu bylo nebezpečí odpadu pro katolického manžela a pro potomstvo, manželství je zakázáno také samým zákonem Božím.«⁶⁴ Neodpírá-li Církev v těchto svých velmi přísných předpisech někdy dispens z důvodů časových, věčných nebo osobních (právo Boží musí arci při tom zůstatí nedotčeno a nebezpečí odpadu musí býti pokud možno oddáleno vhodnými opatřeními), tož přesto je těžko možno, aby katolický manžel neutrpěl značné škody z tohoto manželství.

Jsou nebezpečím pro náboženský život.

86. Odtud pramení nezřídka onen žalostný odpad dítek od náboženství nebo aspoň prudké klesání v onu náboženskou nedbalost a lhostejnost, která jest již docela blizoučko nevěry a

bezbožnosti. I to ještě přistupuje, že při smíšených sňatcích jest mnohem obtížnější dospěti k oné živé jednotě duší, k onomu tajemství, o kterém jsme pravili, že jest obrazem tajemného spojení Církve s Kristem.

Jsou pohromou pro jednotu duší.

87. Snadno se dostaví nedostatek srdečnějšího společenství duší, které má býti známkou, chloubou a ozdobou křesťanského manželství, jako jest odznakem a známkou Církve Kristovy. Neboť pouto vížící duše se přetrhuje nebo aspoň uvolňuje tam, kde jest již odlišnost názorů a různost snah ve věcech nejzazších a nejvyšších, které jsou člověku svaté, to jest v pravdách a citech náboženských. Z toho vzniká nebezpečí, aby neochabla mezi manžely láska, a aby nebyl zviklán pokoj a štěstí rodiny, neboť pokoj a štěstí vyvěrají hlavně z jednoty srdcí. Neboť jak již před mnoha staletími definovalo staré Římské právo: »Sňatek je spojení muže a ženy a pospolitost všeho života a společenství všeho božského i lidského práva.«⁶⁵

3. Rozluka manželská.

A) Cíle a odůvodňování snah
o rozluku.

Rozluka se stále více usnadňuje.

88. Avšak jak jsme již uvedli, ctihodní bratří, největší překážkou této obnovy a dokonalosti

⁶⁵ Modestinus (in Digest. 1. 23, 2: De ritu nuptiarum) l. 1 Regularum.

manželství, ustanovené Kristem Vykupitelem, jest co den vzrůstající usnadněnost rozluky. Ba dokonce stoupenci novopohanství, nic nedbajíce smutných zkušeností, den ode dne rozhořčeněji pokračují ve svých útocích proti posvátné nerozlučitelnosti a proti zákonům, které jsou jí příznivé, a tvrdí, že musí býti prohlášena dovolenost rozluky, to jest, že mají býti zastaralé zákony nahrazeny zákonem jiným, prý lidštějším.

*Kterými důvody bývá nutnost
rozluky dokazována.*

89. Uvádějí sice mnoho důvodů pro rozluky, a rozmanitých; jedny, mající svůj zdroj v chybě nebo vině osob, jiné, spočívající ve věcech (prvé nazývají subjektivní příčiny, druhé objektivní); pak vše, co manželský život činí příliš tvrdým a odporným. Tyto příčiny a zákony se snaží rozmanitě odůvodňovati. Především blahem obou manželů a každého z nich, buď že jeden je nevinen a tedy požívá práva odejítí od vinného, nebo dopustil se těžké viny a proto musí pryč, aby soužití nebylo odporné a z donucení. Dále zájmem dítěte, které jest olupováno o správné vedení nebo s cesty ctnosti, na niž dřív bylo uvedeno, velmi snadno je strženo dolů, když bývá svědkem zhoubného příkladu hádek mezi otcem a matkou a jiných špatností. Konečně blahem společnosti, které žádá, předně aby vůbec byla zrušena ta manželství, která již nic neznamenají pro dosažení cíle, pro něž jsou zřízena; za druhé, aby manželům zákonem byla dána možnost odejítí, i z toho důvodu, aby se předešlo zločinům, jichž by se bylo snadno obávati při společném soužití takových manželů, i z toho důvodu, aby

nebyl co den více na smích soudcovský úřad a státní autorita, protože manželé, aby dosáhli vy-touženého soudního prohlášení rozluky, buď úmyslně se dopouštějí zločinů, pro které může soudce podle zákona rozloučiti manželství, nebo drze lhou a křivě přísahají před soudcem, že se jich dopustili (ačkoli soudce sám dobře vidí, co se tu děje).

Proto vykládají, že zákony se musejí stůj co stůj přizpůsobiti všem těmto potřebám a změn-ěným poměrům časovým, názorům lidstva, státním zařízením a mravům; každá z těchto příčin, a hlavně, vezmeme-li je všechny dohro-mady, více než dostatečně prý dosvědčují, že z určitých důvodů je naprosto nutno povoliti možnost rozluky.

Cíle radikálních stoupenců rozluky.

90. Jiní v nepochopitelné opovážlivosti zašli ještě dále. Míni, že manželství jakožto čistě sou-kromá smlouva musí býti úplně ponecháno souhlasu a soukromé libovůli obou smluvních stran, jak je tomu při ostatních soukromých smlouvách. Proto prý může býti rozloučeno bez jakékoli příčiny.

B) Zákon Boží rozluku odsuzuje.

Slova Písma svatého.

91. Avšak také proti všem těmto šílenostem stojí, ctihodní bratří, jediný zákon Boží ve své naprosté jistotě, v plném rozsahu potvrzený Kristem, a žádná lidská rozhodnutí, žádná usne-

sení národů, žádná vůle zákonodárců nemůže oslabiti jeho platnosti: »Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.«⁶⁶ A kdyby člověk proti právu rozloučil, toto rozloučení nebude platiti nic. Právem tedy, jak jsme již vícekrát viděli, Kristus sám řekl: »Každý, kdo propouští manželku svou a jinou si bere, cizoloží; a kdo si bere propuštěnou od muže, cizoloží.«⁶⁷ A tato slova Kristova platí o každém manželství, také o manželství pouze přirozeném a zákonném. Neboť každé pravé manželství je nerozlučitelné, a proto rozhodovati o přípustnosti rozluky jest úplně mimo pravomoc manželů a mimo pravomoc jakékoli světské autority.

Učení církevního sněmu trident- ského.

92. Rovněž je nutno oživit si v paměti slavnostní soud, kterým církevní sněm tridentský zavrhl pod trestem vyloučení z Církve tyto bludy: »Kdyby někdo řekl, že svazek manželský může býti rozloučen pro heresi nebo pro obtížnost soužití nebo pro zlomyslné opuštění druhého: budiž z Církve vyobcován.«⁶⁸ »Kdyby někdo řekl, že Církev bloudí, když učila a učí, že podle učení evangelia a apoštolů svazek manželský nemůže býti rozloučen pro cizoložství jednoho z manželů, a že do jiného manželství, dokud je druhý manžel živ, nemůže vstoupiti ani jeden ani druhý, ba ani ten z manželů, který je nevinný a nezavdal příčiny k cizoložství; a že

Matouš 19, 6.

Lukáš 16, 18.

Koncil trident., zased. 24 c. 5.

cizoloží manžel, jenž, propustiv cizoložnici, pojal jinou manželku, a manželka, která, opustivši cizoložníka, provdala se za jiného: budiž z Církve vyobcován.«⁶⁹

Ze žádného důvodu není rozluka možna.

93. Když tedy nebloudila a nebloudí Církev zastávajíc ve všech dobách tuto nauku, a když tedy je naprosto jisto, že svazek manželský nemůže býti rozloučen ani pro cizoložství, pak ještě mnohem menší váhu jistě mají ostatní, mnohem slabší, uváděné důvody rozluky, a není třeba se jimi obírat.

C) Neopodstatněnost námitek proti nerozlučnosti.

Pro nejhorší případy stačí neúplný rozvod.

94. Ostatně lze snadno odpovědět na námitky proti pevnosti manželství s onoho trojího hlediska. Neboť všechny ony závady lze odvrátiti a nebezpečí zažehnati tím, že v oněch krajních okolnostech se povolí nedokonalý rozchod manželů, to jest takový, že svazek manželský zůstane nedotčen a bez poruchy, což připouští i církevní zákon jasnými slovy kánonů, jež podávají zásady pro rozvod od stolu a lože a spolubydlení.⁷⁰ Stanovití příčiny, podmínky a způsoby takového

Koncil trident., zased. 24., hl. 7.

Codex Juris canon., cc. 1128 sqq.

rozvodu, dále zabezpečující opatření, aby bylo postaráno i o výchovu dětí i o blaho rodiny, a aby se, pokud je to možno, předešlo všem nevýhodám pro manžela, pro děti a také pro občanskou společnost, to bude úkolem církevních zákonů, a aspoň z části také zákonů státních, pokud běží o občanskou stránku a občanské účinky.

D) Kletba rozluky

95. Tytéž důvody, které bývají uváděny, aby se dokázala nerozlučitelná pevnost manželství, a jichž jsme se nahoře dotkli, platí stejně i na odůvodnění, že rozluka není nutností a že není ani možna, dále že žádná autorita nemá moci ji povolit; a kolik skvělých výhod mluví pro nerozlučitelnost, tolik škod mluví proti rozluce, a to škod nesmírně osudných jak pro jednotlivce, tak i pro veškerou lidskou společnost.

Neštěstím pro manžely.

96. A tak, abychom se znova vrátili k myšlence svého předchůdce, sotva je třeba vykládati, že rozluky nesou s sebou právě takovou úrodu škod, jako nerozlučitelná pevnost manželství v sobě zahrnuje přemíru požehnání. Zde, kde je svazek nedotknutelný, vidíme manželství zabezpečená a jistá; tam, při možnosti, ba dokonce při nebezpečí rozluky manželů, i samy smlouvy manželské stávají se vratkými nebo aspoň jsou doprovázeny úzkostlivými obavami. Zde vzájemná blahovůle a společenství statků podivuhodně upevněny; tam žalostně zeslabeny již pouhou možností rozluky. Zde účinné pro-

středky na zabezpečení čisté věrnosti manželů; tam nebezpečné pobídky k nevěrnosti. Zde příznivá půda pro přijetí, ochranu a výchovu dítek; tam těžké závady i po té stránce. Zde řada zdrojů svarů mezi rodinami a příbuznými ucpána; tam se naskytá k tomu příležitost příliš často. Zde jiskry, z nichž mohou vzejíti sváry, udusí se dost snadno; tam je jisker více a rozletují se mnohem dále. Zde důstojnost a úloha žen v rodině i v občanském životě zas obnovena v plné výši; tam žalostně snížena, poněvadž ženy upadají v nebezpečí, »aby je nestihla opuštěnost, až poslouží vášni mužů«. ⁷¹

Neštěstím pro společnost.

97. Zakončíme velmi vážnými slovy Lva XIII. Poněvadž ke zhoubě rodin a »a ke zničení moci státu nic tak nenapomáhá jako zkáza mravů, snadno pochopíme, že pro blaho rodin a států jsou velikým neštěstím rozluky, které vyvěrají z pokleslé mravnosti národů, a jak učí zkušenost, otvírají dokořán bránu ještě nemravnějším zvykům v životě rodinném i veřejném. Tato zla se ukáží ještě mnohem vážnějšími, uváží-li se, že nebude moci, která by dovedla možnost rozluky, jednou povolenou, udržeti v určitých nebo předem stanovených mezích. Neboť veliká je moc příkladu, ale ještě větší je moc vášně; příklad a vašeň budou stálou pobídkou, aby touha po rozlukách, pořád dále se rozlévajíc, zachvacovala stále větší počet lidí, jako nemoc šířená nákazou, jako příval vod, který, přetrhav hráze, se valí po polích a vše zaplavuje.« ⁷²

Lev XIII., enc. Arcanum, 10. února 1880.

Lev XIII., enc. Arcanum, 10. února 1880.

Poučení z dějin.

98. Proto — jak se čte v téže encyklice — nezmění-li se smýšlení, stále se budou muset strachem chvěti rodina a společnost, aby nebyly bídne uvrženy v úplný rozvrat a chaos.«⁷³ Jak pravdivě to všechno bylo již před padesáti roky prorokováno, hojně dokazuje co den vzrůstající zkáza mravů a neslýchaný mravní úpadek rodiny v těch krajích, kde plně vládne komunismus.

Lev XIII., enc. Arcanum, 10. února 1880.

III.

ČÍM POMOCI MANŽELSTVÍ

99. Až dosud jsme, ctihodní bratří, s úctou a obdivem uvažovali, co Tvůrce a Vykupitel našeho pokolení ustanovil o lidském manželství, a současně jsme pociťovali bolest, že lidské vášně, bludy a neřesti maří a šlapou tak láskyplný úradek Boží dobroty. Je tedy teď vhodné, abychom Svou mysl s jakousi oteckou starostlivostí obrátili k tomu, abychom našli přiměřené prostředky, které by odpomohly zhoubným zlořádům, jež jsme vypočetli, a které by znova všude dopomohly manželství k náležité úctě. —

A) PROSTŘEDEK

VŠEOBECNĚ PLATNÝ.

*Každou vadnou instituci zreformuješ,
upravíš-li ji znova podle ideje Boží.*

100. Pro ten účel bude dobré, připomeneme-li si nezvratně pevnou zásadu, která má slavnou pověst ve zdravé filosofii a proto i v posvátné theologii: cokoli se odchýlilo od svého původního stavu, může se vrátiti zpět v původní a své přirozenosti přiměřený stav jenom tehdy, když se to zase uspořádá podle Boží myšlenky, která, jak učí sv. Tomáš Aqu.,⁷⁴ jest pravzorem správnosti. Právem to zdůrazňoval náš před-

Sv. Tomáš, S. th. I. II. q. 91 a. 1—2.

chůdce Lev XIII. blahé paměti proti naturalistům těmito velmi vážnými slovy: »Bohem byl dán zákon, aby zařízení, jichž původcem jest Bůh a příroda, se jevila tím užitečnějšími a prospěšnějšími, čím více zůstávají ve svém prvotním stavu, bez poruchy a beze změn, protože Tvůrce všech věcí dobře ví, co je dobré pro zřízení jednotlivých věcí a jejich zachování, a všechny svým rozumem a svou vůlí uspořádal tak, aby každá vhodně dosahovala svého účelu. Avšak chce-li lidská nerozvážnost a špatnost měniti a rozvracetí řád s velikou prozíravostí uspořádaný, tu i zřízení nejmoudřejší a nejprospěšnější počínají škoditi nebo přestávají prospívati, buď že změnou ztrácejí svou schopnost působiti dobro, nebo protože Bůh sám chce jimi takto trestati lidskou pýchu a opovážlivost.«⁷⁵

Platí i o manželství.

101. Aby se tedy vrátil správný řád v otázce manželské, je zapotřebí, aby si všichni uvědomili božskou ideu manželství a měli snahu podle ní se zařídit.

B) JE NUTNO PĚSTITI OPRAVDOVÝ NÁBOŽENSKÝ ŽIVOT

*Neovládne vášní, kdo se nedovede
podřídit Bohu.*

102. Protože však největší překážkou proti této snaze je především mocná nezkcrocená žádostivost, která arci je hlavní příčinou, proč se

Lev XIII., enc. Arcanum, 10. února 1880.

hřeší proti svatým zákonům manželským, protože dále člověk nedovede udržeti v poddanství svých vášní, dokud sám dříve není poddán Bohu, proto podle řádu Bohem stanoveného bude prvním úkolem Bohu se podříditi. Neboť je nezvratným zákonem: *Kdo se Bohu podrobuje, s radostí zjistí, že za pomoci milosti Boží stává se pánem nad žádostivostí a nad hnutím svého nitra; kdo se však proti Bohu vzpírá, s bolestí zkusí, jak těžký boj proti němu povedou divoké vášně.*

To jest učení sv. Augustina.

Moudrost tohoto zařízení takto vysvětluje sv. Augustin: »Tak je to v pořádku: co je nižší, ať je podřízeno tomu, co je vyšší; a ať ten, kdo chce, aby mu bylo poddáno, co je nižší, podrobuje se tomu, kdo je vyšší než on. Uznej řád, hledej pokoj! *Ty Bohu, tobě tělo.* Co je spravedlivějšího? Co je krásnějšího? Ty vyššímu, nižší tobě: služ Tomu, jenž tě stvořil, aby tobě sloužilo, co bylo stvořeno pro tebe. Neboť neznáme takového řádu, ani nedoporučujeme takovýto řád: *Tobě tělo a ty Bohu!* Nýbrž: *Ty Bohu, a tobě tělo!* Opovrhuješ-li snad tím *Ty Bohu*, nikdy nedocíliš toho *Tobě tělo*. Ty, který neposloucháš Boha, jsi trýzněn od otroka.«⁷⁶

To jest i nauka sv. Pavla.

103. Tento řád Boží moudrosti dosvědčuje z vnukání Ducha svatého sám blahoslavený Učitel národů. Neboť když vzpomenuł starých filosofů, kteří, když s jistotou poznali existenci

Sv. Augustin, Enarrat. in Psal. 143.

Stvořitele všeho světa, odmítli se Mu klaněti a uctívati Jej, píše: »Proto je Bůh vydal v žádostech srdce jejich v nečistotu, takže hanobili těla svá na sobě samých;« a dále: »Proto je Bůh vydal v náruživosti hanebné.«⁷⁷ »Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost,«⁷⁸ bez které, jak napomíná týž Učitel národů, člověk nemůže zkrotiti vzpurné žádostivosti.⁷⁹

*Proto snoubenci buďtež vřele
oddáni Bohu.*

104. Bezuzdné útoky smyslnosti nemohou tedy býti náležitě ovládnuty, než když se napřed člověk pokorně podrobí svému Stvořiteli se zbožností a úctou. Proto je nejnutnější věcí, aby křesťanské snoubence zcela pronikala vroucí a upřímná oddanost k Bohu, která by prostupovala veškeren jejich život, a aby mysl i vůle prostupovala nejvyšší úcta k Boží velebnosti.

Prospěšnost úkonů zbožnosti.

105. Velmi správně tedy a docela v duchu křesťanství jednají ti duchovní správcové, kteří manžele, aby se neodchýlili v manželství od zákona Božího, vybízejí k úkonům zbožnosti: aby se zcela Bohu oddali, vytrvale prosili o jeho pomoc, přijímali svátosti a stále v sobě pěstili a si zachovávali zbožné a ve všem oddané smýšlení k Bohu.

⁷⁷ K Řím. 1, 24, 26.

⁷⁸ Jak. 4, 6.

⁷⁹ K Řím. 7—8.

Čistě přirozené prostředky k ovládnutí vášní nestačí.

106. Jsou však na velikém omylu ti, kdo nechávají stranou tyto nadpřirozené prostředky a nedbají o ně a myslí, že použitím a vynálezy přírodních věd (biologie, vědy o dědičnosti a pod.) je možno přiměti lidi, aby ovládli své vášně. Tím nechceme říci, že by se měly podceňovati přirozené prostředky, pokud jsou mravně nezávadné. Neboť týž jest původce i přírody i milosti, Bůh, jenž statky řádu přirozeného i nadpřirozeného dal k používání a k prospěchu lidem. Proto smí a má se lidem pomáhati také přirozenými prostředky; ale *bloudí ti, kdo se domnívají, že přirozené prostředky stačí k zajištění čistoty manželské smlouvy*, nebo si myslí dokonce, že je v nich ještě větší síla a účinnost než v pomoci nadpřirozené milosti.

C) JENUTNO ŠÍŘITISPRÁVNĚ POZNATKY O MANŽELSTVÍ

1. Nezbytnost učitelského úřadu Církve právě v manželských otázkách.

107. Ale toto uspořádání manželství a manželské mravnosti podle Božích zákonů o manželství — a bez tohoto uspořádání každá snaha o obrodu manželství musí zůstatí bezúspěšná — předpokládá, by všichni mohli hbitě, s pevnou jistotou a bez jakéhokoli příměšku bludu poznati, které to jsou zákony. Ale každý vidí, ko-

lika klamům by se otevřel přístup a jak veliké bludy by se přimísily k pravdě, kdyby jednotliví lidé při hledání těch zákonů si měli pomoci pouhým světlem rozumu aneb kdyby měly být objeveny soukromým výkladem zjevené pravdy.

Co platí o mnohých jiných pravdách mravního řádu, toho je třeba dbáti nejvíce při pravdách, jež se vztahují k manželství, kde rozkošnická vášeň snadno může přepadnouti slabou lidskou vůli a obelstíti ji a svést; a to tím spíše, protože zachovávání zákona Božího ukládá manželům těžké oběti a po dlouhou dobu; a na tyto oběti křehký člověk, jak učí zkušenost, se vymlouvá, aby se vyhnul zachovávání Božího zákona.

Je nutno ochotně Církve poslouchati.

108. Proto, aby rozum lidský osvěcovalo a mravům za směrnicí sloužilo pravé a správné poznání zákona Božího a nikoliv nějaký zákon Boží vymyšlený a znetvořený, ke zbožné oddanosti k Bohu a ke snaze ho poslouchati musí se přidružiti upřímná a pokorná poslušnost k Církvi. Neboť Církev ustanovil sám Kristus Pán učitelkou pravdy, také v otázce zásad, kterými se má řídit mravní život, ačkoliv tu může mnoho poznati již pouhý rozum lidský. Neboť Bůh při přirozených pravdách náboženství a mravnosti ke světlu rozumu přidal ještě zjevení, aby to, co je správné a pravdivé, »také při nynějším stavu lidstva ode všech mohlo být poznáno hbitě, s pevnou jistotou a bez jakéhokoli příměsku bludu«;⁸⁰ a pro týž účel ustanovil Církev strážkyní a učitelkou veškeré pravdy o nábožen-

ství a mravech. Věřící tedy musejí, aby se uchránili bludů v názorech a špatnosti v mravech, poslouchati Církve a podřizovati se jí s celou svou duší. A aby se sami neolupovali o pomoc poskytnutou od Boha s tak štědrá dobrotou, nezbytně musejí tuto poslušnost zachovati nejen vzhledem k slavnostnějším definicím Církve, nýbrž také v náležité míře i k ostatním konstitucím a rozhodnutím, kterými se zakazují a odsuzují některé názory jako nebezpečné nebo špatné.⁸¹

*Nedůvěřuj v těch těžkých otázkách
příliš vlastnímu rozumu!*

109. Proto ať věřící také v těchto otázkách o manželství, jak dnes bývají předmětem rozborů a úvah, se mají na pozoru, aby nespolehali příliš na vlastní úsudek, a aby se nedali svést bludnou svobodou lidského rozumu, již nazývají »autonomie«. Neboť naprosto se přiči opravdovému křesťanskému jednání, aby člověk tak pyšně důvěřoval svému rozumu, že by chtěl uznati za pravdivé jen to, co sám z vnitřní povahy poznal, a aby považoval Církev — jež byla od Boha poslána, aby byla učitelkou a vedoucí národů — za nedostatečně obeznámenou s moderním světem a poměry, nebo kdyby projevoval souhlas a poslušnost jen v těch záležitostech, které — jak jsme řekli výše — nařídila slavnostnějšími definicemi, jako by bylo dovoleno důvodně se domnívati, že ostatní její rozhodnutí jsou buď zatížena bludem nebo že

Sr. Koncil Vatik., zased. 3, c. 4; Codex Juris Canon. c. 1324.

není dost jisto, zda jsou plně pravdivá a zda plně vyhovují požadavkům mravnosti. Naopak každý opravdový věřící křesťan, ať učený nebo neučený, ve všem, co má vztah k víře a mravům, nechá se řídit a vésti svatou Cerkví Boží prostřednictvím jejího nejvyššího pastýře římského, který sám je řízen Ježíšem Kristem Pánem naším.

2. Jaké prostředky a cesty voliti pro poučování.

110. Když tedy při všem musíme míti na mysli zákon a plán Boží, aby se uskutečnila všoebecně a trvale obroda manželství, bude arci velmi důležité, aby byli věřící řádně o manželství poučeni slovem a písmem, ne pouze jednou a povrchně, nýbrž často a důkladně, jasnými a závažnými důkazy, aby takové pravdy pronikly rozum a mocně působily na srdce. Ať také znají a často si rozvažují, jak velikou moudrost, svatost a dobrotu ukázal Bůh k lidstvu, když zřídil manželství, zabezpečil je posvátnými zákony a především když je podivuhodně povýšil na důstojnost svátosti, kterou jest pro křesťanské manžele otevřen tak hojný zdroj milosti. že mohou v čistotě a věrnosti sloužiti velmi vznešeným účelům manželství k prospěchu a spáse manželů samých a dětí a k blahu celého národa a všeho lidstva.

*Usilovně šířme pravdu, když
s úsilím je šířen blud!*

111. Skutečně: věnují-li se dnešní škůdcové manželství cele tomu, aby přednáškami, spisy, knihami, brožurami a nesčíslnými jinými způ-

soby rozvraceli názory, kazili srdce, zesměšňovali manželskou čistotu a vychvalovali zrovna nejošklivější neřesti, tož je tím více vaší povinností, ctihodní bratři, které »Duch svatý ustanovil biskupy, abyste řídili Církev Boží, které dobyl krví svou«,⁸² s nejvyšším úsilím o to pečovati, abyste vy sami přímo a kněží vám svěření, ale vedle toho také účelně vybraní a na pomoc hierarchickému apoštolátu povolání laici z Katolické akce, po níž tak velice toužíme a kterou tak důtklivě doporučujeme, jak vám to jen bude možno stavěli proti bludu pravdu, proti potupné neřesti jas čistoty, proti otroctví vášní svobodu dítek Božích,⁸³ proti zavržitelné snadnosti rozluky trvalost ryzí lásky v manželství a až do smrti neporušené přísahy věrnosti.

3. Ovoce poučování.

Záchrana před modloslužbou těla.

112. Tím se docílí, že věřící budou z celé duše Bohu děkovati za to, že Jeho příkaz je poutá a že jakási sladká moc je nutí, aby se chránili co nejpečlivěji jakékoli modloslužby těla a nečestného otročení žádostivosti; že jsou dále mocně odstrašováni a že vši silou sami se odvracejí od oněch hanebných názorů, které na hanbu lidské důstojnosti slovem i písmem jsou právě nyní šířeny pod jménem »dokonalého manželství«, a které konec konců z tak zvaného doko-

Skutky ap. 20, 28.

Jan 8, 32 ss., ke Gal. 5, 13.

nalého manželství dělají jen »dokonale znesvěcené manželství«, jak již bylo řečeno, a to plným právem.

4. Způsob poučování.

*Ne široké a nebezpečné pohlavní
poučování.*

113. Toto zdravé poučování a zdravá náboženská nauka o křesťanském manželství bude se ostře lišiti od onoho přepjatého fyziologického poučování, kterým dnes mnozí tak zvaní reformátoři manželského života chtějí prokazovati službu manželům, ze široka vykládajíce o těchto fyziologických otázkách; tak však spíše učí umění chytře hřešiti než ctnosti čistě žíti.

S horlivostí!

114. A tak, ctihodní bratří, s celou duší ztožňujeme se s oněmi slovy, kterými náš předchůdce Lev XIII. blahé paměti ve svém okružním listu o křesťanském manželství promluvil k biskupům celého světa: »Nebojte se žádné námahy, vynakládejte veškerou svou autoritu, aby u národů vám svěřených bez porušení a v nezkalené čistotě se zachovávala nauka, kterou nám odevzdali Ježíš Kristus a apoštolé, tlumočníci nebeské vůle, a kterou Církev katolická se zbožnou úctou sama zachovávala a přikazovala věřícím zachovávat po všechny časy.«⁸⁴

Lev XIII., enc. Arcanum, 10. března 1880.

D) VĚRNÉ ZACHOVÁVÁNÍ PŘÍKAZŮ BOŽÍCH O MANŽELSTVÍ

*Podle vůle Boží ať manželé
skutečně žijí!*

115. Avšak ani třeba nejlepší poučování Církve nestačí k tomu samo, aby zase došlo k obrodě manželství podle zákona Božího; i kdyby manželé dobře znali učení o křesťanském manželství, tož přece je nezbytno, aby k tomu ještě přistoupila s jejich strany neochvějná vůle zachovávatí Boží a přirozený svatý zákon o manželství. A ať si jiní tvrdí a šíří slovem a písmem cokoli, pro manžely musí pevně a stále platiti svatý a slavnostní zákon: že chtějí ve všem, co se vztahuje k manželství, bez váhání státi při Božích příkázáních; že si budou vždycky navzájem z lásky poskytovatí pomoc; že budou zachovávatí věrnost čistoty; že se nikdy neproviní proti pevnosti svazku; že práv manželstvím získaných vždy budou používati jen křesťansky a s měrou, zvláště v první době manželství, aby oba, kdyby snad později poměry po nich žádaly zdrženlivost, snáze dovedli zachovati zdrženlivost, protože se naučili ovládati již dříve.

*Ať často rozjímají o důstojnosti
a milostech manželství.*

116. Aby však manželé pojali, zachovali a provedli toto pevné předsevzetí, k tomu jim velmi bude napomáhati časté rozjímání o svém stavu a pečlivá vzpomínka na přijatou svátost. *Ať stále mají na paměti, že pro úkoly a důstojnost svého*

stavu byli jako posvěceni a posílení zvláštní svátostí, jejíž účinná síla stále trvá, ačkoli nevtrhuje nezrušitelného znamení. Ať si tedy rozjímají slova svatého kardinála Roberta Bellarmina, plná opravdu jisté útěchy, který s jinými slavnými bohoslovci takto zbožně smýšlí a píše: »Na svátost manželství možno hleděti s dvojího hlediska: předně, když se uzavírá; a dále, jak trvá. Neboť tato svátost jest jako eucharistie, která je svátostí nejen v okamžiku proměňování, nýbrž i když přítomnost Páně trvá; neboť pokud manželé jsou živi, jest vždy jejich soužití svátostí Kristovou a Církve.«⁸⁵

*Ať s milostmi manželství
spolupůsobí.*

117. Aby však milost této svátosti projevila svou plnou účinnost, musí se k ní připojiti, jak jsme již upozornili, součinnost manželů, pozůstávající v tom, aby svědomitě, iak jen na to jejich síly vystačí, plnili své povinnosti. — Neboť jako v řádu přirozeném lidé musejí usilovně a příčinlivě cvičiti schopnosti a síly od Boha jim propůjčené, mají-li plně vyvinouti svou účinnost, a kdyby jich necvičili, nesloužily by jim k žádnému užitku, právě tak je nutno pěstiti pilně vlastním přičiněním síly nadpřirozené, kterých se duši dostalo svátostí a které v duši zůstávají. Ať tedy manželé nezanedbávají milosti, která v nich jest,⁸⁶ nýbrž ať se odhodlají k svědomitému zachování svých povinností, i když třeba je

⁸⁵ Sv. Rob. Belarminus, De controversiis t. III. De matrim. contr II, c. 6.

⁸⁶ Sr. I. k Timoth. 4, 14.

to namáhavé, a pak zkusí, jak den ode dne jest účinnější moc oné svátosti. A kdyby někdy cítili, že strasti a námahy jejich postavení a života příliš těžce na ně doléhají, ať nemalomyslní, nýbrž ať si pomyslí, že jaksi jim bylo řečeno, co psal o svátosti kněžstva sv. apoštol Pavel svému milovanému žáku Timoteovi, téměř již zlomenému námahami a potupami: »Připomínám ti, abys opět rozněcoval milost Boží, která jest v tobě vzkládáním rukou mých. Vždyť Bůh nedal nám ducha bojácnosti, nýbrž ducha moci a lásky a střízlivosti.«⁶⁷

E) NUTNOST DOBRÉ PŘÍPRAVY NA MANŽELSTVÍ

1. Příprava vzdálená.

Začítí s přípravou hned v dětství!

118. Avšak to vše závisí, ctihodní bratří, z velké části na náležitě přípravě manželů na manželství, a to přípravě jak vzdálené, tak i bezprostřední. Vždyť nelze popírat, že *pevný základ pro šťastné manželství a neblahý osud manželství nešťastného se připravuje hned v dětství a mládí výchovou hocha či dívky*. Neboť jest odůvodněná obava, že ti, kdo před manželstvím ve všem hledali jen sebe a zájmy své, kteří hověli svým choutkám a vášním, budou právě takoví v manželství, jací byli před manželstvím; rovněž že budou konečně sklízeti, co rozsévali⁸⁸ — v do-

II. k Timoth. 1, 6—7.

Sr. ke Galat. 6, 9.

mácnosti zármutek, žalost, vzájemné opovržení, hádky, třenice, znechucení a odpor proti společnému životu, a co je hlavní, že se sami shledají se svými nezkrocenými vášněmi.

Jen dobře vychovaní manželé splní své těžké povinnosti.

119. Ať tedy přistupují snoubenci ke sňatku se správným smýšlením a s dobrou přípravou, aby si mohli přiměřeně pomáhati při snášení životních obtíží, a ještě více, aby se podporovali v péči o věčnou spásu a při sebevýchově ve vnitřního člověka v míru věku plnosti Kristovy.⁸⁹ To přispěje také k tomu, že sami budou milovaným dětem opravdu tím, čím Bůh chce míti rodiče pro děti: aby totiž otec byl opravdovým otcem, matka aby byla opravdovou matkou; aby pro jejich dobrotivou lásku a stálou starostlivost, třeba i při veliké chudobě a uprostřed tohoto slzavého údolí, se stal otcovský dům dítkám jakýmsi zbytkem a vzpomínkou na onen příjemný ráj, v němž postavil Bůh první lidi. Důsledkem toho také bude, že snáze vychovají z dětí dokonalé lidi a dokonalé křesťany, že v nich vypěstí upřímné cítění s katolickou Církví a že jim také vstoupí onu lásku k otčině, k níž jsme zavázáni vděčností a oddaností ke své vlasti.

*Proto hned od dětství pěsti dobro
a potlačuj zlé vášně.*

120. Takto i ti, kteří již pomýšlejí, že někdy vstoupí v tento posvátný sňatek, i ti, jimž svě-

Sr. k Efes. 4, 13.

řena péče o výchovu křesťanské mládeže, tak si mají uvědomiti důležitost těchto pravd, že musejí již teď připravovati, co je dobré, a již teď předcházeti tomu, co jest osudné; a ať mají na paměti, co jsme řekli v encyklice o výchově: »Hned od dětství tedy je nutno krotiti náklonnosti vůle, jsou-li zvrácené, a podporovati je v rozvoji, jsou-li dobré. Zvláště je třeba, aby mysl dítěte byla prosycena naukami Bohem zjevenými a aby srdce bylo síleno pomocí Boží milosti. Bude-li toto chyběti, člověk nebude s to, aby ovládal své vášně, ani nebude plně uskutečněn vychovatelský ideál Církve, kterou Kristus na to vybavil nebeskými naukami a Božími svátostmi, aby byla účinnou učitelkou všech lidí.«⁹⁰

2. Příprava blízka.

Dobrá volba snoubence.

121. K blízké přípravě na dobré manželství hlavně patří starostlivá volba manžela nebo manželky, neboť na této volbě zvláště závisí, zda bude manželství šťastné či ne, poněvadž manžel může býti manželu buď velikou podporou v úsilí vésti v manželství život opravdu křesťanský, nebo velikým nebezpečím a překážkou. Aby tedy manželé nemusili po celý život hořce pykati za svou nerozvážnost, ať zrale uváží, než zvolí osobu, se kterou jim potom bude stále žíti. Při tomto rozvažování ať mají na zřeteli především Boha a pravé náboženství Kristovo, dále blaho své vlastní, druhého man-

⁹⁰ Pius XI., enc. *Divini illius magistri*, 31. XII. 1929.

žela, budoucího potomstva a také blaho národa a lidské společnosti, které ze sňatku pramení jako ze svého zřídla. Ať se tedy vroucně modlí o Boží pomoc, aby volili podle křesťanské moudrosti a nikoli pod návallem slepé a nezkrocené vášně, ani ne z pouhé touhy po penězích anebo z jiné méně ušlechtilé pohnutky, nýbrž z opravdové a správné lásky a z upřímné náklonnosti k budoucímu manželů; mimo to ať hledají v manželství ony účely, pro které bylo Bohem ustanoveno.

Dbej při volbě rady rodičů.

Ať ani neopomenou při volbě manžela moudře se poraditi s rodiči a ať jejich radu neberou na lehkou váhu, aby se — protože rodiče mají zralejší znalost světa a zkušenost — mohli uchrániti nebezpečného chybného kroku v této věci a aby při vstupu do manželství dosáhli v hojnější míře požehnání čtvrtého Božího přikázání: »Cti otce svého i matku svou (což je prvním přikázáním se zaslíbením), aby se ti dobře vedlo a abys dlouho živ byl na zemi.«⁹¹

F) PÉČE O HOSPODÁŘSKÉ POMĚRY MANŽELŮ

Hospodářský nedostatek těžkou překážkou mravního života v rodinách.

122. A poněvadž dokonalé zachovávání Božích přikázání a bezúhonnost manželská trpí

K Efes. 6, 2—3; II. Mojžíš. 20, 12.

velikými obtížemi, tíží-li manžely nedostatek hmotných prostředků a veliká chudoba, jest nutno pomáhati jim v jejich nedostatku, jak je to jen možno.

Výdělek otcův má stačiti na výživu rodiny.

123. Především pak nutno pracovati o to, co již náš předchůdce Lev XIII. velmi moudře stanovil,⁹² aby totiž hospodářské poměry ve státě byly upraveny tak, aby všichni otcové rodin mohli vydělati tolik, kolik je potřebí, aby mohli přiměřeně svému stavu a místním poměrům uživiti sebe, svou manželku a své děti: »neboť hoden je dělník mzdy své.⁹³ Odpírati tuto mzdu nebo platiti mu mzdu menší, než zasloužil, je těžkým hříchem proti spravedlnosti, a v Písmě svatém se uvádí mezi největšími hříchy; ani není dovoleno stanoviti mzdy tak nízké, že nestačí za daných poměrů na výživu rodiny.

Manželé sami ať zavčas pamatují na hospodářské potřeby.

124. Jest však i o to pečovati, aby i manželé sami, a to již hned dávno před tím než vstoupí ve sňatek, předcházeli nesnázím a těžkostem budoucího života nebo aspoň se snažili je zmenšiti a aby se jim od zkušených lidí dostalo poučení, jak by to mohli úspěšně a poctivě provésti. Bude nutno též učiniti opatření, aby po-

Lev XIII., enc. Rerum novarum, 15. května 1891.
Lukáš 10, 7.

Sr. V. Mojžíš. 24, 14—15.

třebám života — nestačí-li na to jednotlivci sami — čelili tak, že se spojí s lidmi stejného postavení, a to třeba i pomocí soukromých nebo veřejných sdružení.⁹⁵

Když manželé sami nestačí, ať pomáhá milosrdenství jednotlivců

125. Když však tyto zmíněné prostředky nestačí na úhradu potřeb rodiny, zvláště-li je-li větší a méně schopná výdělků, křesťanská láska k bližnímu vyžaduje nesporně, aby křesťanské milosrdenství doplnilo strádajícím to, co chybí, a především, aby bohatí přispívali chudším a aby ti, kdo mají přebytečné statky, nevynakládali jich na věci nepotřebné nebo dokonce neutráceli jich marnotratnický, nýbrž používali jich na podporu života a zdraví těch, kdo nemají ani věcí nezbytných. Kdo dali ze svého Kristu v chudých, ti obdrží od Pána přehojnou odměnu, až přijde soudit svět; kdo budou jednati opačně, odpykají si své tresty.⁹⁶ Neboť ne nadarmo napomíná Apoštol: »Kdo má statek toho světa a vidí bratra svého, že trpí nouzí a zavře před ním své srdce, kterak láska Boží zůstává v něm?«⁹⁷

a také stát...

126. Kdyby pak soukromá podpora nestačila, jest povinností veřejných svazků doplniti nedo-

Sr. Lev XIII., enc. Rerum novarum, 15. května 1891.

Matouš 25, 34nn.

I. Jan 3, 17.

statečné prostředky soukromníků, zvláště když běží o věc tak důležitou pro obecné blaho, jako jest člověka nedůstojný stav rodin a manželů. Neboť nedostává-li se rodinám, zvláště těm, které mají více dětí, vhodných bytů; nemůže-li si muž opatřiti příležitost k práci a výdělku; není-li možno koupiti nezbytných věcí denní potřeby leda jenom za předražené ceny; jsou-li i matky — na velikou škodu domácnosti — nevyhnutelně nuceny vydělávati mzdu vlastní prací; nedostává-li se matkám při obvyklých nebo dokonce i při mimořádných obtížích mateřství přiměřené potravy, léků, pomoci zkušeného lékaře a pod.; pak každému je jasno, že manželé malomyslně ztrácejí všechnu naději a že život v rodině a zachovávání příkázání Božích jsou spojeny s velikými obtížemi. Mimo to může vzejíti velké nebezpečí pro blaho veřejné a veřejnou bezpečnost, ba i pro život státu, upadnou-li takoví lidé až tak v zoufalství, že — poněvadž již nemají obavy, že by mohli ještě něco ztratiti — osmělují se doufati, že jen získají, a snad mnoho získají, provedou-li rozvrácení státu a všeho řádu.

i zákonodárstvím a při veřejných výdajích.

127. Proto ti, jimž je svěřena péče o stát a o obecné blaho, nesmějí zanedbávati takových potřeb manželů a rodin, jinak způsobí těžkou škodu státu a obecnému blahu. Proto při zákonodárství a při stanovení veřejných výdajů ať se tak starají o nuzné rodiny, že péči o ně zařazují mezi hlavní úkoly své moci.

Je nezdravé, podporují-li se nemanželské matky vydatněji než manželské.

128. V této otázce se zármutkem pozorujeme, že se nezřídka správný řád převrací, a že bez těžkostí a ochotně se poskytuje vydatná pomoc nemanželské matce a dítěti (kterým se arci musí též pomáhati, již i proto, aby se předešlo ještě větším zlům), že však matce manželské se taková pomoc buď odpirá nebo poskytuje jen ve skrovné míře a s velikou neochotou.

G) STÁT AŤ PEČUJE TAKÉ O DUCHOVNÍ HODNOTY MANŽELSTVÍ

Ať zákony chrání také duchovní statky.

129. Má však, ctihodní bratří, státní moc veliký zájem nejenom na tom, aby bylo dobře upraveno manželství a rodina po stránce pozemských statků, nýbrž také po stránce hodnot duchovních; jest zapotřebí, aby se vydávaly a svědomitě prováděly spravedlivé zákony, chránící čistou věrnost manželů a vzájemnou pomoc, kterou si mají poskytovat. Neboť podle svědectví dějin je těžkým nebezpečím pro blaho státu a pro časně štěstí občanů, když se otrásá základem, o který se toto blaho opírá, totiž správným řádem mravním, a kde se hříchem občanů zasypává zdroj, z něhož pramení stát, totiž manželství a rodina.

*Spolupráce státu s Církví v manžel-
ských záležitostech je nutností.*

130. Na to však, aby se zachovával mravní řád, nestačí ani zevnější síly státu ani tresty ani líčiti lidem krásy a nutnost ctnosti, nýbrž musí k tomu přistoupiti autorita náboženství, která by mysl osvěcovala pravdou, byla vůdcem vůle a posilovala křehkost lidskou pomáhající milostí Boží. Takovou autoritou jest jediné Církev Kristem Pánem zřízená. Proto co nejdůtklivěji vybízíme všechny, kdo mají nejvyšší moc ve státě, aby uzavřeli a stále upevňovali mír a přátelství s touto Církví Kristovou, aby spojením usilovné práce obojí moci byly odvráceny ohromné škody, které nad Církví, ale též i nad samým státem se hrozivě vznášejí, když se teď valí do manželství a do rodin bezuzdné svobody.

131. Neboť občanské zákony mohou velmi účinně podporovati Církev v této její velmi důležité povinnosti, dbají-li při vydání svých předpisů toho, co je stanoveno Božím a církevním zákonem, a stíhají-li tresty ty, kteří se provinili. Neboť někteří lidé si myslí, že také podle zákona mravního je jim dovoleno to, co státní zákony připouštějí nebo aspoň netrestají; někteří zase i proti hlasu svého svědomí se dopouštějí takového jednání, poněvadž ani Boha se nebojí, a ani od lidských zákonů, jak vidí, nemají se čeho strachovati; a tak nezřídka i sami sobě i mnohým jiným připravují zkázu.

*Spoluprací nevzejde státu újma na
suvrchovanosti nebo na právech.*

132. Z tohoto spojení s Církví nevzejde nějaké nebezpečí pro státní práva a neodvislost,

ani nějaké jich zeslabení; jakékoli takové podezření a strach jsou zcela neodůvodněny. To ukázal zřetelně již Lev XIII.: »Není však pochybnosti, že bylo vůlí zakladatele Církve Ježíše Krista, aby posvátná moc byla odlišná od moci státní a aby každá z nich mohla vyřizovati své úkoly svobodně a bez překážky; s tím však dodatkem, který je pro ně výhodný a který jest i v zájmu všech lidí, aby byla mezi nimi shoda a svornost... Bude-li mezi svatou mocí Církve a mocí státní přátelská dohoda, nutně budou z toho míti obě prospěch. Vzroste vážnost státu, a pod vedením náboženství bude jeho rozhodování a správa vždy jen spravedlivá; Církvi však přibude záštity a ochrany, která jest ziskem pro obecné blaho věřících.«⁹⁸

Příklad Italie.

133. Uvedme vzácný příklad z nejnovější doby. Zcela podle správného řádu a podle zákona Kristova ve slavnostní úmluvě, šťastně uzavřené mezi svatou Stolicí a královstvím italským, také v otázce manželství byla stanovena jakási pokojná dohoda a přátelská spolupráce, jak se slušelo na slavné dějiny národa italského a na staré jeho posvátné tradice. Nuže, v Lateránské smlouvě jest ustanovení: »Italský stát, chtěje vrátiti manželství, které jest základem rodiny, tu důstojnost, která by byla přiměřená tradicím národa, přiznává občanské účinky svátosti manželství, které se řídí kanonickým právem;«⁹⁹ k této základní zásadě jsou pak připojeny další odstavce smlouvy.

⁹⁸ Lev XIII., enc. Arcanum, 10. února 1880.

⁹⁹ Concord., art. 31, Acta Apost. Sedis 21 (1929), 200.

Taková spolupráce možna i jinde.

134. V naší době sice, bohužel, velmi často se hlásá naprostá odluka státní moci od Církve, ba od jakéhokoli náboženství. Ale italský případ může býti pro všechny příkladem a důkazem, že i teď mohou obě nejvyšší moci ve vzájemné svornosti a přátelské dohodě se spojití a sjednotiti ke společnému prospěchu obou, bez jakékoli škody pro práva a svrchovanost obou z nich; a že obě moci společně mohou pečovati o manželství, čímž se odvracejí zhoubná nebezpečí, ba zkáza již hrozící křesťanským manželstvím.

ZÁVĚR

VÝZVA K BISKUPŮM

Horlivě šířte učení této encykliky.

135. Je naším přáním, abyste, ctihodní bratří, všechno to, o čem jsme s vámi uvažovali, vedeni pastýřskou starostlivostí, *hojně šířili a vysvětlovali* podle zásad křesťanské opatrnosti, mezi všemi milovanými syny, vaší péči svěřenými, a mezi všemi, kdo patří k velké rodině Kristově. *Ať všichni plně poznají zdravé učení o manželství a ať se pečlivě mají na pozoru před nebezpečími*, nalíčenými od hlasatelů bludů a zvláště ať »odřeknouce se bezbožnosti a světských žádostí, střízlivě a spravedlivě a pobožně jsou živi na tomto světě, očekávající blahou nadějí a slavný příchod velikého Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista«. ¹⁰⁰

MODLITBA

136. Ať tedy ráčí způsobiti všemohoucí Otec, »po němž se jmenuje všeliký rod na nebi i na zemi«, ¹⁰¹ jenž slabé posiluje a bázlivým dodává odvahy; ať ráčí způsobiti Kristus Pán a Vykupitel, »zakladatel a dokonavatel ctihodných svátostí«, ¹⁰² jenž chtěl a způsobil, aby manželství bylo tajemným obrazem jeho nevýslovného spojení s Církví; ať ráčí způsobiti Duch svatý, Bůh Lásky,

K Tit. 2, 12—13.

K Efes, 3, 15.

Koncil trident., zased. 24.

světlo srdcí a síla duší, aby to, co jsme vyložili v tomto svém okružním listu o posvátné svátosti stavu manželského, o podivuhodném Božím zákonu a vůli v otázce manželství, o bludech a nebezpečích, jež hrozivě vyvstávají, o lécích, jak by jim bylo možno čeliti, aby to všichni rozumem pochopili, ochotně vůlí přijali, a pomocí milosti Boží uvedli v život, aby odtud znova rozkvetla a rozmohla se v křesťanských manželstvích Bohu zasvěcená plodnost, neposkvrněná věrnost, neochvějná pevnost, veškerá hloubka svátosti a plnost milosti.

POŽEHNÁNÍ

137. A aby to ráčil vedle dobrotivosti a všemohoucnosti způsobiti a uděliti Bůh, původce všech milostí, od něhož je všechno »chtění i konání«¹⁰³ když vroucí své prosby pokorně skládáme u trůnu jeho milosti, jako záruku bohatého požehnání téhož Všemohoucího Boha vám, cti-hodní bratří, a knězstvu a lidu vašim neustávajícím starostem a vaší bdělosti svěřenému, v nesmírné lásce udělujeme své apoštolské požehnání.

Dáno v Římě, u sv. Petra, dne 31. prosince 1930, v devátém roce našeho pontifikátu.

PIUS XI.

OBSAH

ÚVOD

Obnova manželství Kristem (1). Předpoklady, aby obnova byla uskutečněna i nyní (2). Potřeba nového poučení o manželství (3). — *Obsah encykliky* (4). — *Základní křesťanská pravda o manželství*: Manželství ustanoveno Bohem (5). Pokud mají na vzniku manželství účast lidé (6). Manželství spojením duší (7), a proto nepřirovnatelně vznešenější než jiná spojení (8). Právo státu nad manželstvím (9). — *Shrnutí* (10).

I. TROJÍ POŽEHNÁNÍ MANŽELSTVÍ

A. Dítě

Výstižné slovo sv. Augustina (11).

V manželství se dává život dítěti (12). Vznešenost této úlohy (13). Její zvýšená vznešenost v řádu nadpřirozeném (14). Důstojnost křesťanských rodičů (15).

Výchova dítek (16). Netřeba podrobněji o ní mluvit: pojednáno již v jiné encyklice (17). *Dodatek* Soulož dovolena jen v manželství (18).

B. Věrnost

Nejvýznačnější rysy věrnosti (19).

Jedinnost manželství: Zákon jednoty manželství (20). Věrnost musí býti zachována i v myšlenkách a žádostech (21).

Manželská čistota (22).

Manželská láska: Její důležitost a pojem. K čemu zavazuje (23). Důležitost vzájemné podpory v nadpřirozeném životě (24).

»Řád lásky« v manželství. Základní zásada (25). Podřízenost ženy manželovi (26). Vymezení této podřízenosti (27). Různé stupně a způsoby podřízenosti (28). Lev XIII. o poměru muže a ženy v manželství (29).

Závěrečné slovo o věrnosti v manželství (30).

C. Svátostná stránka v manželství

V čem záleží (31).

Nerozlučnost manželství: svědectví Písma sv. (32, 33). Nerozlučné je každé pravé manželství, ne pouze křesťanské (34). Výjimky ze zákona nerozlučnosti (35). Vnitřní důvod nerozlučnosti (36). Požehnání z nerozlučnosti plynoucí pro manžely samy, pro děti, pro celou společnost (37).

Manželství je svátostí a tedy zdrojem milosti. Bylo na svátost skutečně povýšeno (38). Manželství mezi křesťany buď je současně i svátostí, nebo pravým manželstvím vůbec není (39, 40). Bohaté požehnání vyplývající ze svátostnosti manželství (41). Manželé musejí se svátostnou milostí spolupůsobiti (42). Svátostná milost povoláním k vyššímu životu (43).

Závěr I. dílu: nepřirovnatelná výbornost tohoto trojího dobra manželství (44).

II. SOUČASNÉ BOJE PROTI MANŽELSTVÍ

Povšechné rysy boje

Prostředky a metody. Všechny moderní vynálezy stavěny do služeb boje. Bojuje se i ve jménu »vědy« (45, 46). Bojuje se ve všech vrstvách obyvatelstva (47). Těžkým nebezpečím jsou i »umírnění« reformátoři manželství (48).

Zdroje a cíle bojů. Prvý požadavek obrany: odhalit cíle (49). Bludné názory o manželství (50). Důsledky těchto bojů v praxi (51). Volání po nových formách manželství (52), po novém zákonodárství manželském (53).

Boj proti dítěti v manželství

Zamezování početí. *Manželství se skutečně takto zneužívá.* Jaké důvody bývají uváděny (54). — *Odsouzení zamezování početí:* Z vnitřní podstaty aktu (55). Odsouzení Písmem sv. (56). Znova slavnostně odsouzeno Církví (57). Přísná výstraha zpovědníkům a duchovním správcům (58). — *Zhodnocení důvodů pro zamezování početí:* Povšechná charakteristika. Nebezpečí pro zdraví neb život matky (59). Co hříšným není (60). Hospodářské důvody zamezování početí (61, 62).

Hříchy proti klíčícímu životu: *Cíle hnutí* (63). *Nedovolenost a zhoubnost umělých potratů:* i při indikacích lékařských (64). Přísný soud sv. Augustina (65). I při indikacích sociálních a hospodářských (66). Přísná povinnost státu chrániti život bezbranných a slabých (67).

Zákaz vstupovati v manželství. Zákonem nařízená sterilisace (68). Posouzení zákazu manželství (69). Posouzení sterilisace (70). Pokud má právo disponovati svými údy jednotlivec (71).

Boj proti manželské věrnosti

Přehled (72).

Proti jedinosti manželství. Volání po volnosti styků s osobami třetími (73). Odsouzení tohoto bludu (74).

Proti podřízenosti manželky *Volání po emancipaci fyziologické, soicální a hospodářské* (75). Zhoubnost moderních emancipačních snah (76). Pravá svoboda a rovnoprávnost ženy (77). Přizpůsobení práv ženy potřebám doby (78). — *Bludné nauky o lásce v manželství:* nemůže býti vybudována na pouhé náklonnosti citové (79).

Boj proti svátostné povaze manželství

V této otázce je boj proti manželství nejhorší (80).

Trojí cíl tohoto boje (81).

Popírání náboženské povahy manželství, viz podrobné vývody Lva XIII. (82). Svědectví rozumu a dějin (83). Manželé ať se tedy chovají k manželství jako k věci svaté (84).

Manželství smíšená. Církev se k nim chová odmítavě (85). Jsou nebezpečím pro náboženský život (86). Jsou pohromou pro jednotu duší (87).

Rozluka manželská. *Cíle a odůvodňování snah o rozluku.* Rozluka se stále více usnadňuje (88). Kterými důvody bývá dokazována její nutnost (89). Cíle radikálních stoupenců rozluky (90). — *Zákon Boží odsuzuje rozluku.* Slova Písma sv. (91). Učení církev. sněmu tri-dentského (92). Ze žádného důvodu není roz-luka možná (93). — *Neopodstatněnost námitek proti neroozlučnosti;* pro nejhorší případy stačí neúplný rozvod (94). — *Kletba rozluky* (95) neštěstím pro manžely (96), pro společ-nost (97). Poučení z dějin (98).

III. ČÍM POMOCI MANŽELSTVÍ

Přechod (99).

Prostředek všeobecně platný: Každou vadnou instituci zreformuješ, upravíš-li ji zrovna podle idey Boží (100). Platí i o man-želství (101).

Pěstění opravdového náboženského života. Neovládne vášní, kdo se nedovede podříditi Bohu. Tak svatý Augustin (102) a svatý Pavel (103). Proto snoubenci budťtež vřele oddáni Bohu (104). Prospěšnost úkonů zbožnosti (105). Čistě přirozené prostředky nestačí k ovládnutí vášní (106).

Šíření správných poznatků o man-želství. *Nezbytnost učitelského úřadu Cír-kve právě v manželských otázkách* (107). Je nutno ochotně Církve poslouchati (108). Ne-důvěřuj v těch těžkých otázkách příliš vlast-nímu roumu (109). — *Jaké prostředky voliti pro poučování* (110). Usilovně šířme pravdu, když s úsilím je šířen blud (111). — *Ovoce poučování:* záchrana před modloslužbou těla

(112). — *Způsob poučování*: ne široké nebezpečné poučování! (113). S horlivostí (114).
Věrné zachovávání příkazů Božích o manželství. Podle vůle Boží nutno skutečně žítí (115). Ať si manželé často rozjímají vznešenost a milosti manželství (116). Ať s milostmi manželství spolupůsobí (117).
Dobrá příprava na manželství. *Vzdálená*: Začni hned v dětství (118). Jen dobře vychovaní manželé splní své těžké povinnosti (119). Proto hned od dětství pěstí dobro a potlačuj vášně (120). — *Blízká*: dobrá volba snoubence; při volbě dbej rady rodičů (121).
Péče o hospodářské zabezpečení. Hospodářský nedostatek těžkou překážkou mravního života (122). Výdělek otcův má stačiti na výživu rodiny (123). Manželé ať zavčas pamatují na hospodářské potřeby (124). V nedostatku ať pomáhá milosrdenství jednotlivců (125) a také stát (126), a to i zákonodárstvím a při veřejných výdajích (127). Je nezdravé, podporují-li se nemanželské matky vvdatněji, než manželské (128).
Stát ať pečuje také o duchovní hodnoty manželství: Ať je chrání zákony (129). Spolupráce státu s Církví v manželských záležitostech je nutností (130, 131). Nevzejde jí státu újma na svrchovanosti nebo na právech (132). Příklad Italie (133). Taková spolupráce možná i jinde (134).

ZÁVĚR

Výzva k biskupům (135). — Modlitba (136). — Požehnání (137).

ENCYKLIKA PIA XI.
O KŘEŠŤANSKÉM MANŽELSTVÍ
CASTI CONNUBII

Z latiny přeložil a rozčlenil Dr Bedřich Vašek. Třetí vydání. Vytiskla knihtiskárna Obzor v Přerově pro Velehrad, nakladatelství dobré knihy v Olomouci L. P. 1948. V nákladu 3.000 výtisků. Cena brož. 20 Kčs

N. 6865.

IMPRIMATUR

Olomucii, die 7. Aprilis 1948.

Archiepiscopus: ex delegatione: Dr Stanislaus Zela,
episcopus tit. Harpasenus.